

รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงาน
ธนาคารออมสิน ภาค 5

โดย
นายพรชัย เอี่ยมขจรชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการประกอบการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงาน
ธนาคารออมสิน ภาค 5

โดย
นายพรชัย เอี่ยมขจรชัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการประกอบการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE ACTIVITIES STYLE AFTER RETIRING UNDER NEEDS OF STAFFS OF THE
GOVERNMENT SAVINGS BANK REGION 5**

By

Mr. Pornchai Iamkajonchai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

Master of Business Administration Program in Entrepreneurship

Program of Entrepreneurship

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2011

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการทำกิจกรรม
หลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงาน ธนาคารออมสิน ภาค 5” เสนอโดย นายพรชัย
เอี่ยมจรรย์ชัย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
ประกอบการ

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปานใจ ชารัตน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร. ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ปัญญา

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร. พรธิดา วิเศษศิลปานนท์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์ปัญญา)

...../...../.....

53602337 : สาขาวิชาการประกอบการ

คำสำคัญ : รูปแบบการทำกิจกรรม/เกษียณอายุ/ธนาคารออมสิน

พรชัย เอี่ยมขจรชัย : รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ. ดร. ธนินทร์ฐ์ รัตนพงศ์ภักญ์. 115 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 และศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไปจำนวนทั้งหมด 168 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มประชากรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ช่วงอายุ 45 - 49 ปี สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี ตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการสาขา/หัวหน้าหน่วย ระดับปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสินภาค 5 ให้ความสำคัญในด้านอนามัยมากที่สุด ให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจอยู่ในอันดับรองลงมา และให้ความสำคัญในด้านที่อยู่อาศัยน้อยที่สุด ระดับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสินภาค 5 ให้ความสำคัญในด้านนันทนาการมากที่สุด ให้ความสำคัญในด้านบริการผู้อื่นอยู่ในอันดับรองลงมา และให้ความสำคัญในด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนน้อยที่สุด ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า ด้านบริการผู้อื่น ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง ส่วนด้านนันทนาการ ด้านการเรียนรู้ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน และด้านงานอดิเรก มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับต่ำ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย พบว่าควรจะให้ข้อมูลข่าวสารกับผู้ที่กำลังจะเกษียณอายุเพื่อให้เกิดความตระหนักและการเตรียมความพร้อมในเรื่องบ้านหรือที่อยู่อาศัยในช่วงหลังเกษียณอายุ โดยหากบ้านที่อยู่เพื่อการทำงานในปัจจุบันเป็นที่เดียวกับบ้านหลังเกษียณ ควรตรวจเช็คแบบแปลนบ้านเพื่อความสะดวกสำหรับคนสูงอายุ เช่น ความต้องการอยู่ชั้นล่างเพื่อลดการเดินขึ้นลงบันได อุปกรณ์ในห้องน้ำมีราวจับโดยเฉพาะและห้องที่พักผ่อนหรือบ้านควรจะมีการระบายอากาศที่ดี เพื่อให้ได้รับอากาศที่บริสุทธิ์

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

53602337 : MAJOR : ENTREPRENEURSHIP

KEY WORDS : ACTIVITIES STYLE/RETIRING/ GOVERNMENT SAVINGS BANK

PORNCHAI IAMKAJONCHAI : THE ACTIVITIES STYLE AFTER RETIRING UNDER
NEEDS OF STAFFS OF THE GOVERNMENT SAVINGS BANK REGION 5. THESIS ADVISOR :
THANINRAT RATTANAPONGPINYO, Ph.D. 115 pp.

This research had the purpose for studying the activities style after retiring under needs of staffs of the government savings bank region and studying the relationship between factors affecting to the activities style after retiring and the activities style after retiring under needs of staffs of the government savings bank region 5. The sampling group was staffs of the government saving bank region 5; their age was up to 45 years old around 168 people. the statistics used for analyzing were mean, standard deviation and Pearson coefficient correlation.

The result found that the sampling group mostly was female; their age was around 45-49 years old; there were married; their educational level was the bachelor degree, the position of the assistance of the branch manager/ head of units. The level of factors affecting to the activities style after retiring generally was high. When considering in each side, it found that staffs of the government saving bank region 5 highlighted the most on the health; the secondary was the economics; the least was the residence. The level of the activities style after retiring under needs of staffs of the government savings bank region 5 generally was high. When considering in each side, it found that staffs of the government saving bank region 5 highlighted the most on the recreation; the secondary was the service; the least was the work being paid. The relationship between factors affecting to the activities style after retiring and the activities style after retiring in general had the relation in the same direction at the medium level. When considering for five sides, it found that the service, the work being paid, had the relation in the same direction at the medium level. Recreation, learning, managing and hobby had the relation in the same direction at the low level.

The suggestion from the research found that the information should be transferred to people retiring for recognizing and preparing about the house or the residence after retiring. If the house where they stayed for working was the same place where they would stay after retiring, the Portland should be checked for the convenience of the age people. For example, they wanted to stay at the floor house so that they needed not to up and down the stairs; they wanted the bar for holding in the bathroom; and they wanted the room or the house where was open air so that they would got the pure air.

Program of Entrepreneurship

Student's signature.....

Thesis Advisor's signature

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2011

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาอย่างสูงจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ธนินท์รัฐ รัตนพงศ์กัญญา และ คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิทักษ์ ศิริวงศ์ และ อาจารย์ ดร. พรธิดา วิเศษศิลปานนท์ ที่ได้เสียสละเวลาให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ถึงประเด็นต่าง ๆ ในการศึกษาและชี้แนวทางในการแก้ปัญหา การค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม และได้กรุณาตรวจสอบแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา รวมทั้งการแก้ไขงานให้สมบูรณ์

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาตลอดหลักสูตรการศึกษา ขอขอบคุณธนาคารออมสินที่ได้มอบทุนการศึกษาเป็นค่าใช้จ่ายตลอดหลักสูตร ขอขอบคุณพนักงานธนาคารออมสินภาค 5 ที่ได้เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณความช่วยเหลือและกำลังใจที่ได้รับจากครอบครัวตลอดจนเพื่อน ๆ จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ลงได้

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์กับ ธนาคารออมสิน พนักงานธนาคารออมสินทุกท่าน ผู้ประกอบการที่กำลังวางแผนที่จะประกอบธุรกิจกับผู้เกษียณอายุ และผู้ที่สนใจ บ้างไม่มากนักน้อยและหากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขออภัยไว้ ณ ที่นี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
สมมติฐานของการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
2 บรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการเกษียณอายุราชการ.....	9
ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow	19
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ.....	23
แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวหลังเกษียณ	30
แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานหลังการเกษียณอายุงาน	32
ข้อมูลเกี่ยวกับธนาคารออมสิน	39
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	46
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	50
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	50
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	51
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	52
การวิเคราะห์ข้อมูล	53

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5.....	55
การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	58
การวิเคราะห์รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	64
การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน	74
5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	84
สรุปผลการวิจัย.....	84
อภิปรายผลการวิจัย.....	90
ข้อเสนอแนะ.....	92
บรรณานุกรม	95
ภาคผนวก	98
ภาคผนวก ก แบบสอบถามการวิจัย	99
ภาคผนวก ข ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	109
ประวัติผู้วิจัย	115

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไปที่ใช้ในการศึกษา	50
2	แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5	55
3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรม หลังเกษียณอายุ โดยรวม.....	58
4	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านเศรษฐกิจ.....	59
5	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านที่อยู่อาศัย.....	60
6	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านอนามัย	62
7	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และความเอาใจใส่	63
8	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม	65
9	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรม หลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ	65
10	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรม หลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้	68
11	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรม หลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น.....	69
12	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรม หลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน	70
13	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรม หลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน.....	72
14	จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรม หลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรก.....	73

ตารางที่		หน้า
15	ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม	74
16	ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ	76
17	ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้	77
18	ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น	78
19	ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน	79
20	ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน	81
21	ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบ การทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรก	82

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	โครงสร้างประชากรของประเทศไทยในปี ค.ศ. 1960 ถึงปี ค.ศ. 2020.....	1
2	กรอบแนวคิดในการศึกษา	5
3	ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need Theory)	23
4	โครงสร้างธนาคารออมสิน ภาค 5 เขตนนทบุรี เขตสุพรรณบุรี และเขตกาญจนบุรี	45
5	โครงสร้างธนาคารออมสิน ภาค 5 เขตนครปฐม.....	46

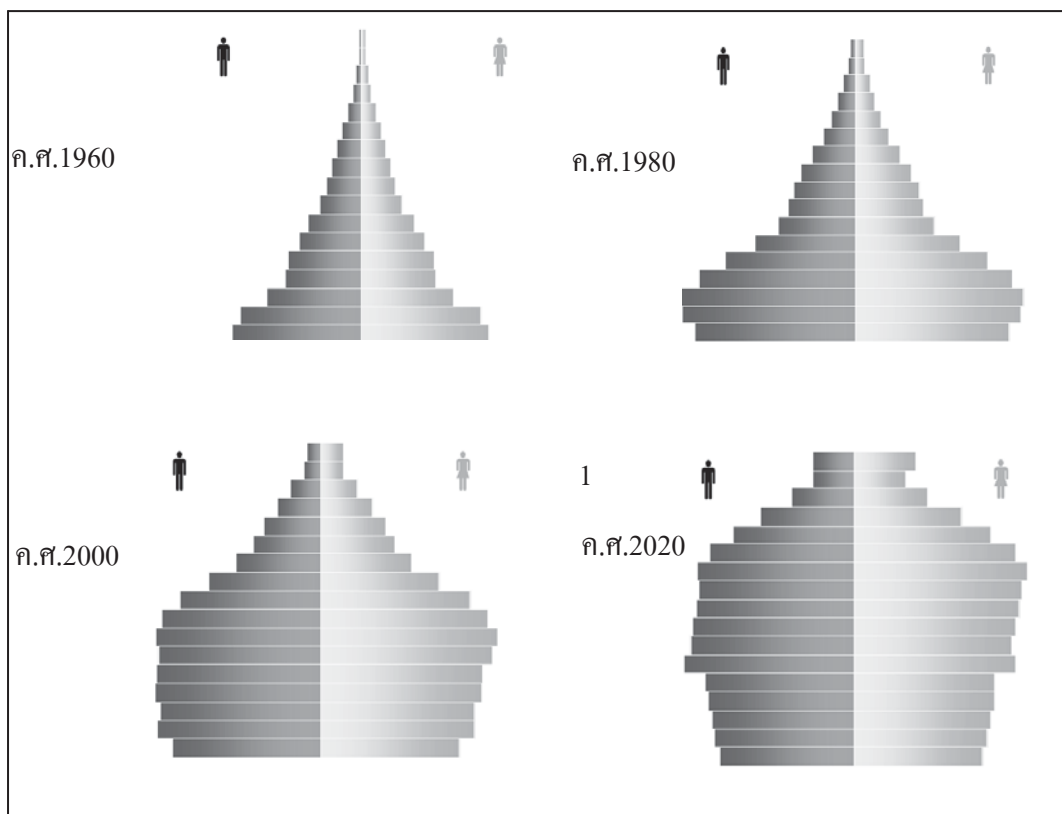
บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทย ในรอบศตวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงของประชากร ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ สิ่ง การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างอายุของประชากรที่เปลี่ยนจากอายุน้อยหรือมีเด็กมากเป็นสูงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปรากฏการณ์การมีอายุสูงขึ้นของประชากรนี้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเริ่มจากปี 2545 ที่มีสัดส่วนของประชากรสูงอายุคิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด และจะเป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์ไทยที่จำนวนผู้สูงอายุจะมากกว่าจำนวนเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) ในช่วงระหว่างปี 2563-2564 (สถาบันทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551 : 17) และจะหนาแน่นไปด้วยผู้สูงวัยจากประชากรรุ่นที่เกิดหลังสงครามโลกที่เริ่มทยอยเข้าสู่วัยสูงอายุตั้งแต่ปี 2566 เป็นต้นไป (ปราโมทย์ ประสาทกุล, 2550 : 25) ซึ่งในปี 2568 จะมีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าเมื่อเทียบกับปัจจุบัน และจะมีสัดส่วนของประชากรสูงอายุนับ 65 ปีขึ้นไปมากถึงร้อยละ 14.9 ของประชากรทั้งหมดตามการคาดการณ์ขององค์การสหประชาชาติ (Carnevate, 2007)

ภาวะประชากรผู้สูงอายุเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีการลดลงของอัตราการเกิดและอัตราการตาย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสามารถแสดงให้เห็นโดยง่ายจากการเปลี่ยนแปลงของลักษณะ พีรามิดของประชากร (Population Pyramid) ในระยะต่างๆ อย่างชัดเจน โดยจากลักษณะโครงสร้างที่มีรูปร่าง พีรามิดชัดเจนในปี ค.ศ.1960 ไปเป็นลักษณะระฆังคว่ำ ในปี ค.ศ. 2000 และรูปแจกันในปี ค.ศ. 2020 (ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 โครงสร้างประชากรของประเทศไทยในปี ค.ศ. 1960 ถึงปี ค.ศ. 2020

ที่มา: คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี, ร่างแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2544).

ปัจจุบันประเทศไทยจะอยู่ในช่วงต้นของการมีภาวะประชากรสูงอายุ และผลกระทบที่มีต่อสภาพเศรษฐกิจและสังคมก็ยังไม่ปรากฏภาพชัดเจน ดังเช่นที่เกิดในประเทศญี่ปุ่นและประเทศในยุโรปตะวันตก แต่นักวิชาการด้านประชากรศาสตร์มองว่าภายในสองถึงสามปีข้างหน้าการที่ประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ต่ำลง ขณะที่ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งจำนวนและสัดส่วนย่อมก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างแน่นอน ประกอบกับการที่สังคมไทยมีรูปแบบและโครงสร้างครอบครัวที่เปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ซึ่งจะมีผลต่อการเกื้อหนุนผู้สูงอายุ ตลอดจนการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุในประเทศไทยที่ผ่านมาให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกันว่าผู้สูงอายุไทยประสบปัญหาหลักสำคัญ 2 ประการคือ ปัญหาสุขภาพและปัญหาเศรษฐกิจ โดยปัญหาสุขภาพและความเจ็บป่วยเป็นปัญหาที่มีความชุกเพิ่มขึ้นตามอายุอย่างชัดเจน ในขณะที่ปัญหาเศรษฐกิจจะเกี่ยวข้องกับความไม่เพียงพอของรายได้ ตลอดจนการขาดการวางแผนหรือการเตรียมสำหรับการทำกิจกรรมในบั้นปลายเหล่านี้นี้ล้วนเป็นสิ่งชี้ให้เห็นถึงปัญหาใน

ระยะยาวที่กำลังจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน และหากขาดการวางแผนรับมือก็จะทำให้ปัญหามีความรุนแรงมากขึ้น

ผู้สูงอายุหรือบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ถ้ารับราชการเมื่อถึงอายุ 60 ปีก็จะต้องเกษียณอายุตามระเบียบของทางราชการ พนักงานที่ไปจากตำแหน่งที่เคยทำอยู่เป็นประจำ โดยการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุนั้นมีหลายรูปแบบ เช่น ต้องการที่จะทำงานหารายได้เพิ่มให้กับครอบครัว ปลูกต้นไม้ หรือเลี้ยงสัตว์อยู่ภายในบ้าน ต้องการออกไปทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน เช่น การสอนหนังสือ หรือเป็นวิทยากร หรือต้องการศึกษาธรรมะและเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ซึ่งรูปแบบการทำกิจกรรมที่กล่าวมานี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่จะกำหนดรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุที่แตกต่างกัน

ธนาคารออมสินมีฐานะเป็นนิติบุคคล เป็นรัฐวิสาหกิจ ในรูปของสถาบันการเงินที่มีรัฐบาลเป็นประกัน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง มีสาขา 863 สาขาทั่วประเทศ มีอายุครบ 98 ปี เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2554 ที่ผ่านมา ได้มีการกำหนดระเบียบการว่าด้วยการออกจากราชการเกษียณอายุ กำหนดให้พนักงานที่มีอายุตั้งแต่ 55 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป สามารถออกจากราชการเกษียณอายุได้ ซึ่งด้วยภารกิจที่ธนาคารออมสินได้รับจากรัฐบาลให้เป็นธนาคารที่เป็นผู้นำในการสนับสนุนเศรษฐกิจฐานราก ทำให้มีปริมาณที่จะต้องรับผิดชอบมากขึ้น รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบงานระบบคอร์เบงกิ้ง (Core Banking System) ทำให้พนักงานที่ปฏิบัติงานกับธนาคารออมสินมานาน และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เข้ากับระบบการทำงานที่เปลี่ยนไปได้ จึงเป็นเหตุจูงใจให้พนักงานบางส่วนเข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด (Early Retirement) ซึ่งเปิดโอกาสให้กับพนักงานที่ทำงานครบ 10 ปีขึ้นไป และมีอายุไม่ต่ำกว่า 45 ปี

ในสภาวะปัจจุบันการดูแลสุขภาพและพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยีทางการแพทย์ ที่เจริญก้าวหน้า ทำให้คนที่มีอายุหลังจากเกษียณงานไปแล้วยังมีสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาที่ยังไม่ถดถอย ยังสามารถที่จะปฏิบัติงานต่อไปได้ ผู้ศึกษาซึ่งปฏิบัติงานอยู่ที่ธนาคารออมสิน ภาค 5 เขตจังหวัดกาญจนบุรี มีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงาน ธนาคารออมสิน ภาค 5 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาช่องทางการประกอบอาชีพหลังเกษียณอายุ และเพิ่มทางเลือกใหม่ให้กับพนักงานที่กำลังจะเกษียณอายุ รวมถึงเป็นฐานข้อมูลให้กับผู้ประกอบการที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

2.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

3. สมมติฐานของการวิจัย

3.1 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ประกอบด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอนามัย และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

4. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

4.1. ขอบเขตเนื้อหา เนื้อหาในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

4.1.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

4.1.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ภาระทางครอบครัว ระดับการศึกษา และตำแหน่งการทำงานของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

4.1.1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ประกอบไปด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอนามัย และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่

4.1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงาน ธนาคารออมสิน ภาค 5 ประกอบไปด้วย นันทนาการ การเรียนรู้ บริการผู้อื่น การทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน การดำเนินธุรกิจและการลงทุน และงานอดิเรก

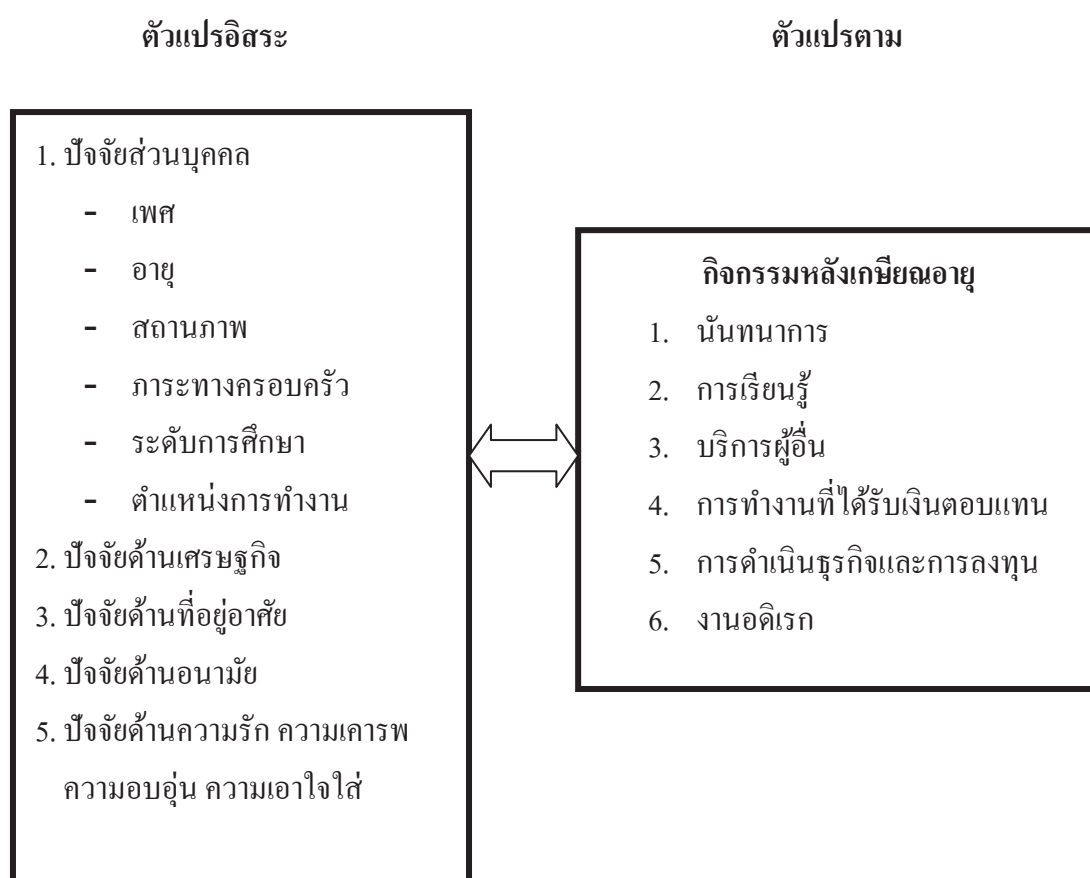
4.2 ขอบเขตประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไปจำนวนทั้งหมด 168 คน

4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้มีการศึกษาพื้นที่ของธนาคารออมสิน ภาค 5 ของ 4 จังหวัดในภาคกลาง ประกอบไปด้วย จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี

4.4 ขอบเขตเวลา ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษาวิจัย โดยเริ่มศึกษาตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 จนถึง เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2555 รวมระยะเวลา 8 เดือน

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 มีกรอบแนวคิด มุ่งเน้นที่จะทำการศึกษาถึงความสำคัญของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ รวมถึงการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องสามารถแสดง กรอบแนวคิดการวิจัยที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรอิสระกับ ตัวแปรตาม ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษา

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ทราบรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมและวางแผนการดำเนินชีวิตหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

6.2 ทราบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผน พัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ

6.3 พนักงานธนาคารออมสินหรือบุคคลทั่วไปสามารถนำผลการศึกษาไปเป็นแนวในการเลือกรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละคน

7. นิยามศัพท์เฉพาะ

เกษียณอายุ หมายถึง การที่ต้องออกจากงานประจำ เนื่องมาจากอายุครบ 60 ปี เข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด (Early Retirement) และลาออก

การเกษียณอายุราชการ หมายถึง การออกจากตำแหน่งทางสังคมหรือหน้าที่การงานตามอายุ เป็นการพิจารณาความมีอายุตามกฎหมาย ซึ่งกำหนดตามปฏิทินและมีความแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของต่างประเทศ

ธนาคาร หมายถึง ธนาคารออมสิน ภาค 5

พนักงาน หมายถึง พนักงานธนาคารออมสิน สังกัดภาค 5 ของ 4 จังหวัด ในภาคกลาง ประกอบไปด้วย จังหวัดนนทบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 44 สาขา

ผู้ประกอบการ หมายถึง ผู้ที่คิดริเริ่มดำเนินธุรกิจขึ้นมาเป็นของตนเอง ซึ่งประกอบธุรกิจทางการค้า อุตสาหกรรม การบริการ และอื่นๆโดยมีการวางแผนการดำเนินงาน และดำเนินธุรกิจทุกด้านด้วยตนเอง และยอมรับความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพื่อมุ่งหวังผลกำไรที่เกิดจากผลการดำเนินงานของธุรกิจตนเอง

กิจกรรมหลังเกษียณ หมายถึง การวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าหลังจากเกษียณอายุแล้วต้องการที่จะทำอะไรต่อไป ซึ่งส่วนใหญ่ในการดำเนินกิจกรรมในยามว่าง มักมีปัญหาวouldจะเลือกกิจกรรมอะไร จะเป็นการสะดวกในการคิดถ้าจะพิจารณากิจกรรมในยามว่างออกเป็นหลักใหญ่ๆ 6 ประการ คือ คีฬา นันทนาการ การเรียนรู้ บริการผู้อื่น การทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน การดำเนินธุรกิจและการลงทุน และงานอดิเรก

นันทนาการ หมายถึง พนักงานธนาคารออมสินรับทราบถึงรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุด้านนันทนาการ ในเรื่องเกี่ยวกับ ความต้องการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ ความชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อความบันเทิงที่ให้คุณค่าพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม เช่น การร้องเพลง การเล่นเกม ส่องเสริมการแสดงออก สร้างมนุษย์สัมพันธ์ ความชอบ

กิจกรรมนันทนาการ เพื่อสุขภาพที่พัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเราให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น เดินรำ ร้องเพลง กีฬานานาชาติ ออกกำลังกาย เดินแอโรบิก การฝึกสมาธิ โยคะ ความชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อการเรียนรู้และทักษะเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เช่น การอ่านหนังสือ การเล่นกีฬา การอ่าน

การเรียนรู้ หมายถึง พนักงานธนาคารออมสินรู้ถึงรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ในเรื่องเกี่ยวกับ ความต้องการศึกษาหาความรู้หลังเกษียณอายุ เพื่อปรับตัวให้เท่าทันสังคม ความคิดว่าระดับการศึกษาส่งผลต่อการทำกิจกรรมภายหลังเกษียณอายุ ความต้องการศึกษาธรรมะ ปาฐกถา หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาภายหลังเกษียณอายุ การวางแผนสำหรับการศึกษาหาความรู้หลังเกษียณอายุแล้ว

บริการผู้อื่น หมายถึง พนักงานธนาคารออมสินรู้ถึงรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุด้านบริการผู้อื่น ในเรื่องเกี่ยวกับ ความต้องการทำงานอาสาสมัครให้แก่องค์กรการกุศล ภายหลังเกษียณอายุ ความต้องการออกไปทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน เช่น การสอนหนังสือ หรือ เป็นวิทยากรภายหลังเกษียณอายุ ความต้องการดูแลสมาชิกภายในครอบครัวหลังเกษียณอายุ และการมีประสบการณ์หรือความสามารถพิเศษ ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ช่วยคนอื่นแก้ปัญหาภายหลังเกษียณอายุได้

การทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน หมายถึง พนักงานธนาคารออมสินรู้ถึงรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุด้านการงานที่ได้รับเงินตอบแทน ในเรื่องเกี่ยวกับ ความต้องการทำงานหรือหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวภายหลังเกษียณอายุ การทำงานอื่นนอกจากงานประจำ หรือหาอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว เนื่องจากรายได้ไม่พอกับรายจ่าย การวางแผนที่จะหารายได้ช่วงหลังเกษียณอายุแล้ว และครอบครัวของท่านมีรายได้ประจำจากการทำธุรกิจส่วนตัวของครอบครัว

การดำเนินธุรกิจและการลงทุน หมายถึง พนักงานธนาคารออมสินรู้ถึงรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการลงทุนทำธุรกิจส่วนตัว เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวภายหลังเกษียณอายุ การกู้ยืมเงินจากธนาคาร สหกรณ์ หรือจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ สำหรับการลงทุนหลังเกษียณอายุ การซื้อกองทุน เพื่อให้มีรายได้หลังเกษียณในรูปแบบบำนาญ และการลงทุนในรูปแบบของแผนประกันชีวิต

งานอดิเรก หมายถึง พนักงานธนาคารออมสินรู้ถึงรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุด้านงานอดิเรก ในเรื่องเกี่ยวกับ ความต้องการทำงานอดิเรกในยามว่างภายหลังเกษียณอายุ การมีงานอดิเรกทำก่อนเกษียณอายุ ความต้องการทำงานอดิเรกที่ทำประโยชน์ให้แก่

สังคมและชุมชนหลังจากเกษียณอายุ และความต้องการทำงานอดิเรกในยามว่าง เช่น ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ภายหลังเกษียณอายุ

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ หมายถึงความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิตหลังเกษียณอายุ ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ด้วยกันคือ ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ความต้องการในเรื่องที่อยู่อาศัย ความต้องการในด้านอนามัย และความต้องการความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ หมายถึง พนักงานธนาคารออมสินรู้ถึงความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ ในเรื่องเกี่ยวกับ การวางแผนฝากเงิน เพื่อใช้หลังเกษียณอายุ การมีรายได้ทุกเดือนหลังจากเกษียณอายุ การมีลูกหลานหรือญาติให้การเลี้ยงดูหลังเกษียณอายุ ความต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือหลังจากเกษียณอายุ และภาระต้องเลี้ยงดูสมาชิกภายในครอบครัวหลังจากเกษียณอายุ

ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย หมายถึง พนักงานธนาคารออมสินรู้ถึงความต้องการทางด้านที่อยู่อาศัย ในเรื่องเกี่ยวกับ บ้านที่อยู่เพื่อการทำงาน เป็นที่เดียวกับบ้านหลังเกษียณ ความต้องการอาศัยอยู่กับลูกหลานหรือญาติหลังจากเกษียณอายุ ความต้องการซื้อบ้าน หรือหาที่อยู่อาศัยใหม่ภายหลังการเกษียณอายุ ความต้องการเปลี่ยนแบบแปลนบ้านเพื่อความสะดวกสำหรับคนสูงอายุ เช่น ต้องการอยู่ชั้นล่าง อุปกรณ์ในห้องน้ำมีราวจับ การระบายอากาศที่ดี และการวางแผนจะอาศัยอยู่สถานสงเคราะห์หลังจากเกษียณอายุ

ปัจจัยด้านอนามัย หมายถึง พนักงานธนาคารออมสินรู้ถึงความต้องการทางด้านอนามัย ในเรื่องเกี่ยวกับ ความต้องการบริการด้านสุขภาพหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่จัดให้แก่ผู้เกษียณอายุ การออกกำลังกายสม่ำเสมอ การตรวจสุขภาพประจำปี และศึกษาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การเลือกรับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ และตรงตามวัยที่ควรได้รับ และความต้องการได้รับการดูแลจากบุตรหลาน

ปัจจัยด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ หมายถึง พนักงานธนาคารออมสินรับทราบถึงความต้องการความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ในเรื่องเกี่ยวกับความกังวลใจในชีวิตภายหลังเกษียณอายุ ความรู้สึกว่าสมาชิกในครอบครัวทำให้ท่านรู้สึกอบอุ่นใจ การยอมรับการเป็นสมาชิกในครอบครัวแทนการเป็นหัวหน้าครอบครัวเมื่อเกษียณอายุ ความต้องการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนๆ วัยเดียวกันภายหลังเกษียณอายุ และความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของครอบครัว

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยกำหนดรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเกษียณอายุราชการ
2. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow
3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวหลังเกษียณอายุ
5. แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานหลังการเกษียณอายุงาน
6. ข้อมูลเกี่ยวกับธนาคารออมสิน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการเกษียณอายุราชการ

1.1 ความหมายของการเกษียณอายุราชการ

มีผู้ให้ความหมายของการเกษียณอายุราชการไว้หลายท่าน ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของการเกษียณอายุราชการ ดังนี้

ราชบัณฑิตสถาน (2542) ให้ความหมายว่า การเกษียณอายุหมายถึง ครบกำหนดอายุรับราชการ สิ้นกำหนดเวลาราชการหรือทำงาน

สุรกุล เจนอบรม (2534 : 52) ให้ความหมายของการเกษียณอายุงาน(Retirement) หรือการเกษียณอายุราชการ เป็นกระบวนการทางสังคมในการประกอบอาชีพที่กำหนดให้บุคคลได้รับการจ้างงานต้องออกจากงาน เมื่อถึงเวลาที่กำหนดไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การเกษียณอายุหมายถึง การถอนตัวออกจากภาวะการหนึ่งไปสู่อีกภาวะการหนึ่ง จากสิ่งแวดล้อมหนึ่งไปสู่สิ่งแวดล้อมใหม่ เช่น การถอนตัวออกจากภาวะการเป็นข้าราชการไปสู่ภาวะการเป็นอิสระ หมดภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติหรือไปสู่บทบาทหน้าที่ธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น

บรรลุ ศิริพานิช (2536 : 43-71) การเกษียณอายุงานหมายถึง การที่ต้องหยุดทำงานที่เคยทำอยู่เป็นประจำ เพราะเหตุอายุครบกำหนดที่หน่วยงานนั้นกำหนดไว้ หรือหยุดทำงานนั้นๆ

เพราะร่างกายไม่เหมาะสม เช่น ราชการไทยกำหนดให้ข้าราชการครบกำหนดเกษียณเมื่ออายุครบ 60 ปี ถ้างานที่ทำเป็นของเอกชนก็อาจมีการหยุดไว้แตกต่างกันไปตามแต่องค์กรนั้นๆ จะกำหนดไว้ซึ่งมักจะอนุโลมใช้เวลา 60 ปี ตามราชการเป็นส่วนใหญ่ บางแห่งก็กำหนดไว้ 55 ปี อาชีพบางอาชีพเกษียณอายุงานเมื่ออายุยังน้อยเพราะร่างกายหมดสภาพการประกอบอาชีพนั้นๆ ได้เช่น นักมวยหรือนางแบบ (นายแบบ) พออายุเพียง 30 ปี ก็ต้องเกษียณอายุแล้ว

ถ้างานที่ทำเป็นงานของตัวเอง เช่น ทำการเกษตร หรือทำธุรกิจซึ่งตนเองเป็นเจ้าของการเกษียณอายุก็จะเป็นไปตามใจสมัครของตนเอง ในกรณีนี้ก็จะอาศัยสุขภาพของร่างกายเป็นหลัก และมักจะเกษียณเกินอายุเลย 60 ปี ไปเป็นส่วนใหญ่ เกษตรกรบางคนทำงานไปเรื่อยๆ ตลอดชีวิต แต่ในระยะหลังๆ ของชีวิตมักจะทำงานน้อยลง และกระจายงานให้คนอื่นรับผิดชอบแทน ตนเองก็รับผิดชอบแต่เรื่องสำคัญๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม บุคคลที่เป็นเจ้าของกิจการเช่นนี้เมื่ออายุมากขึ้นจนสุขภาพเสื่อมโทรมตามขบวนการชราของร่างกาย ถึงระยะท้ายๆ ชีวิตแล้วอย่างไรเสียก็ต้องเกษียณอายุงานอยู่ดี

การเกษียณอายุราชการหมายถึง การออกจากตำแหน่งทางสังคมหรือหน้าที่การงานตามอายุ เป็นการพิจารณาความมีอายุตามกฎหมาย ซึ่งกำหนดตามปฏิทินและมีความแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมของต่างประเทศ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2524 ; ชูศรี วงษ์เครือวัลย์, 2533, อ้างถึงใน ฉวีวรรณ จันทรัตน์, 2540 : 43) สำหรับประเทศไทยตามพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ การเกษียณอายุหมายถึง 60 ปีบริบูรณ์ พ้นจากงานเมื่อสิ้นปีงบประมาณ เมื่อมีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ โดยถือว่าเดือนกันยายนของทุกปีเป็นเดือนสุดท้ายในระบบงบประมาณประจำปี สำหรับการกำหนดให้อายุ 60 ปี เป็นการปลดเกษียณอายุจากชีวิตราชการนั้น เพราะว่าผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป มักจะมีความเสื่อมสมรรถภาพด้านร่างกายและจิตใจ มีความต้านทานโรคต่ำ ความคล่องตัว และความคิดอ่านจำกัดมากขึ้น ต้องใช้เวลาคิดนานกว่าวัยอื่นๆ ดังนั้นวัยนี้จึงเหมาะที่จะหยุดงานจากที่ต้องใช้กำลังความคิดที่ก่อให้เกิดความเครียด

Thorson (1995, อ้างถึงใน ภูมิ นริศชาติ, 2547 : 12) ได้ให้ความหมายการเกษียณอายุว่าเป็นการสูญเสียสถานภาพและบทบาทของบุคคล แต่ให้ความหมายตามอายุที่แต่ละหน่วยงานกำหนดไว้ โดยที่บุคคลยังสามารถไปทำงานอื่นๆ ได้อีก

Casteter (1976 : 476 อ้างถึงใน สุรกุล เจนอบรม, 2534 : 52) กล่าวถึงการเกษียณอายุงานว่าเป็นกระบวนการให้บริการอย่างต่อเนื่องแก่คนงาน ซึ่งเป็นการรักษาระบบการทำงานไว้โดยจะมีบุคคลในจำนวนที่เหมาะสมกับงาน และอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมในเวลาอันสมควรแก่การปฏิบัติงาน

การเกษียณอายุราชการแบ่งออกเป็น 2 พวก ได้แก่ พวกที่กำหนดแน่นอน (Comoulsary Retirement) คือ ข้าราชการที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ ถือว่าพ้นจากอายุราชการ เมื่อสิ้นปีงบประมาณที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ อีกพวกหนึ่งคือพวกที่ยืดหยุ่นได้ (Automatic Retirement) อาจมีการพิจารณาให้ทำงานต่อไปอีกตามสมรรถภาพ ในลักษณะการทำงานเช่นนี้พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญมีข้อยกเว้นไว้ว่า เว้นแต่กรณีพิเศษ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นความจำเป็นหรือประโยชน์แก่ราชการอย่างยิ่งจะต่อเวลาราชการอีกคราวละ 1 ปี จนถึงอายุครบ 65 ปีบริบูรณ์ (เกษม ล้มวงศ์ 2535, อ้างถึงใน นววิพรรณ จันทรัตน์, 2540 : 43)

สรุปการเกษียณอายุหมายถึง การสิ้นสุดระยะเวลาในการทำงานเมื่อถึงระยะเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งตามระบบราชการแล้วให้เกษียณอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ แต่อาจจะมีการต่อระยะเวลาการทำงานออกไปอีก ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของแต่ละหน่วยงาน โดยบุคคลที่เกษียณอายุสามารถทำงานในหน่วยงานอื่น หรืออาจประกอบธุรกิจส่วนตัวก็ได้

1.2 การกำหนดอายุของการเกษียณราชการ

การกำหนดอายุเกษียณของแต่ละประเทศแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่จะอยู่ในช่วงอายุระหว่าง 55-60 ปี ซึ่งบางประเทศก็พิจารณาลักษณะงานเข้าไปประกอบด้วยคือ งานระดับบริหารหรืองานใช้กำลังสมองจะให้เกษียณอายุราชการสูงกว่างานที่ใช้กำลังกายหรือระดับล่างลงมา ดังตัวอย่างการเกษียณอายุในบางประเทศดังนี้ (พูนทรัพย์ จรรยาสุภาพ, 2530 : 39-40, อ้างถึงใน สุรกุล เจนอบรม, 2534 : 52-54)

1.2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดตามอายุตัวและอายุงานมี 3 อายุ คือ

1. อายุตัว 55 ปี เมื่ออายุงาน 30 ปี
2. อายุตัว 60 ปี เมื่ออายุงาน 20 ปี
3. อายุตัว 62 ปี เมื่ออายุงาน 5 ปี

นอกจากนี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาเองก็ยังมีเกษียณอายุราชการเมื่อ 65 ปีด้วยเช่นกัน และในบางอาชีพ เช่น อาจารย์ในมหาวิทยาลัยที่มีความสามารถและผลงานอันคว่ำดีเป็นพิเศษที่อายุเกิน 65 ปี อาจจะได้รับรางวัลจ้างให้ทำงานสอนหนังสือหรือวิจัยในมหาวิทยาลัยต่อเมื่ออายุ 70 ปี บุคคลนั้นจะต้องถูกปลดจากงาน เพื่อรับบำนาญโดยไม่มีข้อแม้ใดๆ (พิรสิทธิ์ คำวนศิลป์ และคณะ, 2523 : 152-153, อ้างถึงใน สุรกุล เจนอบรม, 2534 : 53)

1.2.2 ประเทศอังกฤษกำหนดเกษียณอายุ 60 ปี โดยมีระบบการเลือกเกษียณก่อนกำหนดได้

1.2.3 ประเทศฝรั่งเศสกำหนดตามระดับผู้ปฏิบัติงานมี 3 อายุ คือ

1. งานระดับต้น เกษียณเมื่อปี 55 ปี

2. งานระดับกลาง เกษียณเมื่ออายุ 60 ปี

3. งานระดับสูง เกษียณเมื่ออายุ 65 ปี

1.2.4 ประเทศญี่ปุ่นกำหนดเกษียณเมื่ออายุ 60 ปี

1.2.5 ประเทศฟิลิปปินส์ กำหนดเกษียณเมื่ออายุ 65 ปี โดยต้องมีอายุงาน 15 ปี

1.2.6 ประเทศมาเลเซียกำหนดเกษียณอายุเมื่อ 55 ปี โดยมีระบบการเลือกเกษียณ

1.2.7 ประเทศอินโดนีเซียกำหนดตามระดับตำแหน่งมี 3 อายุคือ

1. ต่ำกว่าผู้อำนวยการ เกษียณเมื่ออายุ 58 ปี

2. ผู้อำนวยการ เกษียณเมื่ออายุ 60 ปี

3. สูงกว่าผู้อำนวยการ เกษียณเมื่ออายุ 65 ปี

1.2.8 ประเทศสวีเดน เดนมาร์ก ซึ่งเป็นประเทศที่มีคนอายุยืนมากกำหนดเกษียณอายุราชการเมื่ออายุได้ 70 ปี

1.2.9 ประเทศออฟริกาเกษียณอายุราชการ 55 ปี

สำหรับประเทศไทยเริ่มมีการกำหนดเกษียณอายุราชการในสมัยราชการที่ 5 ในพระราชบัญญัติเบี้ยบำนาญ ร.ศ.120 มาตรา 16 ได้กำหนดไว้ว่า ข้าราชการคนใดอายุครบ 55 ปี ก็ต้องออกจากราชการเพราะเหตุสูงอายุ เว้นไว้แต่รัฐบาลเห็นว่าผู้นั้นยังไม่มีอาการชราเบียดเบียน และยังคงมีความสามารถในการปฏิบัติงานราชการก็ให้รับราชการต่อไปอีกคราวละ 5 ปี จะเป็นคราวหนึ่งหรือสองคราวก็ได้ (ทรงสิทธิ์ แก้วศรี และ ทศนีย์ ดุสิตสุทธิรัตน์, 2526 : 260, อ้างถึงใน สุรกุล เจนอบรม, 2534 : 54-55) ต่อมาได้ยกเลิกพระราชบัญญัติเบี้ยบำนาญ ร.ศ. 120 และได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการอีกหลายฉบับ ในพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ การฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2471 มาตรา 8 พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ ฝ่ายพลเรือน พ.ศ. 2478 มาตรา 10 และบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2482 มาตรา 10 กำหนดให้ข้าราชการครบกำหนดเกษียณอายุราชการเมื่ออายุ 55 ปี แต่สามารถต่ออายุได้อีก 5 ปี ในพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ. 2494 ซึ่งเป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เมื่อประกาศเริ่มแรกได้กำหนดให้ข้าราชการเกษียณอายุเมื่อ 55 ปี และสามารถต่ออายุได้อีก 5 ปี ต่อมาได้มีการแก้ไขใหม่โดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2504 มาตรา 3 กำหนดเกษียณอายุเมื่ออายุ 60 ปีแต่ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีเห็นความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ข้าราชการ จะต่อเวลาให้รับราชการต่อไปได้อีกคราวละ 1 ปี จนอายุครบ 65 ปีบริบูรณ์ก็ได้ ซึ่งต่อมาได้ยกเลิกการต่อเวลาราชการโดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2518 แต่สำหรับข้าราชการพลเรือนในพระองค์สมุหราชองครักษ์และรองสมุหราชองครักษ์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีเห็นความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่ราชการในพระองค์สามารถต่อเวลาได้อีกคราวละ 1 ปี จนอายุครบ 65 ปีบริบูรณ์

ในภายหลังก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ(ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2523 ได้กำหนดให้ข้าราชการที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ต้องพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณนั้น เว้นแต่ในกรณีที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือเพื่อประโยชน์แก่ทางราชการเพื่อการศึกษา การพัฒนาประเทศหรือเป็นข้าราชการพลเรือนในพระองค์ สมุหราชองครักษ์คณะรัฐมนตรีจะอนุมัติให้ต่อเวลาราชการต่อไปอีกคราวละ 1 ปี จนอายุครบ 65 ปี บริบูรณ์ก็เป็นได้

1.3 ผลกระทบของการเกษียณอายุ

1.3.1 ทางกาย เกษียณอายุหมายถึง การหยุดจากการทำงานที่เคยทำอยู่นั้น ผลกระทบกับสุขภาพทางกายจึงไม่พบว่าเป็นเรื่องสำคัญ สุขภาพทางกายก็ยังคงดำเนินไปตามปกติ ทั้งนี้เพราะการเกษียณอายุงานเป็นเพียงกำหนดเวลาหนึ่งของกระบวนการสูงอายุที่ดำเนินการต่อเนื่องไปเรื่อยๆ หากจะมีการเปลี่ยนแปลงทางกายบ้าง ก็มักเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจมาก่อน (บรรลุ ศิริพานิช, 2536 : 44-47)

1.3.2 ทางจิตใจ นับว่ามีผลกระทบค่อนข้างมาก ทั้งนี้เพราะจากผลการเกษียณอายุทำให้เกิด

1.3.2.1. การเปลี่ยนแปลงในอาชีพและรายได้เนื่องจากต้องออกจากงานเดิม ทำให้รายได้น้อยลง การหางานใหม่ทำได้ยากขึ้นเพราะต้องแข่งขันกับคนหนุ่มสาวในตลาดแรงงาน การที่ต้องเป็นคนว่างงานทำให้มีการเปลี่ยนแปลงด้านการดำเนินชีวิตจากการที่รายได้น้อยลง

1.3.2.2. การเปลี่ยนแปลงในจิตวิทยาสังคม บทบาทที่เคยแสดงในสังคมถูกกำจัดลงการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ตามตำแหน่งที่หดย้ายไป ทำให้ดูเหมือนว่าความที่เคยได้รับการยกย่องเป็นคนสำคัญกลับกลายเป็นคนธรรมดา ทำให้มองเห็นภาพพจน์ตัวเองต่ำลง

1.3.2.3. การเสื่อมทางกายภาพและสรีรวิทยาของอวัยวะต่างๆ ทำให้สมรรถภาพต่ำลงผลกระทบ 3 ประการดังกล่าว ทำให้เป็นปัจจัยทำให้สุขภาพจิตเสื่อมโทรมเป็นผลทำให้เกิดกลุ่มอาการผิดปกติทางจิตใจและอารมณ์อันได้แก่

อาการเหงา หรือว่าเหว เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลทำให้ขาดความสนใจที่จะปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมทั้ง ๆ ที่มีคนดูแลเอาใจใส่ ผู้สูงอายุก็ยังมีรู้สึกเศร้าเหงาหมอลอยคล้ายกับอยู่คนเดียวในโลก อาการปรากฏติดต่อกันหลายวัน หรือเป็นพัก ๆ บางเวลาบางวัน หรือบางสัปดาห์ แล้วแต่ความรุนแรงมากระทบจิตใจ อาจพบอาการเจ็บป่วยทางร่างกายร่วมด้วยได้ เช่น มีอาการปวดท้อง เบื่ออาหาร โดยตรวจหาสาเหตุไม่พบ ฯลฯ

อาการวิตกกังวล ส่วนใหญ่เป็นผลจากการปรับตัวของผู้เกษียณอายุเพื่อเข้ากับสังคมใหม่ หรือสถานการณ์ชีวิตใหม่ ความไม่แน่ใจในการปรับตัว ทำให้เกิดความกลัว

และความวิตกกังวล มีอาการย้ำคิด - ย้ำทำ ขาดความมั่นใจ เป็นผลทำให้เกิดใจสั่นและมีผลทางกายตามมาได้

อาการหวาดระแวง จะมีลักษณะไม่เป็นมิตรกับใคร ก้าวร้าว ดูถูกมองทำที่ผู้อื่นในแง่ลบ

อาการซึมเศร้า พบได้มากในผู้สูงอายุที่ขาดความอบอุ่นในครอบครัวมาก่อน

1.3.2.4. ด้านเศรษฐกิจ เมื่อเกษียณอายุแล้วรายได้ต่างๆ จะลดลง รายได้หลังเกษียณมักจะเป็นจำนวนแน่นอน จะเห็นได้ว่าค่าของเงินในสมัยก่อนกับปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปมาก ดังนั้นผู้สูงอายุจึงอาจประสบปัญหาทางเศรษฐกิจได้ เนื่องจากผู้เกษียณอายุมักจะมีรายได้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพที่เสื่อมลงของตนเองด้วย

กลุ่มอาการผิดปกติทางจิตนี้น้อยแตกต่างกันไปในแต่ละคน บุคคลผู้สามารถปรับตัวได้ดีจะไม่มีอาการทางจิตใจเลยก็ได้ บุคคลผู้ปรับตัวไม่ได้เลยจะมีอาการทางจิตใจสูง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ระยะเวลาเกษียณอายุใหม่ ๆ เป็นช่วงเวลาที่วิกฤตช่วงหนึ่งของชีวิต

Atchley (1976, อ้างถึงใน บรรลุ ศิริพานิช, 2536 : 45-47) แบ่งระยะเวลาของการมีชีวิตหลังเกษียณอายุออกเป็น 5 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นระยะค้ำฟ้าผิงพระจันทร์ (Honeymoon Phase) เป็นระยะแรกที่ไม่ต้องทำงานจึงได้รับอิสระทั้งด้านเวลาและการงาน สามารถทำอะไรก็ได้ตามความต้องการ เป็นระยะที่มีความสุขใจสุขกาย ดูเหมือนว่าโลกนี้เป็นของเรา

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่ขมขื่นใจ (Disenchantment Phase) มีความเครียดสูง มีความไม่สบายใจ จากสาเหตุต่างๆ ที่เปลี่ยนไป เช่น รายได้ไม่พอ ความไม่มีอาชีพ มีเวลาว่างมาก ต้องทำการปรับตัวสู่สังคมใหม่ บทบาทที่เคยโดดเด่นในสังคมเสื่อมสลายไป ฯลฯ ระยะนี้เป็นระยะที่เกิดภาวะอาการทางจิตใจมีความหงุดหงิด กัดกรุ่น ซึมเศร้า โกรธ เครียด ไม่พอใจในสภาพทั่วไป

ระยะที่ 3 เป็นระยะปรับตัวใหม่ (Re-Orientation Phase) เป็นระยะที่ปรับตัวเข้ากับสังคมและความเป็นจริงได้แล้ว

ระยะที่ 4 เป็นระยะคงสมดุล (Stabilization Phase) เป็นระยะที่สามารถจัดการเกี่ยวกับตนเองได้ดี ไม่ต้องพึ่งพาใครมาก ทุกสิ่งทุกอย่างเข้าร่องเข้ารอย

ระยะที่ 5 เป็นระยะสุดท้ายของชีวิต (Termination Phase) เป็นระยะที่สุขภาพร่างกายเสื่อมโทรมลงมาก ถึงระยะที่ต้องพึ่งพาคนอื่นอาจมีความพิการและเจ็บป่วยบ่อยจนถึงสุดท้ายของชีวิต

ใน 5 ระยะดังกล่าวนี้ เมื่อเกษียณอายุทุกคนจะมีช่วงทั้ง 5 ระยะทั้งนั้น แต่จะแตกต่างกันในความยาว-สั้น ของแต่ละช่วง บางคนอาจมีระยะเวลาช่วงที่ 1 หรือ 2 สั้นมาก จนอาจจะไม่พบเลยก็เป็นไปได้ เช่น บางคนเกษียณอายุงานจากงานหนึ่งก็มียานใหม่ทำต่อไปเลยก็เป็นไปได้ อาจไม่มีระยะที่ 1 หรือระยะที่ 2 บางคนอาจมีระยะที่ 2 ยาวนานเพราะการปรับตัวไม่ได้ง่าย ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานสูง อาจถึงแก่กรรมในช่วงนี้ก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามทุกคนจะต้องเผชิญกับระยะที่ 5 หลีกหนีไม่พ้นดังที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราได้ตรัสไว้ว่า ชีวิตทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย เป็นของธรรมดา

1.4 แนวทางการแก้ไข - การเตรียมตัวก่อนเกษียณ

ในสังคมปัจจุบันคนวัยกลางคนมักจะไม่ค่อยมีการวางแผนไว้สำหรับการใช้ชีวิตในวัยสูงอายุ ผู้สูงอายุควรเริ่มคิดวางแผนสำหรับบทบาทใหม่ของตน ซึ่งควรคิดว่าอายุ 60 ปีไปแล้ว เป็นวัยที่สามารถแสวงหาความอิสระและเลือกบทบาทที่ต้องการได้ ผู้สูงอายุควรใช้เวลาที่มีอยู่มากมายสำหรับกิจกรรมหลากหลาย รวมทั้งเวลาว่างและการผ่อนคลาย งานต่างๆ คงจะลดลง ควรผ่อนคลายด้วยการสันทนาการ งานอดิเรก การศึกษา การเดินทาง การทำสวน ตามความสนใจ ผู้สูงอายุควรดำเนินบทบาทและหน้าที่ที่เคยทำต่อไป แทนที่จะไม่เข้าร่วมหรือถอนตัวออกมาเลยแต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความชอบ ความพอใจ สุขภาพ การสมาคม อุปนิสัย ประสพการณ์ และวิถีชีวิตของแต่ละคน (เกื้อ วงศ์บุญสิน และคณะ, 2542) โดยมีแนวคิดดังนี้

1. ถอนตัวหรือลดบทบาทการมีส่วนร่วมในงานอาชีพและบทบาทการเป็นบิดามารดา

2. ทดแทนบทบาทที่หายไปด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และสังคมอันใหม่

3. ปรับเปลี่ยนบทบาทใหม่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

บรรลุ ศิริพานิช (2536 : 48-55) ได้เสนอแนวทางในการแก้ไขและเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุไว้ดังนี้

1.4.1 แนวทางแก้ไขทั่วไป

1.4.1.1 ปรับแนวความคิดของตนเองให้ถูกต้องว่าการเกษียณอายุงานเป็นเรื่องธรรมดาของการทำงาน มีวันเข้าทำงานก็ต้องมีวันหยุดทำงาน เมื่อต้องเกษียณอายุ เนื่องจากเข้าสู่วัยสูงอายุ อย่าเสียเวลามองโลกของช่วงชีวิตปัจจุณัยว่าเป็นเวลาของความเสื่อม โดยไปเปรียบกับเวลาหนุ่มสาวและวัยทำงานว่าเป็นวัยแห่งความเจริญเติบโต แต่ให้คิดว่าต่างวัยต่างก็มีบทบาทต่างกัน ยิ่งสูงอายุก็น่ามีประสบการณ์สูงขึ้นการเกษียณอายุการทำงานมิใช่ว่าการเดินทางในวิถีชีวิตจบลง แต่เป็นการเปลี่ยนเส้นทางเดินใหม่ของวิถีชีวิต ซึ่งยังต้องเดินทางต่อไป เกษียณอายุงานอันนี้ยังมีงานอื่นอีกที่จะต้องทำซึ่งเหมาะกับเรา

1.4.1.2 ยอมรับโอกาสใหม่ ๆ ประสบการณ์ใหม่ ๆ และสนุกสนานกับมัน เมื่ออายุมากขึ้นมีโอกาเป็นปู่ ย่า ตา ยาย ซึ่งจะเข้ามาโดยอัตโนมัติ ก็ทำบทบาทนั้นให้ดีที่สุด ใช้ประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาสอนคนรุ่นใหม่ไม่ให้พลาดพลั้งในสิ่งที่เราเคยพลาดพลั้งมาแล้ว เมื่อมีเวลาว่างก็ใช้โอกาสที่ว่างสร้างงานอดิเรกใหม่ ๆ ที่สนใจ อย่าทำตนไปตามอายุแต่ให้ทำตนไปตามที่รู้สึก เพราะจะแก่หรือหนุ่มอยู่ที่ความรู้สึกของเราเอง การที่คนเราประสบความสำเร็จในชีวิตหลังเกษียณหรือไม่ นั่นไม่ได้ขึ้นอยู่กับฐานะทางสังคม ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาหรือฐานะการเงินเดิมหรืออย่างใด แต่เป็นเรื่องที่มีความเชื่อมโยงทางอารมณ์ การปรับตัว ใจกว้าง และความสนใจในงานอดิเรกต่างๆ ซึ่งเป็นเหตุและปัจจัยให้ชีวิตมีความสุขหรือความทุกข์

1.4.1.3 คุณแลสุขภาพอนามัยทั้งกายและใจของคนให้ดี สุขภาพนี้จะต้องดูแลตลอดชีวิตมิใช่มาดูแลเอาตอนสูงอายุ เพราะขบวนการสุขภาพเป็นขบวนการต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย จากการศึกษาพบว่า ผู้เกษียณอายุที่มีสุขภาพดีจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่มีสุขภาพไม่ดี วิถีชีวิตของบุคคลโดยทั่วไปมักคลุกเคล้าไปด้วยกุศลกรรมและอกุศลกรรม เป็นที่ยอมรับว่าชีวิตที่ประกอบแต่กุศลกรรมและละเว้นอบายมุขสิ่งชั่วร้ายทางกาย วาจา ใจ จะนำมาซึ่งความสุขในชีวิตทั้งปัจจุบันและอนาคต วิถีชีวิตของบุคคลที่เดินทางสายกลาง ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป แต่ก็ไม่น้อยหย่อนยานจนเกินไป จะนำมาซึ่งอายุยืนยาวอย่างมีความสุข

1.4.2 เตรียมตัวเกษียณอายุงานไว้แต่เนิ่นๆ ถ้าแบ่งช่วงชีวิตออกเป็นหลายช่วงตามวัยต่างๆ เช่น วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (ซึ่งต้องเกษียณการทำงานเดิม) จะเห็นว่าในวัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ ก่อนชีวิตจะก้าวเข้าสู่วัยดังกล่าวได้มีการเตรียมตัวให้แก่ชีวิตอย่างมากมาย เช่น วัยเด็กพ่อแม่คอยสั่งสอนแนะนำ เตรียมตัวไปโรงเรียนเป็นการปูพื้นฐานให้เป็นอย่างดี วัยรุ่นโรงเรียนก็สั่งสอนเป็นการเตรียมตัวให้สูงขึ้นมาอีกหน่อย โรงเรียนอาชีวะและการอุดมศึกษาก็สั่งสอนเตรียมตัวเพื่อออกไปสู่วัยผู้ใหญ่ และการทำงานและแม้ก่อนการเข้าทำงาน หน่วยงานต่างๆ ก็มีปฐมนิเทศการทำงานเป็นการเตรียมตัวเพื่อทำงานให้เกิดผล เมื่ออายุครบ 60 ปี (เกษียณอายุ) จะยังคงมีเวลาชีวิตเหลืออีก 10-20 ปี ก็เป็นการสมควรที่จะได้เตรียมใจเพื่อเข้าสู่วัยดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ

มีผู้กล่าวว่า คนใกล้เกษียณมี 5 ประเภท คือ

1. เป็นผู้ใหญ่เต็มตัว ปรับตัวได้ ยอมรับความจริง
2. พวกนั่งเก้าอี้โยก คอยฟังแต่คนอื่น ชอบสะดักสบาย
3. พวกแกร่งเหมือนเกาะ ใจแข็ง กระฉับกระเฉง ไม่ต้องพึ่งพาใคร
4. พวกโทสจริต ชอบประณามคนอื่น ว่าทำให้ตนล้มเหลว
5. พวกเกลียดตัวเอง เวทนาสงสารตัวเอง โทษตัวเองว่าโชคร้ายไม่สมหวัง

ในการทำงาน

ไม่ว่าท่านจะอยู่ในพวกไหนใน 5 พวกนี้ก็ต้องเตรียมตัวเพื่อเกษียณอายุทั้งนั้น อยู่ที่ว่าเตรียมได้ง่ายหรือยากเท่านั้นเอง ถ้าจะถามว่าเตรียมทำไม คำตอบก็คือเตรียมเพื่อปรับตัวกับวิถีชีวิตใหม่ ในการเตรียมตัวนั้นจะต้องเตรียมสิ่งต่างๆ ดังนี้

1.4.2.1 เตรียมสุขภาพร่างกายให้ได้อยู่เสมอ โดยหมั่นหาความรู้เรื่องสุขภาพ ศึกษา การตรวจเช็คร่างกายตามกำหนดเวลา

1.4.2.2 เตรียมเรื่องการเงินและทรัพย์สิน โดยทั่วไปผู้เกษียณอายุงานหรือผู้สูงอายุจะมีรายได้ลดลงจากเดิมแต่ก็จะไม่คิดถึงหรือคิดถึงก็สายเสียแล้ว ทำให้ต้องลดมาตรฐานการครองชีพลงเพื่อให้สมกับสภาพทางการเงิน ทางที่ดีควรมีการวางแผนเตรียมด้านการเงินไว้โดยรอบครอบ เพื่อที่จะได้กระทำการสิ่งที่ยากกระทำเมื่อเกษียณอายุงานแล้ว

1.4.2.3 เตรียมเรื่องบ้านที่อยู่อาศัย เมื่อใกล้จะเกษียณอายุงานควรจะต้องตกลงใจว่าจะอยู่ที่บ้านไหน อย่าปล่อยไว้จนถึงเวลาเกษียณแล้ว

1.4.2.4 เตรียมเรื่องงานทั้งงานจริงและงานอดิเรกหลังเกษียณบางคนจะต้องทำงานหารายได้ต่อเพราะมีปัญหาเรื่องการเงินเช่นนี้ ต้องเตรียมเรื่องงานต่อหลังเกษียณไว้แต่เนิ่นๆ

1.5 กิจกรรมหลังการเกษียณอายุงาน

Goethe (1749-1832, อ้างถึงใน บรรลุ ศิริพานิช, 2536 : 56) กล่าวว่าได้ว่า ช่วงชีวิตที่เข้าสู่วัยชราไม่ใช่ช่วงชีวิตที่แห้งแล้งปราศจากความหมาย แต่เป็นช่วงที่ผู้เข้าสู่วัยดังกล่าวจะต้องแสดงบทบาทใหม่อย่างมีชีวิตชีวา เมื่อเป็นเด็กชีวิตถูกใช้ไปในการเรียนรู้เพื่อการทำงาน เมื่อถึงวัยทำงานเวลาของชีวิตถูกใช้ในการทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ และเพื่อความมีหน้ามีตาในสังคม ในช่วงอายุดังกล่าวเวลาว่างหายาก พอมีเวลาว่างก็ต้องพักผ่อนเอาแรงไว้ทำงาน แต่เมื่อวัยผ่านเข้าสู่ระยะเกษียณอายุงาน ผู้สูงอายุมิเวลามากขึ้น เวลาหาได้ง่ายและมีมากขึ้น กิจกรรมยามว่างไม่ว่าเพื่อนันทนาการ หรือการเรียนรู้สิ่งใหม่ หรือให้บริการเรียนรู้สิ่งใหม่ หรือให้บริการผู้อื่นเป็นเรื่องสำคัญซึ่งนำความพึงพอใจมาให้ ทำให้ชีวิตมีชีวิตชีวาและมีความหมาย (บรรลุ ศิริพานิช, 2536 : 56-71)

การที่จะสร้างนิสัยให้มีกิจกรรมในยามว่าง ตั้งแต่ช่วงชีวิตก่อนเกษียณหรือก่อนสูงอายุเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญ เพราะการจะมาสสร้างนิสัยใหม่ทันทีหลังเกษียณเป็นสิ่งที่เกือบจะเป็นไปไม่ได้เลย เพราะนิสัยคนนั้นสร้างยาก ไม่สำเร็จในชั่ววันชั่วเดือน ต้องใช้เวลาเป็นแรมปีเพื่อให้แน่ใจว่าเมื่อเราเกษียณอายุงานแล้วเรายังคงมีชีวิตอยู่อย่างมีชีวิตชีวาและสร้างสรรค์ เราควรหัดและเรียนรู้การใช้ชีวิตดำเนินกิจกรรมบางอย่างตั้งแต่เราอยู่ในวัยกลางคนหรือแม้ยังหนุ่มสาว เพราะจะเป็นขบวนการต่อเนื่องไปจนถึงเมื่อเราเข้าสู่วัยสูงอายุและตลอดชีวิต ท่านอาจคิดว่า การเตรียมตัวดังกล่าวไม่ใช่ของจำเป็น เป็นไปไม่ได้ หรือไม่เหมาะที่จะทำ เพราะในช่วงอายุกลางคน

เป็นการยากที่จะหาเวลา โอกาส และสิ่งจูงใจจะพัฒนากิจกรรมยามว่าง การเกษียณอายุงานอย่างไม่
มีจุดหมายจะนำไปสู่การแข็ง เปื่อหน่าย แยกตัวออกจากสังคม สุดท้ายนั่งซึมเศร้า

ความจริงนั้น กายและจิตใจเจริญงอกงามขึ้นตามแรงกระตุ้นของกิจกรรมต่างๆ ซึ่ง
เป็นการดีที่เราจะมีกิจกรรมกระตุ้นชีวิตของเราให้เจริญงอกงาม ซึ่งส่วนใหญ่ในการดำเนินกิจกรรม
ในยามว่าง มักมีปัญหาวางจะเลือกกิจกรรมอะไร จะเป็นการสะดวกในการคิดถ้าจะพิจารณากิจกรรม
ในยามว่างออกเป็นหลักใหญ่ๆ 6 ประการ คือ

1.5.1 นันทนาการ การดำเนินกิจกรรมนันทนาการอาจดำเนินได้ทุกช่วงอายุ มักจะ
ทำให้ร่างกายสดชื่น ทำท่าย และกระตุ้นเตือนเปลี่ยนแนวคิด และได้สัมผัสกับคนทั้งหมด จะทำให้
จิตใจตื่นตัวอยู่เสมอและมีชีวิตชีวา ซึ่งจะช่วยให้งานประจำ และจะไปเป็นประโยชน์เมื่อ
เกษียณอายุงาน มีหลายแนวคิดในการนันทนาการครั้งนี้ คือ งานอดิเรก เกมส์ กีฬา การอ่าน ดู
ภาพยนตร์ ดนตรี การเข้าชมรม การรวมกลุ่ม และท่องเที่ยว

1.5.2 การเรียนรู้ งานนันทนาการทุกอย่างต้องมีการเรียนรู้สอดแทรกไปด้วยเสมอ
คนส่วนใหญ่มักจะคิดว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของโรงเรียนเป็นเรื่องของวัยเด็ก แต่ความเป็นจริงการ
เรียนรู้เป็นเรื่องที่ทำได้ทุกช่วงอายุ เมื่อเกษียณอายุงานแล้ว การเรียนรู้ก็ยังมีต่อเนื่องเพื่อสนองความ
อยากรู้อยากเห็น ความพึงพอใจ หรือเพื่อแลกเปลี่ยนความสนใจกับผู้อื่นในวงสนทนา คนทุกคน
จำเป็นต้องพัฒนาให้มีนิสัยศึกษาหาความรู้ และนิสัยนี้จะต้องมีต่อเนื่องตั้งแต่เกิดจนตาย

1.5.3 บริการผู้อื่นการที่มนุษย์ได้มีการเสียสละ เช่น การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น
เป็นการแสดงว่าสังคมยังต้องการท่าน การเสียสละเป็นสิ่งที่ง่าย ๆ ที่ทำให้ท่านต้องตื่นเช้าและออก
จากบ้านการที่ได้เสียสละในสังคม จะทำให้ภาพพจน์ในสังคมอยู่ในสถานภาพที่น่าพึงพอใจ
นอกจากนี้แล้วการเสียสละและให้บริการผู้อื่น จะทำให้ท่านมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นในชีวิตของวัย
ผู้สูงอายุ จะยังเป็นบุคคลที่สังคมนับถือ แม้อายุจะล่วงเข้าสู่วัยสูงอายุกี่ตาม

1.5.4 การทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนเป็นเรื่องเฉพาะตัวเพื่อคงความ
กระฉับกระเฉงมีชีวิตชีวาเอาไว้ หรืออาจต้องการทำงานเพื่อหารายได้เพิ่มเติมรายได้ประจำที่ไม่
เพียงพอ หรือเพียงพอแต่ต้องการเพิ่มก็ไม่ใช่ว่าเรื่องเสียหายอะไร การรับจ้างหลังการเกษียณอายุงาน
อาจเป็นโอกาสในการเริ่มงานใหม่ ถ้าตัดสินใจเช่นนี้ต้องวางแผน คิดล่วงหน้าไว้ก่อนในขณะที่ยัง
ไม่เกษียณอายุงาน เพื่อหาความรู้ในงานใหม่

1.5.5 การดำเนินธุรกิจและการลงทุนเมื่อครบอายุเกษียณงานแล้วและสนใจที่จะ
ทำธุรกิจ หรือลงทุนผลกำไรเป็นการตอบแทนอย่างจริงจัง แต่ถ้าไม่ต้องการทำธุรกิจแต่ต้องการ
ลงทุนเพื่อหวังผลกำไรเนื่องจากมีเงินพอสมควรอาจนำเงินไปฝากธนาคาร หรือบริษัทเงินทุน
หลักทรัพย์ที่มั่นคง โดยหวังดอกเบี้ยที่แน่นอน แต่จะต้องศึกษาวิธีการโดยละเอียด

1.5.6 งานอดิเรกเมื่อครบเกษียณอายุงานและไม่จำเป็นต้องทำงานเลี้ยงชีพอีกต่อไป ก็ไม่ควรที่จะอยู่เฉยๆ โดยสิ้นเชิง ควรที่จะหางานอดิเรกทำ ซึ่งงานอดิเรกก็คืองานที่ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ซึ่งมีงานสารพัดอย่างที่จะทำได้ ทั้งการท่องเที่ยว การกีฬา และการปลูกต้นไม้

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการเกษียณอายุราชการ ทำให้ทราบถึงกิจกรรมหลังการเกษียณอายุงาน สามารถแบ่งออกเป็นหลักใหญ่ๆ 6 ประการ คือ นันทนาการ การเรียนรู้ บริการผู้อื่น การทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน การดำเนินธุรกิจและการลงทุน และงานอดิเรก ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรเหล่านี้มาใช้ในการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยกำหนดรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยใช้เป็นตัวแปรตามในกรอบแนวคิดการวิจัยและใช้เป็นประเด็นคำถามในส่วนของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ

2. ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow

Maslow (ทองใบ สดขารี, 2544 : 201-204) เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นจำนวนมากสามารถอธิบายโดยแนวโน้มของบุคคลในการค้นหาเป้าหมายที่จะทำให้ชีวิตได้รับความต้องการ ความปรารถนา และได้รับสิ่งที่มีความหมายต่อตนเอง เป็นความจริงที่จะกล่าวว่ากระบวนการของแรงจูงใจเป็นหัวใจของทฤษฎีบุคลิกภาพของ Maslow โดยเชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีความต้องการ (Wanting Animal) และเป็นการยากที่มนุษย์จะไปถึงขั้นของความพึงพอใจอย่างสมบูรณ์ ในทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow เมื่อบุคคลปรารถนาที่จะได้รับความพึงพอใจและเมื่อบุคคลได้รับความพึงพอใจในสิ่งหนึ่งแล้วก็จะยังคงเรียกร้องความพึงพอใจสิ่งอื่นๆ ต่อไป ซึ่งถือเป็นคุณลักษณะของมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความต้องการจะได้รับสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ

Maslow กล่าวว่าความปรารถนาของมนุษย์นั้นคิดตัวมาแต่กำเนิดและความปรารถนาเหล่านี้เรียงลำดับขั้นของความปรารถนา ตั้งแต่ขั้นแรกไปสู่ความปรารถนาขั้นสูงขึ้นไปเป็นลำดับ

ลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ (The Need – Hierarchy Conception of Human Motivation) Maslow เรียงลำดับความต้องการของมนุษย์จากขั้นต้นไปสู่ความต้องการขั้นต่อไปได้เป็นลำดับดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological needs)
2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety needs)
3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and love needs)
4. ความต้องการได้รับการนับถือยกย่อง (Esteem needs)
5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-actualization needs)

ลำดับขั้นความต้องการของ Maslow มีการเรียงลำดับขั้นความต้องการที่อยู่ในขั้นต่ำสุดจะต้องได้รับความพึงพอใจเสียก่อน บุคคลจึงจะสามารถผ่านพ้นไปสู่ความต้องการที่อยู่ในขั้นสูงขึ้นตามลำดับดังจะอธิบายโดยละเอียดดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน ที่มีอำนาจมากที่สุดและสังเกตเห็นได้ชัดที่สุด จากความต้องการทั้งหมดเป็นความต้องการที่ช่วยในการดำรงชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำดื่ม ออกซิเจน การพักผ่อนนอนหลับ ความต้องการทางเพศ ความต้องการความอบอุ่น ตลอดจนความต้องการที่จะถูกระงับด้วยวิธีรับสัมผัส แรงขับของร่างกายเหล่านี้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับความอยู่รอดของร่างกายและอินทรีย์ ความพึงพอใจที่ได้รับในขั้นนี้จะกระตุ้นให้เกิดความต้องการในขั้นที่สูงกว่าและถ้าบุคคลใดประสบความล้มเหลวที่จะสนองความต้องการพื้นฐานนี้ก็จะไม่ได้รับการกระตุ้นให้เกิดความต้องการในระดับที่สูงขึ้นอย่างไรก็ตาม ถ้าความต้องการอย่างหนึ่งยังไม่ได้รับความพึงพอใจ บุคคลก็จะอยู่ภายใต้ความต้องการนั้นตลอดไป ซึ่งทำให้ความต้องการอื่นๆ ไม่ปรากฏหรือกลายเป็นความต้องการระดับรองลงไป ความต้องการทางด้านร่างกายเป็นเรื่องสำคัญที่จะเข้าใจพฤติกรรมของมนุษย์

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับความพึงพอใจแล้วบุคคลก็จะพัฒนาการไปสู่ขั้นใหม่ต่อไป ซึ่งขั้นนี้เรียกว่าความต้องการความปลอดภัยหรือความรู้สึกมั่นคง (Safety of Security) Maslow กล่าวว่าความต้องการความปลอดภัยนี้จะสังเกตได้ง่ายในทารกและในเด็กเล็กๆ เนื่องจากทารกและเด็กเล็กๆ ต้องการความช่วยเหลือและต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น พลังความต้องการความปลอดภัยจะเห็นได้ชัดเจนเช่นกันเมื่อเด็กเกิดความเจ็บป่วย ความต้องการความปลอดภัยจะยังมีอิทธิพลต่อบุคคลแม้ว่าจะผ่านพ้นวัยเด็กไปแล้ว แม้ในบุคคลที่ทำงานในฐานะเป็นผู้คุ้มครอง เช่น ผู้รักษาเงิน นักบัญชี หรือทำงานเกี่ยวกับการประกันต่างๆ และผู้ที่ทำหน้าที่ให้การรักษาพยาบาลเพื่อความปลอดภัยของผู้อื่น เช่น แพทย์พยาบาล แม้กระทั่งคนชรา บุคคลทั้งหมดที่กล่าวมานี้จะเฝ้าหาความปลอดภัยของผู้อื่น ศาสนาและปรัชญาที่มนุษย์ยึดถือทำให้เกิดความรู้สึกมั่นคง เพราะทำให้มนุษย์ได้จัดระบบของตัวเองให้มีเหตุผลและวิถีทางที่ทำให้บุคคลรู้สึกปลอดภัยความต้องการความปลอดภัยในเรื่องอื่นๆ จะเกี่ยวข้องกับการเผชิญกับสิ่งต่างๆ เหล่านี้ สงคราม อาชญากรรม น้ำท่วม แผ่นดินไหว การจลาจล ความสับสนไม่เป็นระเบียบของสังคมและเหตุการณ์อื่นๆ ที่คล้ายคลึงกับสภาพเหล่านี้ Maslow ได้ให้ความคิดต่อไปว่าอาการโรคประสาทในผู้ใหญ่ โดยเฉพาะโรคประสาทชนิดย้ำคิด-ย้ำทำ (Obsessive-Compulsive Neurotic) เป็นลักษณะเด่นชัดของการค้นหาความรู้สึกปลอดภัย ผู้ป่วยโรคประสาทจะแสดงพฤติกรรมว่าเขากำลังประสบเหตุการณ์ที่ร้ายกาจและกำลังมีอันตรายต่าง ๆ จึงต้องการมีใครสักคนที่ปกป้องคุ้มครองและเป็นบุคคลที่มีความเข้มแข็งซึ่งสามารถจะพึ่งพาอาศัยได้

3. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ (Belongingness and Love Needs) ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของเป็นความต้องการขั้นที่ 3 ความต้องการนี้จะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางด้านร่างกาย และความต้องการความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว บุคคลต้องการได้รับความรักและความเป็นเจ้าของโดยการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น เช่น ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวหรือผู้อื่น สมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นเป้าหมายสำหรับบุคคล กล่าวคือ บุคคลจะรู้สึกเจ็บปวดมาก เมื่อถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครยอมรับ หรือถูกตัดออกจากสังคม ไม่มีเพื่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อจำนวนเพื่อน ๆ ญาติพี่น้อง สามีหรือภรรยาหรือลูก ๆ ได้ลดน้อยลงไป การได้รับความรักและการได้รับความยอมรับจากผู้อื่นเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า บุคคลที่ขาดความรักก็จะรู้สึกมีชีวิตไร้ค่ามีความรู้สึกอ้างว้างและเกลียดแค้น กล่าวโดยสรุป Maslow มีความเห็นว่าบุคคลต้องการความรักและความรู้สึกเป็นเจ้าของ และการขาดสิ่งนี้มักจะเป็นสาเหตุให้เกิดความคับข้องใจและทำให้เกิดปัญหาการปรับตัวไม่ได้ และความยินดีในพฤติกรรมหรือความเจ็บป่วยทางด้านจิตใจในลักษณะต่างๆ

4. ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง (Self-Esteem Needs) เมื่อความต้องการได้รับความรักและการให้ความรักแก่ผู้อื่นเป็นไปอย่างมีเหตุผลและทำให้บุคคล เกิดความพึงพอใจแล้วพลังผลักดันในขั้นที่ 3 ก็จะลดลงและมีความต้องการในขั้นต่อไปมาแทนที่ กล่าวคือมนุษย์ต้องการที่จะได้รับความนับถือยกย่องออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นความต้องการนับถือตนเอง (self-respect) ส่วนลักษณะที่ 2 เป็นความต้องการได้รับการยกย่องนับถือจากผู้อื่น (Esteem from Others)

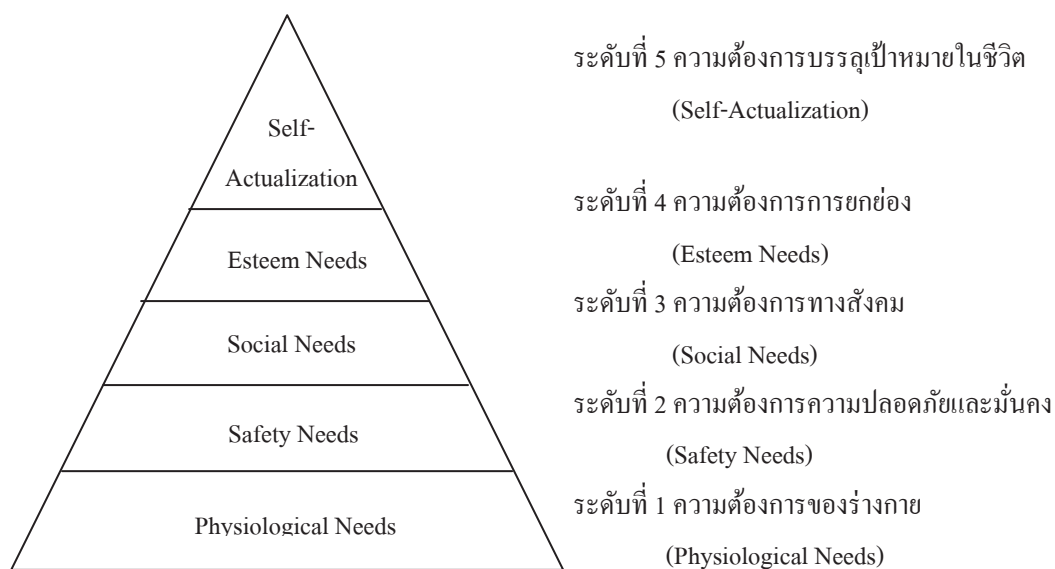
4.1 ความต้องการนับถือตนเอง (Self-Respect) คือ ความต้องการมีอำนาจ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเข้มแข็ง มีความสามารถในตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยผู้อื่น และมีความเป็นอิสระ ทุกคนต้องการที่จะรู้สึกว่าเขามีคุณค่าและมีความสามารถที่จะประสบความสำเร็จในงานภารกิจต่างๆและมีชีวิตที่เด่นดัง

4.2 ความต้องการได้รับความยกย่องจากผู้อื่น (Esteem from Others) คือ ความต้องการมีเกียรติยศ การได้รับยกย่อง ได้รับความสนใจ มีสถานภาพ มีชื่อเสียงเป็นที่กล่าวขาน และเป็นที่ชื่นชมยินดี มีความต้องการที่จะได้รับความยกย่องชมเชยในสิ่งที่เขากระทำซึ่งทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าว่าความสามารถของเขาได้รับความยอมรับจากผู้อื่น ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง ก็เป็นเช่นเดียวกับธรรมชาติของลำดับขั้นในเรื่องความต้องการด้านแรงจูงใจตามทฤษฎีของ Maslow ในเรื่องอื่นๆ ที่เกิดขึ้นภายในจิตนั้นคือบุคคลจะแสวงหาความต้องการได้รับความยกย่องก็เมื่อภายหลังจาก ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของได้รับการตอบสนองความพึงพอใจแล้ว เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ที่บุคคลจะย้อนกลับจากระดับขั้นความต้องการในขั้นที่ 4 กลับไปสู่ระดับ

ขั้นที่ 3 อีกถ้าระดับความต้องการขั้นที่ 3 ซึ่งบุคคลได้รับไว้แล้วนั้นถูกกระทบกระเทือนหรือสูญสลายไปทันทีทันใด ความพึงพอใจของความต้องการได้รับการยกย่องโดยทั่ว ๆ ไป เป็นความรู้สึกและทัศนคติของความเชื่อมั่นในตนเอง ความรู้สึกที่ตนเองมีคุณค่า การมีพลังกำลัง การมีความสามารถ และรู้สึกว่าชีวิตอยู่อย่างมีประโยชน์และเป็นบุคคลที่มีความจำเป็นต่อโลก ในทางตรงกันข้ามการขาดความรู้สึกต่างๆ ดังกล่าวนี้ย่อมนำไปสู่ความรู้สึกและทัศนคติของปมด้อยและความรู้สึกไม่พอเพียง เกิดความรู้สึกอ่อนแอและช่วยเหลือตนเองไม่ได้สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นการรับรู้ตนเองในทางนิเสธ (Negative) ซึ่งอาจก่อให้เกิดความรู้สึกขลาดกลัวและรู้สึกว่าตนเองไม่มีประโยชน์และสิ้นหวังในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของชีวิต และประเมินตนเองต่ำว่าชีวิตความเป็นอยู่กับการได้รับการยกย่อง และยอมรับจากผู้อื่นอย่างจริงจังมากกว่าการมีชื่อเสียงจากสถานภาพหรือการประจบประแจง การได้รับความนับถือยกย่องเป็นผลมาจากความเพียรพยายามของบุคคล และความต้องการนี้อาจเกิดอันตรายขึ้นได้ถ้าบุคคลนั้นต้องการคำชมเชยจากผู้อื่นมากกว่าการยอมรับความจริงและเป็นที่ยอมรับว่าการได้รับความนับถือยกย่อง มีพื้นฐานจากการกระทำของบุคคลมากกว่าการควบคุมจากภายนอก

5. ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง (Self-Actualization Needs) ถึงลำดับขั้นสุดท้าย ถ้าความต้องการลำดับขั้นก่อนๆ ได้ทำให้เกิดความพึงพอใจอย่างมีประสิทธิภาพ ความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงก็จะเกิดขึ้น Maslow อธิบายความต้องการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงว่าเป็นความปรารถนาในทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งบุคคลสามารถจะได้อย่างเหมาะสม บุคคลที่ประสบผลสำเร็จในขั้นสูงสุดนี้จะใช้พลังงานเต็มที่ในสิ่งที่ท้าทายความสามารถและศักยภาพ และมีความปรารถนาที่จะปรับปรุงตนเอง พลังแรงขับจะกระทำพฤติกรรมตรงกับความสามารถของตนเอง กล่าวโดยสรุปการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงเป็นความต้องการอย่างหนึ่งของบุคคล ที่จะบรรลุถึงจุดสูงสุดของศักยภาพ ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะดำเนินไปอย่างง่ายหรือเป็นไปโดยอัตโนมัติ โดยความเป็นจริงแล้ว Maslow เชื่อว่าคนเรามักจะกลัวตัวเองในสิ่งเหล่านี้ ด้านที่ดีที่สุดของเรา ความสามารถพิเศษของเรา สิ่งที่ดีที่สุดของเรา พลังความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ (Onkvisit and Shaw, 1994 : 42) รูปแบบเฉพาะของการเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงจะมีความแตกต่างอย่างกว้างขวางจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง กล่าวได้ว่ามันคือระดับความต้องการที่แสดงความแตกต่างระหว่างบุคคลอย่างยิ่งใหญ่ที่สุด

Maslow ได้กล่าวเน้นว่า ความต้องการต่างๆ เหล่านี้ต้องเกิดเป็นลำดับขั้น และจะไม่มี การข้ามขั้น ถ้าขั้นที่ 1 ไม่ได้รับการตอบสนอง ความต้องการในลำดับขั้นที่ 2-5 ก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ การตอบสนองที่ได้รับในแต่ละขั้นไม่จำเป็นต้องได้รับทั้ง 100% แต่ต้องได้รับบ้างเพื่อจะได้เป็นบันไดนำไปสู่การพัฒนาความต้องการในระดับที่สูงขึ้นในลำดับขั้นต่อไป

ภาพที่ 3 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Need Theory)

ที่มา : ทองใบ สุดาซารี, **ภาวะผู้นำและการจูงใจ**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (อุบลราชธานี: โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, 2544), 201.

จากการศึกษาทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (Maslow's Hierarchy of Need Theory) ทำให้ทราบถึงความต้องการของมนุษย์ประกอบไปด้วย 5 ระดับ คือ 1) ความต้องการของร่างกาย (Physiological Needs) 2) ความต้องการความปลอดภัยและมั่นคง (Safety Needs) 3) ความต้องการทางสังคม (Social Needs) 4) ความต้องการการยกย่อง (Esteem Needs) และ 5) ความต้องการบรรลุเป้าหมายในชีวิต (Self-actualization) ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรเหล่านี้มาใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุโดยใช้เป็นประเด็นคำถามในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ฮาร์ท และคาร์เพนเทอร์ (อ้างถึงใน อัมพร เกลิมรัตน์, 545 : 11) ได้กล่าวถึงการศึกษาทฤษฎีของการสูงอายุและได้สรุปทฤษฎีของผู้สูงอายุไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีว่าด้วยคอลลาเจน (Collagen Cross – Lineage Theory) ในทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าสารที่เป็นตัวประกอบของเนื้อเยื่อและกระดูก (Collagen Fibers) หดสั้นเข้าเมื่อวัยชรา และกล้ามเนื้อเยื่อรอบ ๆ จะถูกทำลาย บริเวณนั้นจะมีรอยย่นปรากฏมากขึ้นเรื่อยๆ

2. ทฤษฎีว่าด้วยความเครียด (Stress Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวว่าความเครียดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันที่ผ่านมาก่อให้เกิดการเสื่อมและการถดถอย (Wear Tear) ในชีวิตมนุษย์พบว่าบุคคลที่ต้องเผชิญกับความเครียดบ่อย ๆ หรืออยู่กับความเครียดนาน ๆ อัตราของความเสื่อมและถดถอยลงทำให้บุคคลผู้นั้นเข้าสู่วัยสูงอายุเร็วกว่าบุคคลอื่นในวัยเดียวกัน

3. ทฤษฎีว่าด้วยยีนส์ (Genetic Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าการสูงอายุนั้นเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นตามกรรมพันธุ์ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะโครงสร้างของอวัยวะบางส่วนของร่างกายเมื่ออายุมากขึ้น เช่น ลักษณะศีรษะล้าน ผมหงอกเร็ว ซึ่งลักษณะนี้เกิดขึ้นในบางคนเท่านั้น

4. ทฤษฎีว่าด้วยความสัมพันธ์ของพัฒนาการขั้นต้น (Counterpart Theory) ทฤษฎีนี้ถือว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัยสูงอายุ เป็นผลจากการรวมกันของพัฒนาการขั้นต้น และเกี่ยวพันหรือติดตามย้อนหลังไปสู่ชีวิตในวัยเริ่มแรก ในทฤษฎีนี้ประกอบด้วย

4.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory)

4.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับสารชีวเคมี (Biological Theory)

4.3 ทฤษฎีว่าด้วยพฤติกรรม (Behavioral Theory)

5. ทฤษฎีว่าด้วยอุบัติเหตุหรือความเสื่อมถดถอย (Accidental or “Wear and Tear” Theory) ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าคุณลักษณะในวัยสูงอายุเกี่ยวข้องกับการรวมของอิทธิพลที่เกิดจากเหตุการณ์หรืออุบัติเหตุต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นได้รับในวัยที่ผ่านมา มีความเชื่อว่าผู้ที่มิชีวิตเต็มไปด้วยความวิตกกังวล ความเครียดสูง หรือทำงานหนัก เจ็บป่วยบ่อย จะมีอัตราของการเสื่อมและถดถอยสูง ก็จะมีลักษณะร้วรอยของการสูงอายุปรากฏให้เห็นชัดได้มากกว่าผู้ที่อยู่ในวัยเดียวกัน แต่มีภาระหน้าที่น้อยกว่า ความเครียดต่ำ ไม่มีโรคเรื้อรังประจำตัว

ความหมายของผู้สูงอายุ

วิทยาการผู้สูงอายุหรือพฒนาวิทยา (Gerontology) คือ การศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งนักวิชาการที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องผู้สูงอายุ พยายามหาความหมายของคำว่า ผู้สูงอายุ (Elderly) ในแง่มุมที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากการยากที่จะกำหนดได้ชัดเจนว่าบุคคลใด เป็นผู้ที่อยู่ในวัยชรา คำว่าผู้สูงอายุเป็นคำที่ พลตำรวจตรี หลวงอรรถสิทธิสุนทร ได้บัญญัติและนำมาใช้เป็นครั้งแรกในการประชุมแพทย์อาวุโสและผู้สูงอายุจากองค์กรต่างๆ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2505 จนได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นคำที่ไพเราะ ให้ความรู้สึกที่ดีกว่าคำว่า คนแก่ หรือ คนชรา และมีผู้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้อย่างมากมาย เช่น

นิสา ชูโต (2525) ได้ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุ หมายถึงผู้ที่มีอายุวัดด้วยจำนวนปีตามปฏิทินของเวลาที่มีชีวิตอยู่ เวลาจะเป็นเครื่องชี้หนึ่ง แต่การจำแนกจะใช้จำนวนปีเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับสังคมนั้น

กรมประชาสงเคราะห์ (2530) ได้ให้ความหมายผู้สูงอายุว่า หมายถึง บุคคลที่สังคมได้กำหนดเกณฑ์เมื่อมีชีวิตอยู่ในวัยสุดท้ายของชีวิต ซึ่งเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม

บรรลุ ศิริพานิช (2534) ได้ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุ หมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้ที่สูญเสียความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสังคม มีความอ่อนแอ มีปัญหาสุขภาพกายและจิตใจ ตลอดจนความเป็นอยู่ในสังคม

สุรกุล เจนอบรม (2534) ได้จำกัดความผู้สูงอายุว่า หมายถึงบุคคลที่อยู่ในวัยสุดท้ายของวงจรชีวิต ซึ่งเริ่มตั้งแต่วัยหนุ่ม วัยสาว วัยผู้ใหญ่และวัยชรา ในเกณฑ์การกำหนดว่าใครเป็นผู้สูงอายุนั้นพิจารณาจากบทบาทของบุคคลนั้นๆ ในสังคม ในปัจจุบันมักใช้อายุเป็นเกณฑ์ บางประเทศกำหนด 55 ปีบางประเทศกำหนด 75 ปี ซึ่งนับจากเกณฑ์การปลดเกษียณ

คณะกรรมการวิสามัญสวัสดิการผู้สูงอายุ วุฒิสภา (2534) ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า เป็นบุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีความเสื่อมตามวัย ความต้านทานโรคลดลง

กษกร สังขชาติ (2536) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า หมายถึง ผู้ที่มีอายุตามวันเกิดหรือปฏิทิน ครบ 60 ปีขึ้นไป

สุพัตรา สุภาพ (2540) ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุหรือวัยชรา (The old age) ในแต่ละประเทศหรือแต่ละสังคมกำหนดไว้แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับการทำงานหรือสภาพร่างกาย ในบางครั้ง อายุมิได้บอกว่าใครเป็นผู้สูงอายุแต่เป็นเพียงแนวทางให้เราทราบว่าใครสมควรเป็นคนชราหรือผู้สูงอายุ

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ (2545) ได้ให้คำนิยามของผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์หรือมากกว่า

เพ็ญแข ประจันปัจฉินิก (2545) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า เป็นบุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งถือว่าเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิต และเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม อาจแบ่งได้เป็นผู้สูงอายุตอนต้น ตอนกลาง ตอนปลาย

Anderson (1971) ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า ผู้สูงอายุกำหนดจากหลายองค์ประกอบ เช่น ประเพณีนิยม การทำงานของสภาพร่างกายและจิตใจ ความสามารถในการประกอบอาชีพ

Barrow and Smith (1979) นักวิชาการด้านการศึกษาผู้สูงอายุ กล่าวว่าผู้สูงอายุ หมายถึงผู้ที่ก้าวสู่สภาพหรือบทบาทใหม่ในสังคม

จากความหมายข้างต้น จะเห็นได้ว่ามิใช่ผู้ให้ความหมายของผู้สูงอายุไว้มากมาย ซึ่งเกณฑ์ในการกำหนดความเป็นผู้สูงอายุนั้นมีความแตกต่างกัน ตามสภาพสังคม และระยะเวลาของผู้สูงอายุ ดังนั้นที่ประชุมสมัชชาโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ (World Assembly on Aging) จึงกำหนดให้ผู้มีอายุตั้งแต่

60 ปีขึ้นไปถือว่าเป็นผู้สูงอายุ (Elderly) และใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก (บุญมาส สันธูประมา , 2539) สำหรับประเทศไทย ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้ง ชายและหญิง โดยนับอายุตามปฏิทินเป็นมาตรฐานสากลในการเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งทางราชการไทยได้กำหนดให้เป็นเกณฑ์ในการเกษียณอายุราชการของข้าราชการด้วย

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุและภาวะสูงอายุ

ความสูงอายุ (Aging) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในระยะสุดท้ายของช่วงอายุมนุษย์ ดังนั้น ความสูงอายุหรือความชราภาพจึงเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจและพฤติกรรม ที่เกิดขึ้นตามอายุ วัยสูงอายุเป็นวัยที่บุคคลต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์อย่างมากมา อันเริ่มมาตั้งแต่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งโดยมากเป็นไปในทางลบ (ศิริรักษ์ ทับสายทอง, 2533) ดังนั้น ความชราภาพจึงเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ความสามารถทางร่างกายลดลงความสามารถในการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ลดลง โดยสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะด้วยกัน คือ (สุรกุล เจนอบรม, 2534)

1. ความชราภาพแบบปฐมภูมิ (Primary Aging) เป็นความชราภาพที่เกิดขึ้นกับทุกคนตามธรรมชาติ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ กล่าวคือเมื่ออวัยวะต่างๆ เซลล์ต่างๆ ในร่างกายมนุษย์ถูกใช้งานมานาน ย่อมเกิดความเสื่อมโทรม เสื่อมสภาพไปตามอายุขัยของการใช้งาน ซึ่งการเสื่อมโทรมของเซลล์ในร่างกายนี้ ส่งผลให้เห็นเด่นชัดทีละน้อย เช่น ผิวหนังเริ่มเหี่ยวย่น สายตาสายขาว พลิกกำลังเริ่มถดถอย เป็นต้น

2. ความชราภาพแบบทุติยภูมิ (Secondary Aging) เป็นความชราภาพที่มนุษย์สามารถหลีกเลี่ยงได้ ความชราภาพลักษณะนี้ เกิดจากการปล่อยปละละเลยไม่ห่วง ไม่กังวล ไม่รักษาสุขภาพร่างกาย การใช้ร่างกายทำงานหนักจนเกินกำลัง การรับประทานอาหารมากเกินไป ดื่มสุรา สูบบุหรี่พักผ่อนไม่เพียงพอ ในบางกรณีเกิดจากโรคภัยมาเบียดเบียน ก่อให้เกิดความชราภาพแบบทุติยภูมิได้

ความสูงอายุหรือความชราภาพ จึงเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน และน่าสนใจ มนุษย์ทุกคนต้องประสบภาวะนี้ ที่กล่าวว่าสลับซับซ้อนเนื่องจาก กระบวนการของผู้สูงอายุมีความเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ (Physiological) ทางอารมณ์ (Emotional) การเรียนรู้สติปัญญา (Cognitive) เศรษฐกิจ (Economic) และทางส่วนตัว (Interpersonal) ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้มีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ดังคำกล่าวที่ว่า ยิ่งอายุมากขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งแตกต่างมากขึ้นเท่านั้น (As We Grow Older, We become More Unlike Each Other) คำกล่าวนี้เป็นที่ยอมรับอย่างมาก ดังนั้นกระบวนการเกี่ยวกับความชราภาพ จึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เพราะความสูงอายุมิผลกระทบอย่างรวดเร็วในสังคม

สรุปได้ว่า ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับผู้สูงอายุและภาวะสูงอายุเกี่ยวข้องกับความชรา หรือ ผู้สูงอายุซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในวงจรชีวิตระยะสุดท้าย ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจพฤติกรรม ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในสังคมจึงควรมีการประสานสัมพันธ์และให้การดูแล ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง เพราะมีผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมและมีผลกระทบต่อความมั่นคง ของประเทศ ทุกคนจึงควรให้ความสนใจกับการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เพื่อให้ ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีและไม่เป็นภาระต่อสังคม จากทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ จะเกี่ยวข้องกับ กรอบแนวคิดในการวิจัยด้านสุขภาพไม่ว่าจะเป็นทางด้านสุขภาพกาย และสุขภาพจิต เพราะสุขภาพ นั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้ที่จะเกษียณอายุ เพราะถ้าหากมีโรค ประจำตัว หรือเจ็บป่วยเป็นโรคที่ต้องรักษา ก็จำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบในการทำกิจกรรม ภายหลังเกษียณอายุ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

จากการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้สูงอายุ ได้มีทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในลักษณะ ของเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันไป ทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค อย่างไรก็ตาม ทฤษฎีต่างๆ ที่ กล่าวถึงต่อไปนี้ เกิดจากความสนใจในการศึกษาเรื่องผู้สูงอายุและภาวะสูงอายุในปัจจุบัน เรื่องราว ที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุเป็นที่สนใจกันอย่างกว้างขวางตามจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น จึงมี การศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุในด้านต่างๆ จนเกิดเป็นศาสตร์ใหม่ขึ้นคือ พฒนาวิทยา หรือ วิทยาการ ผู้สูงอายุ (Gerontology) ซึ่งแบ่งการศึกษาเป็นหลายสาขา เช่น ชีววิทยา สังคมวิทยา แพทย์ พยาบาล และสาขาการศึกษา เป็นต้น

ทฤษฎีต่างๆ แบ่งตามศาสตร์ที่ทำการศึกษากับผู้สูงอายุ สามารถสรุปและแบ่งเป็น 5 กลุ่มทฤษฎีใหญ่ ดังนี้

1. ทฤษฎีด้านชีววิทยา (Biological Theory) เป็นทฤษฎีที่อธิบายสาเหตุของความชราใน เชิงชีววิทยา ดังนี้

1.1 ทฤษฎีพันธุศาสตร์ (Genetic Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า คนชราเกิดขึ้นตาม พันธุกรรมมีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง อวัยวะบางส่วนของร่างกาย คล้ายคลึงกันหลายชั่วอายุคน แสดงออกเมื่ออายุเพิ่มขึ้น เช่น ผมหงอก ศีรษะล้าน เป็นต้น

1.2 ทฤษฎีทำลายตนเอง (Auto-Immune Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ความชราเกิดขึ้น จากการที่ร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันปกติลดน้อยลง ทำให้ร่างกายต่อสู้เชื้อ โรคและสิ่งแปลกปลอมได้ไม่ ดี ทำให้เกิดการเจ็บป่วยได้ง่ายและเมื่อเกิดขึ้นอาจเกิดความรุนแรงถึงแก่ชีวิต

1.3 ทฤษฎีความผิดพลาด (Error Catastrophe Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าเมื่อบุคคลอายุมากขึ้น จะค่อยๆ เกิดความผิดพลาด และผิดพลาดมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งทำให้เซลล์ต่างๆ ของร่างกายเสื่อมและหมดอายุลง

1.4 ทฤษฎีอนุมูลอิสระ (Free Radical Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าภายในร่างกายของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมที่มีเรดิคัลอย่างอิสระอยู่มากมายตลอดเวลา เรดิคัลเหล่านี้ทำให้ยีนส์ผิดปกติ ทำให้คอลลาเจนและอีลาสตินซึ่งเป็นโปรตีนองค์ประกอบของเนื้อเยื่อยึดเหนี่ยวเกิดขึ้นมาก ทำให้เสียความยืดหยุ่น

2. ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาสังคม (Social Theories of Aging) ซึ่งกล่าวถึงจิตวิทยาทางสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งนักชราภาพวิทยาสังคม (Social Gerontologist) ได้เสนอเป็นหลายแนวคิด ทฤษฎี ดังนี้ (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

2.1 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เสนอว่า ผู้สูงอายุรับบทบาททางสังคมที่แตกต่างกันในตลอดชีวิต เช่น บทบาทของการเป็นนักเรียน พ่อ แม่ ภรรยา ลูกสาว นักธุรกิจ ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ โดยที่อายุเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่ง ในการที่กำหนดบทบาทของแต่ละคนแต่ละช่วงชีวิตที่ดำเนินไปของบุคคลนั้น ดังนั้นบุคคลจะปรับตัวต่อบทบาทของผู้สูงอายุได้ดี ขึ้นอยู่กับ การยอมรับบทบาทที่ผ่านมาของตนเอง อันส่งผลไปถึงการยอมรับบทบาทที่ผ่านมาในแต่ละช่วงชีวิตของตนเองที่กำลังจะเปลี่ยนไปในอนาคต

2.2 ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งได้จากการมีกิจกรรมและเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ซึ่งสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขและตระหนักว่าตนเองเป็นประโยชน์ต่อสังคม

2.3 ทฤษฎีการแยกตนเอง (Disengagement Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุส่วนมากค่อยๆ ถดถอยออกจากสังคม ทั้งในกลุ่มผู้สูงอายุและในกลุ่มคนวัยอื่นๆ ด้วยเป็นการลดภาวะกดดันทางสังคมบางประการ และหนีความตึงเครียดโดยการถอนตัว (Withdrawal) ออกจากสังคม

2.4 ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุมีความสุขได้ต่อเมื่อได้ทำกิจกรรมหรือปฏิบัติตัวแบบที่เคยทำมาก่อน บุคคลใดคุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกับคนหมู่มากจะกระทำต่อไป บุคคลใดพอใจชีวิตที่สุขสงบ สันโดษ อาจแยกตนเองออกมาอยู่ตามลำพัง ทฤษฎีนี้กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้สูงอายุอย่างกว้างๆ ว่าต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงมากมายที่เกิดขึ้นในสังคมเช่น การตายของสามีหรือภรรยา การเกษียณอายุ และรายได้ที่ลดลง เป็นต้น

2.5 ทฤษฎีระดับชั้นอายุ (Age Stratification Theory) ทฤษฎีนี้ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างชั้น อายุที่แตกต่างกัน โดยถืออายุเป็นเกณฑ์สากลในการกำหนดบทบาทหน้าที่สิทธิ ฯลฯ เช่น อายุที่ต้องทำบัตรประชาชน อายุที่ต้องเกณฑ์ทหาร อายุที่ต้องเกษียณ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงทฤษฎีกับอายุโดยตรง

3. ทฤษฎีทางจิตวิทยา (Psychological Theory) เป็นทฤษฎีที่สามารถอธิบายถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้สูงอายุมีบุคลิกภาพที่เปลี่ยนไป ประกอบด้วย

3.1 ทฤษฎีบุคลิกภาพ (Personality Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุจะเป็นสุขหรือเป็นทุกข์นั้น ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิหลังและพัฒนาการทางจิตของผู้นั้น ถ้าผู้สูงอายุเติบโตมาด้วยความอบอุ่นมั่นคง มีความรักผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มักจะเป็นผู้สูงอายุที่มีความสุข สามารถอยู่กับลูกหลานหรือผู้อื่นได้ ในทางกลับกันหากผู้สูงอายุไม่เคยร่วมมือกับใคร จิตใจคับแคบ รู้สึกว่าตนเองทำคุณกับใครไม่ค่อยขึ้น มักจะเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีความสุข

3.2 ทฤษฎีความปราชญ์ (Intelligence Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุยังปราชญ์และคงความเป็นนักปราชญ์อยู่ได้ ด้วยความที่เป็นผู้ที่สนใจเรื่องราวต่างๆ อยู่ตลอดเวลา มีการค้นคว้าและสนใจในการเรียนรู้ตลอดเวลา ทำให้ผู้มีลักษณะเช่นนี้ได้ต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีและมีฐานะทางเศรษฐกิจดีพอเป็นเครื่องเกื้อหนุน

3.3 ทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson's Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การพัฒนาด้านจิตวิทยาสังคมของผู้สูงอายุนั้น เป็นช่วงชีวิตที่ผู้สูงอายุรู้สึกว่าชีวิตมีคุณค่า มั่นคง หรือท้อแท้หมดกำลังใจ สำหรับบุคคลที่มีความรู้สึกว่าชีวิตนั้นมีคุณค่า ถ้ามีความมั่นคง จะมีความรู้สึกพึงพอใจในผลของความสำเร็จจากช่วงชีวิตที่ผ่านมา เกิดความรู้สึกสุข สงบทางใจ และสามารถยอมรับได้ว่าความตายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และไม่ต้องการให้มีชีวิตยืดยาวออกไปอีก เกิดความท้อถอย สิ้นหวัง คับข้องใจ รู้สึกว่าตนนั้นไม่มีคุณค่า และความสามารถที่จะเผชิญกับภาวะสูงอายุลดน้อยลงด้วย

4. ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evaluations Theory) เป็นทฤษฎีที่มีแนวคิดความมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีวิวัฒนาการอยู่เสมอ และขั้นตอนการพัฒนาของมนุษย์ได้กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว โดยเริ่มต้นเป็นขั้นตอนตั้งแต่ เกิด แก่ และตายในที่สุด

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุสามารถสรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุเป็นการศึกษาค้นคว้าการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และสังคมที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุและยังกล่าวถึงหน้าที่ของสังคมในการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตในบั้นปลายได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข ผู้วิจัยจึงได้นำทฤษฎีเหล่านี้มาใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุโดยใช้เป็นประเด็นคำถามในส่วนของรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ

4. แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวหลังเกษียณ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของผู้สูงอายุ ได้แก่

1. อายุ หรือช่วงระยะเวลาภายหลังการเกษียณอายุได้ส่งผลต่อการปรับตัวหรือความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุหลังเกษียณ โดยเฉพาะผู้ที่เพิ่งจะเกษียณค่อนข้างจะมีปัญหาในการปรับตัวและพบว่าแนวโน้มการปรับตัวนี้จะลดลงเมื่อระดับอายุเพิ่มขึ้น (ดวงสมร เหว่ววิวัฒน์, 2542 : 28)

2. เพศ เป็นปัจจัยที่แสดงถึงค่านิยมที่บ่งบอกถึงคุณภาพ พลังอำนาจและความสามารถตามธรรมชาติของบุคคลตามปัจจัยทางกรรมพันธุ์ (ดวงสมร เหว่ววิวัฒน์, 2542 : 28) พบว่า ผู้สูงอายุเมื่อมีเพศแตกต่างกันเมื่อเกษียณอายุต่างก็มีพฤติกรรมการปรับตัว ความพึงพอใจในชีวิต อารมณ์ความรู้สึกแตกต่างกันไป โดยเฉพาะอารมณ์ซึมเศร้า และอารมณ์เครียดมักพบในผู้สูงอายุที่เป็นผู้หญิงมากกว่าผู้สูงอายุชาย ผู้สูงอายุหญิงจะรู้สึกเหงา ว้าเหว่มากกว่าผู้สูงอายุชาย ทั้งนี้ผู้สูงอายุที่เป็นหม้ายจะเป็นหญิงมากกว่าชาย

3. สถานภาพสมรส เป็นตัวบ่งชี้ถึงการสนับสนุนทางสังคม (ดวงสมร เหว่ววิวัฒน์, 2542 : 28) การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะทำให้บุคคลได้รับความช่วยเหลือทางวัตถุ มีความรักใคร่ผูกพัน และมีความภาคภูมิใจ บุคคลที่มีชีวิตคู่จะได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก ซึ่งจะเป็นเครื่องกันและดูดซับความเครียดทำให้บุคคลมีสุขภาพจิตดี สถานภาพสมรสมีผลต่อผู้สูงอายุทั้งการปรับตัว สภาพจิตและสภาพสังคม ความเป็นหม้ายอาจเป็นผลต่อความเครียด ไม่มีความสุข สูญเสีย ความนับถือตนเอง และถอนตนออกจากสังคม ส่วนคู่ที่ยังอยู่กับคู่สมรสอาจมีส่วนด้านกำลังใจที่จะช่วยการปรับตัวได้ดีขึ้น และสำหรับผู้สูงอายุหญิงโสดมักปรับตัวได้ดีกว่าผู้ที่หย่าร้าง หม้าย หรือผู้สูงอายุชายโสด

4. ฐานะและเศรษฐกิจ เป็นตัวบ่งชี้ถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถทำนวยงานอาชีพ และการศึกษาของบุคคลนั้นด้วย กล่าวคือ บุคคลที่มีการศึกษาสูง จะมีรายได้ดี ในขณะที่คนที่การศึกษาน้อยมักมีรายได้น้อย นอกจากนี้รายได้ยังเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้ ผู้สูงอายุที่มีฐานะดีจะปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมได้ดีกว่าผู้สูงอายุที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ โดยเฉพาะในผู้เกษียณอายุ เพราะนอกจากจะมีเงินพอใช้โดยไม่เดือดร้อนแล้ว ยังมีบุตรหลานมาปรนนิบัติเอาใจ (ดวงสมร เหว่ววิวัฒน์, 2542 : 28) ผู้สูงอายุที่มีรายได้เป็นของตนเองจะเกิดความมั่นใจคุณค่าของตนเอง และรู้สึกว่าตนเองสามารถทำประโยชน์ให้กับครอบครัวและสังคมได้

5. ภาวการณ์มีบุตร ในประเทศไทยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังคงคาดหวังที่จะอาศัยอยู่กับบุตรและพียงพบุตรในด้านต่างๆ ดังนั้นประวัติดการมีบุตรของคู่สมรสจึงมีความสำคัญในแง่การให้

ความมั่นคงกับคู่สมรสเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ถ้าจะประเมินศักยภาพมีผู้เลี้ยงดูของผู้สูงอายุ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างมาก คือ จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตอยู่

6. ความเป็นอยู่ในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในสังคม ทำให้สถานภาพของผู้สูงอายุในครอบครัวและสังคมลดต่ำลง โดยเฉพาะในเขตเมือง (ดวงสมร เท่วิวัฒน์, 2542 : 29) ความเคารพนับถือที่ผู้สูงอายุเคยได้รับเต็มที่ทั้งในครอบครัวและสมาชิกอื่นในชุมชนเริ่มน้อยลง ซึ่งผู้สูงอายุในเมืองอาจปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ โดยอาศัยสถานสงเคราะห์คนชรา แต่ผู้สูงอายุในชนบทยังคงอยู่กับลูกหลานในครอบครัวได้ ก็อาจปรับตัวโดยพึ่งพาเครือญาติหรือเพื่อนบ้าน

7. ระดับการศึกษา การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ ทักษะ และมีทัศนคติที่ดีต่อการดูแลตนเอง เพราะการศึกษาสูงจะทำให้บุคคลมีทักษะในการแสวงหาข้อมูล การซักถามปัญหา ตลอดจนการใช้แหล่งประโยชน์ต่าง ๆ ได้ดีกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อย (ดวงสมร เท่วิวัฒน์, 2542 : 29) ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่เกี่ยวกับการเกษียณอายุ ทั้งนี้เพศชายที่มีการศึกษาในระดับสูง จะมีความรู้สึกที่ไม่เต็มใจหรือทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเกษียณอายุ เช่นเดียวกับเพศหญิงที่มีการศึกษาสูง และมีสถานภาพในการทำงานดี จะมีความสนใจที่จะทำงานต่อมากกว่าการเกษียณอายุไปตามเวลา

8. อาชีพและตำแหน่งงาน เป็นปัจจัยที่จะทำให้ผู้สูงอายุปรับตัวได้ดีเพียงใด เพราะอาชีพจะนำมาซึ่งรายได้ประจำ และการมีงานทำ ทำให้ตัวเองมีคุณค่า เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม แต่ละบุคคลจะมีความรู้สึกต่อการทำงานแตกต่างกัน ซึ่งจะส่งผลต่อทัศนคติของบุคคลนั้นที่มีต่อภาวะของการเกษียณอายุ (ดวงสมร เท่วิวัฒน์, 2542 : 30) ได้เสนอแนวคิดว่า คนบางคนจะมีความรู้สึกว่าการที่ทำงานเป็นสิ่งยุ่งยากวุ่นวาย ในขณะที่บางคนมองว่า งานทำให้ชีวิตมีคุณค่าทำให้เกิดความหวัง ถ้าบุคคลใดมีความสุขกับการทำงานจะทำให้ความสนใจต่อการเกษียณอายุมากกว่าบุคคลที่เบื่อหน่ายอยู่กับการทำงาน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าลักษณะทัศนคติต่อการทำงานจะเป็นสิ่งที่ช่วยตัดสินใจได้ว่าบุคคลนั้นจะมีความคิดเห็นเช่นไรกับการเกษียณอายุ

9. ภาวะด้านสุขภาพ สุขภาพและความเจ็บป่วย ตลอดจนปัญหาต่างๆ อันเนื่องมาจากการเจ็บป่วย พิกัด หรือไร้ความสามารถที่ผู้สูงอายุประสบ นับเป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งของผู้สูงอายุ จากการวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุในประเทศไทยต่างให้ผลตรงกันว่าปัญหาด้านสุขภาพอนามัยเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งของผู้สูงอายุ (เนาวรัตน์ พลายน้อย, 2547 : 21) ในบุคคลที่มีอายุเกิน 65 ปี จะพบปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุ คือ อาการปวดเข่ามากที่สุด รองลงมาคือ ปัญหาการเคี้ยวอาหารลำบาก แต่ในทำนองเดียวกันเมื่อให้ผู้สูงอายุประเมินสุขภาพตนเอง พบว่าส่วนใหญ่จะประเมินว่าสุขภาพแข็งแรงดี และดีมาก ทั้งนี้เนื่องจากการประเมินภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุมีความเชื่อมโยง

กับสมรรถนะในการทำหน้าที่ของอวัยวะในร่างกาย เช่น ยังรู้สึกว่าคุณสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้โดยไม่ต้องให้ผู้อื่นช่วยเหลือผู้สูงอายุจึงประเมินว่าสุขภาพตนเองดี

จากการศึกษาแนวคิดการปรับตัวหลังเกษียณอายุทำให้ทราบถึง ผู้สูงอายุควรจะปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงหลังเกษียณอายุ ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การปรับตัวในด้านอาชีพและตำแหน่งงาน การปรับตัวด้านสุขภาพและความเจ็บป่วย การปรับตัวด้านความเป็นอยู่ในครอบครัว ผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดเหล่านี้มาใช้ในการศึกษาเรื่องการศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยใช้เป็นประเด็นคำถามในส่วนรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณ

5. แนวคิดเกี่ยวกับการทำงานหลังการเกษียณอายุงาน

การทำงานเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปทั้งในอดีต และปัจจุบันการทำงานเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นและเป็นกิจกรรมเฉพาะของมนุษย์ มนุษย์เท่านั้นที่ต้องทำงานและมนุษย์เท่านั้นที่สามารถทำงานได้ ที่กล่าวเช่นนี้ก็โดยเหตุผลที่ว่า การทำงานของมนุษย์แตกต่างไปจากการกระทำตามสัญชาตญาณของสัตว์ การทำงานของมนุษย์นั้นจะมีผลผลิตเกิดขึ้นในสมองก่อนที่จะลงมือทำงานจริงๆ เป็นกิจกรรมที่ทราบล่วงหน้าเป็นการกระทำที่เกิดจากเป้าหมาย ทักษะ ความรู้ มีการตัดสินใจว่าควรทำอะไร และมีความตระหนักว่าคนอื่นจะยอมรับการกระทำของตนหรือไม่ เป็นการกระทำที่อาจใช้เครื่องมือเพื่อให้การกระทำนั้นมีความสะดวกและมีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้ การทำงานจึงเป็นกิจกรรมที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์อื่น เป็นกิจกรรมที่ควบคู่กับการเป็นมนุษย์ ที่ใดมีมนุษย์ที่นั่นย่อมมีการทำงานทั้งนี้เพราะการทำงานเป็นการกระทำที่ช่วยให้มนุษย์สามารถสนองความต้องการในด้านต่างๆ (ไพศาล ไกรสิทธิ์, 2535 , อ้างถึงใน จงกล เนียมกลาง, 2545 : 17-20) คือ

5.1 สมองความต้องการทางวัตถุ การทำงานเป็นการเปลี่ยนวัตถุดิบที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ให้เป็นสิ่งที่สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ เป็นวิธีที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของชีวิตอันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ ซึ่งถ้าขาดปัจจัยเหล่านี้แล้วมนุษย์จะมีชีวิตอยู่ไม่ได้

5.2 ความต้องการการนับถือ การทำงานมีความสัมพันธ์กับการนับถือตนเองมาก เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มนุษย์นับถือตนเอง การทำงานทำให้บุคคลเกิดความตระหนักถึงความสำเร็จ สมรรถภาพในการทำงานทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเองสามารถจะเอาชนะได้ทั้งตนเองและสภาวะแวดล้อม ตลอดจนการทำงานทำให้บุคคลได้ผลิตสิ่งที่คุณค่าคนอื่นเห็นว่ามีค่าแทบทุกสังคมการมีงานทำ ทำให้ได้รับการยอมรับว่าเป็นพลเมืองเต็มขั้น มีอิสระและรู้สึกว่าคุณค่า ผู้ที่ไม่มีงานทำหรือไม่สามารถทำงานได้จะกลายเป็นพลเมืองชั้นสอง ลดความรู้สึกว่าคุณค่า เป็นคนไร้

เกียรติ ด้วยเหตุนี้ การทำงานจึงมีความสัมพันธ์กับการนับถือตนเองอย่างมากและยังพบต่อไปอีกว่า การนับถือตนเองจะแตกต่างกันไปตามลักษณะอาชีพ และลำดับขั้นของตำแหน่งที่บุคคลนั้นครองอยู่

5.3 สนองความต้องการมีกิจกรรม มนุษย์ทุกคนต้องการทำกิจกรรมเพื่อหลีกเลี่ยงความเบื่อหน่าย การทำงานทำให้มนุษย์มีกิจกรรม มีจิตใจจดจ่ออยู่กับงาน จดจ่ออยู่กับสภาวะแวดล้อมของงาน ไม่ฟุ้งซ่าน เป็นการช่วยลดการวิตกกังวลและไม่ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายอันเนื่องจากการมีเวลาว่างมากอีกด้วย

5.4 สนองความต้องการริเริ่มสร้างสรรค์ การริเริ่มสร้างสรรค์ในที่นี้มิได้หมายถึงเฉพาะถึงการริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์หรือศิลปะเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่มนุษย์คิดสร้างขึ้นมา ซึ่งสิ่งใหม่ ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการทำงานและสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำงานเหล่านี้สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้สมบูรณ์กว่าเดิม

นอกจากการทำงานจะช่วยให้มนุษย์สามารถสนองความต้องการดังกล่าวได้แล้ว การทำงานยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสภาวะแวดล้อมของมนุษย์ ช่วยให้มีมนุษย์มีชีวิตที่มั่นคงและมีประสิทธิภาพมากขึ้นในการดำเนินชีวิตมากขึ้น การทำงานทำให้ธรรมชาติมีความเหมาะสมต่อการสนองความต้องการของมนุษย์ เป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การที่มนุษย์สามารถเปลี่ยนรูปแบบของสภาวะแวดล้อม และสามารถกำหนดสภาวะแวดล้อมที่เขามีชีวิตอยู่ จัดว่าเป็นความสำเร็จในการทำงานของมนุษย์ประการหนึ่ง การทำงานจึงเป็นวิธีการสำคัญที่มนุษย์จะเอาชนะและควบคุมธรรมชาติ ความพยายามที่จะควบคุมและจัดรูปแบบของสิ่งแวดล้อมใหม่ของมนุษย์ ทำให้เกิดวัฒนธรรม และผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่เอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เอง นอกจากนั้นยังพบว่า การทำงานยังสนองเป้าหมายทางสังคมของมนุษย์ สถานที่ทำงานเป็นสถานที่ซึ่งช่วยให้บุคคลได้พบปะสนทนาสร้างความเป็นมิตรต่อกัน สถานที่ทำงานเป็นศูนย์กลางที่สำคัญที่ช่วยให้มนุษย์ได้ประเมินผลตนเอง ช่วยให้รู้สมรรถวิสัยของตน ช่วยให้รู้ว่าตนเองอยู่ในระดับไหน ทำงานดีหรือไม่ ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวซึ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งกำหนดว่ามนุษย์มีค่าหรือไม่เพียงใด นอกจากนั้นยังพบต่อไปอีกว่า รูปแบบของการทำงานยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสถานะภาพทางสังคมของผู้ทำงานและสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย เช่น ในสังคมอเมริกาอาชีพของบิดาจะเป็นตัวกำหนดสถานภาพทางสังคมกำหนดชนชั้นของครอบครัว ที่อยู่อาศัย สถานที่เรียนหนังสือของลูก ๆ และยังกำหนดกลุ่มบุคคลที่สมาชิกในครอบครัวจะติดต่อสัมพันธ์ด้วย

จากการศึกษายังพบต่อไปอีกว่า การทำงานยังช่วยสร้างกฎเกณฑ์ให้แก่ชีวิต สร้างรูปแบบของชีวิต ช่วยกำหนดจังหวะและแนวทางการใช้ชีวิตในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ แต่ละเดือน และแต่ละปี ถ้าบุคคลไม่มีรูปแบบการทำงานที่เหมาะสมจะเกิดความสับสนในการใช้เวลาการ

ทำงานจึงทำให้โลกมีระเบียบมีโครงการที่แน่นอน ฉะนั้นการไม่มีงานทำหรือไม่ทำงานจึงมิใช่หมายถึงการมีเวลาว่างเท่านั้น แต่ยังหมายถึงว่าบุคคลกำลังอยู่ในภาวะที่ไม่มีระเบียบ เป็นภาวะที่บุคคลไม่สามารถที่จะวางแผน เป็นภาวะที่ไม่สามารถจะทำนายได้อีกด้วย การทำงานยังช่วยให้มนุษย์รู้จักการตัดสินใจที่จะทำสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมได้สำเร็จ การทำงานทำให้คนมีศีลธรรมสูงขึ้น บอกให้ทราบถึงค่านิยม มีส่วนในการพัฒนามนุษย์ให้มีลักษณะที่แข็งแกร่ง และประการที่สำคัญคือ ถ้าปราศจากการทำงาน ความเจริญต่างๆ จะเกิดขึ้นไม่ได้เลย

นอกจากนั้น การทำงานยังถูกนำไปใช้เป็นหลักเกณฑ์เพื่ออธิบายเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์อีกด้วย เช่น นักโบราณคดีได้ยึดเอาเครื่องมือที่มนุษย์ใช้ทำงานในสมัยต่างๆ เป็นหลักในการแบ่งการพัฒนาของมนุษย์ออกเป็นยุคต่างๆ นักมนุษย์วิทยาได้ศึกษาวัฒนธรรมจากความสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำงานของมนุษย์ในรูปแบบต่างๆ

ปัจจุบันแม้จะมีความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีค่อนข้างสูง แต่มนุษย์ทุกคนยังจำเป็นต้องทำงานและตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานเพิ่มขึ้นการมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วแต่ทรัพยากรกลับลดลงก็เป็นเหตุปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การทำงานเพิ่มความสำคัญยิ่งขึ้นปัจจุบันโดยเฉลี่ยคนเราจะใช้เวลาสองในสามของชีวิต เพื่อทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งในแง่การพัฒนาการทำงานมีบทบาทสำคัญมาก เพราะการทำงานทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีเป้าหมายเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งในบุคคล สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีนักคิดหลายท่านได้ให้แนวคิดต่างๆ ไว้ (ไพศาล ไกรสิทธิ์, 2535 อ้างถึงใน นววิพรรณ จันทรัตน์, 2540 : 20-21) ในบทความนี้ได้อ้างถึงการศึกษาของ

1. โคนาฮิล (Donahue) ได้ให้ความหมายในเรื่องความสำคัญของการทำงานที่มีต่อการพัฒนาว่าการทำงานเป็นปัจจัยเบื้องต้นที่จะพัฒนาบุคคลและสังคม ถ้ายังคนมีความสนใจที่จะทำงานมากขึ้นเท่าใด จะไม่เพียงแต่เพิ่มสมรรถภาพในการทำงานมากขึ้นเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมากขึ้นอีกด้วย

2. ลูอิส (Lewis) นักเศรษฐศาสตร์การพัฒนามีความเห็นว่าการทำงานทำให้เกิดผลผลิตสังคมใดที่สมาชิกทำงานหนัก สังคมนั้นจะมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และกลายเป็นประเทศที่พัฒนาทางเศรษฐกิจในที่สุด

3. ฮาบิสัน (Harbison) ได้ให้ความคิดเห็นในทำนองเดียวกันว่า ปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอยู่ที่การทำงานของคน เพราะการทำงานของคนทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และการสะสมทุน นอกจากนั้นการทำงานยังทำให้เกิดองค์กรทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ที่นำไปสู่การพัฒนาประเทศ

ความสำคัญของการทำงานหลังเกษียณอายุ

จากทฤษฎีกิจกรรมของ Barrow & Smith (1981, อ้างถึงใน นววิพรรณ จันทรัตน์, 2540 : 25) เชื่อว่ากิจกรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญสำหรับทุกวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุ สุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ การที่ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมทำให้ผู้สูงอายุนั้นยังคงมีบทบาทและ สถานภาพ ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าเป็นบุคคลที่มีค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งการทำงาน เป็นกิจกรรมหนึ่งของบุคคล ฉะนั้นหากผู้สูงอายุได้ทำงานก็จะทำให้เป็นผลดีกับร่างกาย จิตใจ และ สังคมสำหรับผู้สูงอายุด้วย ตามความเชื่อนี้กิจกรรมจึงเป็นสิ่งที่สำคัญของผู้สูงอายุเพื่อชีวิตที่ดี มี การศึกษาพบว่าบุคคลที่มีกิจกรรมสูง และรักษาระดับของกิจกรรมทางสังคมในวัยสูงอายุไว้ได้จะ ทำให้ผู้สูงอายุนั้นมีความพึงพอใจในชีวิตสูง มีภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองดี (Self-Image) เป็นการ แสดงถึงการประสบความสำเร็จในชีวิตของวัยชรา และถ้าบทบาทและกิจกรรมใดๆ ก็ตามที่บุคคล ผลักดันให้เลิกให้พื้นที่หน้าที่จะต้องมีกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาทดแทนตามทัศนะของ Burgess (1981, อ้างถึงใน นววิพรรณ จันทรัตน์, 2540 : 25) เชื่อว่าการที่คนในสังคมไม่มีบทบาทอะไรเลย จะไม่เป็น ผลดีแก่สังคมนั้นเลย และจากทฤษฎีกิจกรรมของ Robb (1984 : 78, อ้างถึงใน นววิพรรณ จันทรัตน์, 2540 : 25) เชื่อว่าแม้แต่กิจกรรมอาสาสมัครก็จะมีผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของผู้สูงอายุได้ ทำให้ มีความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่มากกว่าและอาจมีอาการซึมเศร้าเล็กน้อยลง ถ้าปัจเจกบุคคลต้องสูญเสีย บทบาทหรือความสัมพันธ์ในสังคมไปมากเท่าไร และไม่สามารถหากิจกรรมทดแทนได้ ระดับ ความพึงพอใจในชีวิตจะลดลงมากเท่านั้น ฉะนั้นหากผู้สูงอายุมีกิจกรรมก็จะทำให้ผู้สูงอายุมี ความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเองในด้านดีจะมีความเชื่อมั่น และเห็นคุณค่าของตนเอง ส่วนผู้สูงอายุที่ มีความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในด้านลบแล้วก็จะขาดความเชื่อมั่นในตนเอง จึงต้องมีการส่งเสริมการ ปรับตัวให้ผู้สูงอายุเกิดการยอมรับ หรือได้ทำประโยชน์ตรงตามความสามารถ จะทำให้ผู้สูงอายุเห็น คุณค่าและความสำคัญ เป็นความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าได้รับการยกย่องจากผู้อื่น

จากทฤษฎีพัฒนาการในช่วงชีวิตของผู้ใหญ่ 65 ปีขึ้นไป ความเสื่อมถอยทางด้านสรีระ จะปรากฏให้เห็นชัดเจน ขอบข่ายทางสังคมจะลดลง แต่ก็จะไปปรากฏในงานอดิเรกมากขึ้น งาน สังคมที่เหลือมักจะอยู่ในรูปของความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษาแก่บุคคลและองค์กรต่างๆ ได้ และจากทฤษฎีความฉลาดปรีื่อง (Intelligence Theory) (อ้างถึงใน นววิพรรณ จันทรัตน์, 2540 : 25) กล่าวว่าหากผู้สูงอายุมีความสนใจใคร่รู้ในสภาพแวดล้อม และมีการค้นคว้าเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ก็จะ ยังคงความฉลาดปรีื่องคล่องแคล่วและคงความเป็นปราชญ์ได้ตลอดไป หากยังมีสุขภาพดีและมี ฐานะเศรษฐกิจดีก็ยังสนับสนุนให้ผู้สูงอายุนั้นอยู่ในสังคมที่ดีได้ ใช้ความฉลาดปรีื่องให้เป็น คุณประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม ฉะนั้นการทำงานหรือการทำกิจกรรมของผู้เกษียณอายุ ราชการซึ่งเป็นผู้สูงอายุจะส่งผลต่อร่างกาย จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ

มานะ รัตนโกเศศ (2529, อ้างถึงใน จีวรธรรม จันทรรัตน์ 2540, : 26) ได้กล่าวถึงผู้เกษียณอายุราชการอีกว่า ข้าราชการที่เกษียณอายุออกไปจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพราะเป็นกลุ่มบุคคลที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตและการทำงานมานาน เมื่อเกษียณอายุราชการทั้งความรู้ ความคิด และสติปัญญาเพิ่มพูนมากขึ้นหาได้เสื่อมถอยไปไม่ จึงควรมีบทบาทและใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติต่อไป

วิจิตร บุญยโสธร (2533 : 63-64) กล่าวว่าผู้คนอีกจำนวนมากที่ไม่ได้มีความสนใจในสิ่งใดๆ เล่นนอกเสียจากการที่พวกเขาเคยทำเท่านั้นเอง ถึงแม้จะเกษียณแล้วก็ยังไม่ได้สร้างความสนใจสิ่งอื่น ๆ อีก ผู้คนเหล่านั้นจะมีชีวิตอยู่ต่อไปหลังเกษียณอายุได้ไม่นาน เพราะจะตายด้วยโรคของความเบื่อหน่ายที่เกิดจากการสูญเสียความทรงจำ สำหรับผู้ที่มึนงานอดิเรกพวกเขาจะไม่เผชิญกับปัญหาของเวลาที่สูญเปล่าไปกับงานอดิเรกแต่ตรงกันข้ามกลับจะทำให้เกิดความผ่อนคลายลงไปได้มาก ฉะนั้นคนชราที่ยังคงหางานอย่างใดอย่างหนึ่งทำอยู่ตลอดเวลา การได้ทำงานจะช่วยแบ่งเบาภาระของความเอาใจใส่ลงไปมาก อีกทั้งยังจะสามารถนำเอาความรู้ ความชำนาญที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนดีกว่าจะปล่อยให้ความรู้ความชำนาญที่มีอยู่ติดตัวจนหายไปและการที่คนใดคนหนึ่งจะพบกับความสุขหลังเกษียณอายุได้นั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตำแหน่งทางสังคมการศึกษาที่ได้รับหรือสถานภาพของงานที่เคยทำมาก่อน แต่เกี่ยวกับอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงการปรับสภาพของตนเอง การทำงานจะทำให้ผู้สูงอายุสามารถปรับสภาพของตนเองได้ดังที่ เฮอร์นาร์ด (อ้างถึงใน วิจิตร บุญยโสธร, 2533 : 63) ความลับของการเกษียณที่ทำให้คนชราเกิดความชุ่มเคื่องก็คือปล่อยให้ว่างมากเกินไป ยากแก่ความชุ่มเคื่องก็คือ ต้องทำงานอะไรสักอย่าง ดังนั้นวันหยุดพักผ่อนของชีวิตตลอดกาลคือ การทำงานโดยไม่สิ้นสุดนั่นเอง ฉะนั้นงานจะทำให้ชีวิตที่ดำรงอยู่ต่อไปเกิดความสมบูรณ์ขึ้นมาได้

เด่นพงษ์ พลละคร (2533 : 73, อ้างถึงใน จีวรธรรม จันทรรัตน์, 2540 : 28) กล่าวว่า ผู้เกษียณอายุแล้วอาจจะยังมีไฟแรงอยู่มีความรู้ความสามารถสูงมีประสบการณ์มาก ครั้งเมื่อเกษียณอายุแล้วก็ยังอาจต้องการทำประโยชน์ให้สังคม แม้จะมีรายได้น้อยลงก่อนเมื่อเกษียณ แต่ก็พอใจจะทำ เพราะความสุขอาจจะไม่ใช้อยู่ที่ตัวเงินเพียงอย่างเดียว อาจเป็นที่พอใจในงานก็ได้ ซึ่งทัศนะทำให้ตระหนักว่า ผู้เกษียณอายุหากได้ทำงานที่ตนพอใจก็จะทำให้เกิดความสุขในวัยเกษียณอายุราชการแล้วได้

เอก ธนะศิริ (2528, อ้างถึงใน สุรกุล เจนอบรม, 2538 : 37) ได้กล่าวถึงผู้สูงอายุที่เกษียณอายุราชการทั้งประเทศไทยว่า ส่วนมากจะเกิดอาการเหงาและหดหู่ ว้าเหว่ เกิดความเครียด ความวิตกกังวลในใจ ทำให้เบื่อชีวิต เป็นเหตุให้สุขภาพกาย สุขภาพจิต และสติปัญญาเสื่อมโทรม โดยเฉพาะพวกที่เคยอยู่ในตำแหน่งใหญ่โต โดยเฉลี่ย 65 ปี ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุที่ปลดเกษียณแล้วยังมี

ความต้องการกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ฉะนั้นการทำงานเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ผู้เกษียณอายุราชการควรทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ปัญหาความเหงา หดหู่ ว้าเหว่ ทำให้สุขภาพกาย สุขภาพจิต และสติปัญญาไม่เสื่อมโทรมลงไปโดยเร็ว

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสำคัญของการทำงานหลังเกษียณอายุจะพบว่า ผู้สูงอายุที่ทำงานหลังเกษียณอายุตามความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และสุขภาพ จะเกิดผลดีต่อสุขภาพกาย สุขภาพจิตของผู้สูงอายุ จึงนับว่าการทำงานหลังเกษียณอายุมีความสำคัญต่อรูปแบบการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุอย่างมาก

ความสำคัญของการทำงานต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ก่อนที่จะกล่าวถึงความสำคัญของการทำงานต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ควรได้ทำความเข้าใจในแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งมีแนวความคิดจากทัศนะและการวิจัยต่างๆ มากมาย ซึ่งการศึกษาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะศึกษาในเรื่องความพึงพอใจ และความต้องการของผู้สูงอายุ ดังต่อไปนี้

ความต้องการของบุคคลตามทฤษฎี McClelland (1961 : 43, อ้างถึงใน จงกล เนียมกลาง, 2545 : 27) แห่งมหาวิทยาลัยฮาวาร์ดได้กล่าวไว้ว่าความต้องการของบุคคลส่งผลให้บุคคลมีกระทำได้แสดงความคิดเห็นออกมาได้นั้น สามารถจำแนกความต้องการของบุคคลได้ 3 ลักษณะ คือ

1. บุคคลต้องการความเคารพนับถือ ต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม ต้องการความรัก และต้องการสร้างมิตรภาพ (Need For Affiliation)
2. บุคคลต้องการมีอำนาจในการวินิจฉัย ซึ่งการต้องการอำนาจการตัดสินใจ ต้องการมีอำนาจในการควบคุม (Need For Power)
3. บุคคลต้องการความสำเร็จ ต้องการให้เห็นผลงานที่เป็นเลิศ (Need For Achievement)

เมื่อพิจารณาทฤษฎีความต้องการของบุคคลที่กล่าวมาจะเห็นว่า McClelland ได้จำแนกความต้องการของบุคคลในด้านจิตใจเท่านั้น แต่ Maslow ได้ใช้แนวคิดที่ว่าคนเรามีความต้องการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ด้านความปลอดภัย และด้านความมั่นคง แต่ปัจจัยหรือความต้องการด้านจิตใจนั้นจะคล้ายคลึงกันมากขึ้นดังนี้

1. ความต้องการความยอมรับและความเคารพ ขยก่อง นับถือจากบุคคลในครอบครัว
2. ความต้องการเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในสายตาของสมาชิกในครอบครัว กลุ่ม และสังคม
3. ความต้องการมีสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลในครอบครัว ชุมชน สังคม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้

สุพัตรา สุภาพ (2543 : 47-48) ได้กล่าวถึงความต้องการขั้นมูลฐานของคนชราไว้ 5 ประการดังนี้

1. ความต้องการทางด้านเศรษฐกิจ คือ ต้องการได้รับความช่วยเหลือทางการเงิน เช่น ลูกหลานหรือญาติให้การเลี้ยงดูตามสมควรแก่สภาพถ้าหากคนชราไม่มีรายได้อื่นใด แต่ถ้ามองด้านความมั่นคงทางสังคมก็ต้องเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องมีโครงการสวัสดิการแก่ยามชราภาพ
2. ความต้องการในเรื่องที่อยู่อาศัย โดยให้คนชราที่มีที่พักพิง เช่น อาจจะอยู่ในบ้านของตนเองหรือของลูกหลาน ญาติพี่น้อง หรือในสถานสงเคราะห์ของรัฐหรือเอกชน
3. ความต้องการในด้านอนามัย คนชรา มักจะมีสภาพร่างกายอ่อนแอกว่าหนุ่มสาว จึงเป็นหน้าที่ของลูกหลานจะต้องให้การเอาใจใส่ ซึ่งในหลายประเทศก็มีบริการด้านนี้อย่างจริงจัง โดยรัฐบาลให้การบริการทางด้านประกันสุขภาพแก่คนชรา เช่น อเมริกาและประเทศทางยุโรป เป็นต้น
4. ความต้องการด้านการเงิน การมีงานทำมีความหมายแก่คนชรา มาก เป็นที่มาของรายได้ และเป็นการใช้เวลาให้หมด ใช้แรงงานให้เกิดประโยชน์ เป็นการป้องกันความเบื่อหน่าย มีเพื่อนที่จะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นอกจากนั้นยังเป็นการแสดงความสามารถ เพื่อให้คนอื่นยอมรับ หรือนับถือ เพราะคนชราบางคนทำงานไม่ไหวหวังเงิน แต่ทำเพื่อฆ่าเวลา เพื่อความภูมิใจมากกว่า
5. ความต้องการความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ เป็นสิ่งที่ทุกวัยใฝ่หา ยิ่งในคนชราแล้วความต้องการจะมากขึ้นเพราะเป็นวัยที่เรียกไม่ไถ่สิ่ง ความตายอยู่ใกล้เข้ามาทุกที เป็นวัยที่อยากมีคนรักและอยากจะถูกรัก เช่น อยากให้ลูกหลาน ญาติพี่น้องนึกถึงตนและเอาใจใส่ ตนบ้าง เช่น มาพุดจา กอด จูบ ทำอะไรให้กิน หรือถ้าคนชราทำอะไรให้กินก็ชมบ้าง เป็นต้น เป็นการให้กำลังใจและตอบแทนบุญคุณที่ได้อุ้มชูเกื้อหนุนมา เพื่อให้คนชรามีความสุขในบั้นปลายของชีวิตบ้าง

พันธทิพย์ รามสูตร (2527, อ้างถึงใน จงกล เนียมกลาง, 2545 : 28) ได้กล่าวถึงความต้องการของผู้สูงอายุไว้ 2 ประการ คือ

1. ความต้องการขั้นพื้นฐาน (Fundamental Needs) เป็นความต้องการความมั่นคง และความสำเร็จในชีวิต ได้แก่ ความปรารถนาที่จะมีชีวิตยืนยาว ต้องการรักษาความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนฝูงและร่วมกิจกรรมกลุ่ม ต้องการเกียรติและเป็นที่พอใจเมื่อถึงเวลาตายจะได้ตายอย่างมีคุณค่า
2. ความต้องการขั้นสูง (Instrumental Needs) เป็นความต้องการที่มีผลสืบเนื่องของวัฒนธรรมที่ต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของวัฒนธรรมนั้นๆ เช่น วัฒนธรรมตะวันตก ผู้สูงอายุมีความต้องการขั้นสูงคือ ต้องการมีงานทำที่เหมาะสม มีรายได้เพียงพอ มีบริการทางสุขภาพที่รัฐจัดให้ มีบ้านพักอาศัย มีการศึกษาผู้ใหญ่ ส่วนวัฒนธรรมตะวันออก เช่น สังคมไทย ความต้องการดังกล่าวไม่สำคัญเท่ากับการเอาใจใส่จากบุตรหลานและครอบครัว การเข้าสู่วัยชรา

อย่างมีคุณค่านั้น อาศัยความร่วมมือจากสังคมและตัวบุคคลร่วมกัน เพราะบุคคลไม่สามารถบรรลุถึง รัชราที่มีความสุขและมีความหมายได้โดยลำพังตนเอง

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานหลังการเกษียณอายุงานทำให้ทราบถึง ความ ต้องการขั้นมูลฐานของคนชราไว้ 5 ด้าน ดังนี้ ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอนามัย ด้านการเงิน และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ผู้วิจัยจึงได้นำตัวแปรเหล่านี้มาใช้ในการ ศึกษาเรื่อง การศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยใช้เป็นตัวแปรต้นในกรอบแนวคิดการวิจัยและใช้เป็นประเด็นคำถามในส่วนของปัจจัยที่มีผล ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

6. ข้อมูลเกี่ยวกับธนาคารออมสิน

กิจการธนาคารออมสิน ได้เริ่มขึ้นในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2456 ตามพระราชประสงค์ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ที่ทรงเห็นประโยชน์ของการออมสิน เพื่อให้ประชาชนรู้จักการเก็บออม พร้อมทั้งมีสถานที่เก็บรักษาทรัพย์สินเงินทองของประชาชนที่หา มาให้ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย จึงได้ทรงตั้งคลังออมสินขึ้น โดยอยู่ในสังกัดของกรมพระคลังมหา สมบัติมีขอบเขตของการดำเนินธุรกิจอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติคลังออมสิน พ.ศ.2456 เนื่องจากการ ดำเนินงานของคลังออมสินในระยะแรกเริ่มยังอยู่ในวงจำกัด กิจการของออมสินจึงไม่เจริญก้าวหน้า เท่าที่ควรในปี พ.ศ. 2472 กิจการของคลังออมสินได้ไปอยู่ในความรับผิดชอบของ กรมไปรษณีย์โทรเลข จึงได้มีการร่างระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้รัดกุมยิ่งขึ้น พร้อมทั้งให้ประชาชน สามารถฝากเงินออมได้ ณ ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขทุกแห่งทั่วราชอาณาจักรกิจการของคลังออม สินจึงเริ่มแพร่หลายและเป็นที่นิยมของประชาชนมากขึ้น

ต่อมาภายหลังเมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงรัฐบาลจึงได้เห็นถึงคุณประโยชน์ของการ ออมทรัพย์และความสำคัญของคลังออมสินที่มีต่อการพัฒนาประเทศ จึงได้ยกฐานะของคลังออม สินขึ้นเป็นองค์การของรัฐบาล มีฐานะเป็นนิติบุคคล ขอบเขตการดำเนินธุรกิจอยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 มีการบริหารงานโดยอิสระภายใต้การควบคุมของ คณะกรรมการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง พร้อมทั้งได้มีการร่าง ระเบียบกฎเกณฑ์ และข้อบังคับตลอดจนขอบเขตการดำเนินงานขึ้นใหม่ ได้เริ่มดำเนินธุรกิจในรูปแบบ ธนาคารออมสิน ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2490 เป็นต้นมา ในปัจจุบันธนาคารออมสินมีฐานะเป็น นิติบุคคล และเป็นรัฐวิสาหกิจ ในรูปของสถาบันการเงินที่รัฐบาลเป็นประกัน โดยอยู่ภายใต้กำกับ ดูแลโดยทั่วไปของกระทรวงการคลัง

6.1 วัตถุประสงค์ของธนาคารออมสิน วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติคลังออมสิน พ.ศ. 2456 และพระราชบัญญัติธนาคารออมสิน พ.ศ. 2489 กำหนดให้มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการรักษาเงินที่ประชาชนนำมาฝาก และรับภาระจัดให้เงินนั้นเกิดผลแก่ผู้ฝากตามสมควร และเพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพแห่งสังคมในทางทรัพย์สิน ซึ่งรวมทั้ง

1. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักประหยัดและมีการออมทรัพย์กับธนาคารออมสินมากขึ้น
2. เพื่อให้บริการรับฝากเงินโดยทั่วไป และให้ประชาชนมีที่เก็บรักษาทรัพย์ให้ปลอดภัยมั่นคงอย่างทั่วถึง โดยมีประโยชน์ตอบแทนอันจะเป็นการคงไว้ซึ่งความเชื่อถือของสังคมในฐานะที่เป็นธนาคารของรัฐ
3. เพื่อระดมเงินมาให้รัฐบาลใช้ในการพัฒนาประเทศ
4. เพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการทางการเงินแก่ประชาชน นิติบุคคล และหน่วยงานของรัฐ อันจะเป็นการจูงใจให้นำเงินมาฝากไว้กับธนาคารออมสิน
5. เพื่อนำเงินมาลงทุนหาผลประโยชน์ ให้มีรายได้มากพอที่จะนำมาใช้จ่ายสามารถพัฒนาปรับปรุงกิจการ ขยายขอบเขตการดำเนินงานให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งจัดสวัสดิการที่เหมาะสมให้เพียงพอแก่พนักงาน

ดังนั้น ธนาคารออมสินจึงเป็นสถาบันการเงินของรัฐที่มีความมั่นคง โดยมีรัฐบาลเป็นประกัน ทำหน้าที่ส่งเสริมการออมทรัพย์ รับฝากเงิน โดยจัดให้มีสถานที่รับฝากเงินอย่างทั่วถึง และสนับสนุนทางการเงินแก่ประชาชน นิติบุคคล หน่วยงานของรัฐและประกอบธุรกิจอื่นๆ อันเป็นงานของธนาคาร

6.2 การบริหารและการจัดองค์กร ธนาคารออมสินมีฐานะเป็นนิติบุคคล บริหารงานภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นผู้แต่งตั้ง ประกอบด้วยประธานกรรมการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ และกรรมการอื่นอีกไม่ต่ำกว่า 7 คน มีผู้อำนวยการธนาคารออมสินเป็นผู้จัดการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบ และข้อบังคับของธนาคารการจ้องการของธนาคารออมสินมีการแบ่งส่วนงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สายงานผู้อำนวยการธนาคารออมสิน มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านตรวจสอบภายใน ด้านบริหารความเสี่ยง ด้านบริหารทรัพยากรบุคคล ด้านกำกับข้อกำหนดและจรรยาบรรณ และด้านงานสำนักผู้อำนวยการ โดยมีหน่วยงานในสังกัดดังนี้ ฝ่ายตรวจสอบภายใน ฝ่ายบริหารความเสี่ยง ฝ่ายทรัพยากรบุคคล สำนักกำกับข้อกำหนดและจรรยาบรรณ และสำนักผู้อำนวยการ

2. สายกิจการสาขา 1 มีหน้าที่บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านกิจการสาขา โดยมีหน่วยงานในสังกัด ดังนี้ ฝ่ายกิจการนครหลวง 1 ฝ่ายกิจการนครหลวง 2 ฝ่ายกิจการนครหลวง 3 และกลุ่มงานธุรการ

3. สายกิจการสาขา 2 มีหน้าที่บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านกิจการสาขา โดยมีหน่วยงานในสังกัด ดังนี้ ธนาคารออมสินภาค 4 ธนาคารออมสิน ภาค 5 ธนาคารออมสินภาค 6 ธนาคารออมสินภาค 7 และกลุ่มงานธุรการ

4. สายกิจการสาขา 3 มีหน้าที่บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านกิจการสาขา โดยมีหน่วยงานในสังกัด ดังนี้ ธนาคารออมสินภาค 8 ธนาคารออมสินภาค 9 ธนาคารออมสินภาค 10 ธนาคารออมสินภาค 11 และกลุ่มงานธุรการ

5. สายกิจการสาขา 4 มีหน้าที่บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านกิจการสาขา โดยมีหน่วยงานในสังกัด ดังนี้ ธนาคารออมสินภาค 12 ธนาคารออมสินภาค 13 ธนาคารออมสินภาค 14 และกลุ่มงานธุรการ

6. สายนโยบายและกลยุทธ์ มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านกลยุทธ์ด้านบริหารงานงบประมาณ ด้านวิจัยและพัฒนา และด้านสื่อสารองค์กร โดยมีหน่วยงานในสังกัด ดังนี้ สำนัก กลยุทธ์และแผนงาน สำนักบริหารงบประมาณ สำนักวิจัยและพัฒนา สำนักสื่อสารองค์กร และกลุ่มงานธุรการ

7. สายการลงทุน มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านธุรกิจตราสารหนี้และสินเชื่อภาครัฐ ด้านธุรกิจการลงทุน ด้านธุรกิจการเงินส่วนบุคคล และด้านสนับสนุน การลงทุน โดยมีหน่วยงานในสังกัดดังนี้ ฝ่ายธุรกิจตราสารหนี้และสินเชื่อภาครัฐ ฝ่ายธุรกิจการลงทุน สำนักธุรกิจการเงินส่วนบุคคล ฝ่ายสนับสนุนการลงทุน และกลุ่มงานธุรการ

8. สายบริหารการเงิน มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านการเงิน ด้านธุรกิจเงินตราต่างประเทศ และการปริวรรตเงินตราต่างประเทศ และด้านสนับสนุนบริหารการเงินโดยมีหน่วยงานในสังกัดดังนี้ ฝ่ายบริหารเงิน ฝ่ายการค้าต่างประเทศ ฝ่ายปริวรรตเงินตราต่างประเทศฝ่ายสนับสนุนบริหารการเงิน และกลุ่มงานธุรการ

9. สายสินเชื่อนครหลวง มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านสินเชื่อเคหะสินเชื่อบุคคล สินเชื่อธุรกิจ สินเชื่อธุรกิจรายใหญ่ การค้ำประกัน การอาวัล การรับรองตัวเงิน เลตเตอร์ออฟเครดิต การรับซื้อลดตัวเงิน และอื่นๆ ในเขตนครหลวง โดยมีหน่วยงานในสังกัดดังนี้ ฝ่ายสินเชื่อเคหะและบุคคล 1 ฝ่ายสินเชื่อสำนักงานใหญ่ ฝ่ายสินเชื่อนครหลวง 1 ฝ่ายสินเชื่อนครหลวง 2 และกลุ่มงานธุรการ

10. สายสินเชื่อภูมิภาค มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านสินเชื่อ เกษตรสินเชื่อบุคคล สินเชื่อธุรกิจ สินเชื่อธุรกิจรายใหญ่ การค้าประกัน การอวัล การรับรองตัวเงิน เลตเตอร์ออฟเครดิต การรับซื้อลดตัวเงิน และอื่นๆ ในเขตภูมิภาค โดยมีหน่วยงานในสังกัดดังนี้ ฝ่ายสินเชื่อเกษตรและบุคคล 2 ฝ่ายสินเชื่อภูมิภาค 1 ฝ่ายสินเชื่อภูมิภาค 2 ฝ่ายสินเชื่อภูมิภาค 3 และ กลุ่มงานธุรการ

11. สายกิจกรรมชุมชน มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้านสินเชื่อ นโยบายรัฐ ด้านสินเชื่อเพื่อสังคมและชุมชน ด้านปรับหนี้สินภาคประชาชน ด้านพัฒนาสังคมและชุมชน และด้านธุรกิจอิสลาม โดยมีหน่วยงานในสังกัดดังนี้ ฝ่ายสินเชื่อนโยบายรัฐ ฝ่ายสินเชื่อเพื่อสังคมและชุมชน สำนักปรับหนี้สินภาคประชาชน สำนักพัฒนาสังคมและชุมชน ฝ่ายธุรกิจอิสลาม และกลุ่มงานธุรการ

12. สายเงินฝาก และบริการ มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้าน สลากออมสินและเงินฝาก ด้านสงเคราะห์ชีวิต ด้านธุรกิจบริการและอิเล็กทรอนิกส์ และด้านบัตร เครดิต โดยมีหน่วยงานในสังกัดดังนี้ ฝ่ายการสลากออมสินและเงินฝาก ฝ่ายสงเคราะห์ชีวิต ฝ่าย ธุรกิจบริการและอิเล็กทรอนิกส์ ฝ่ายบัตรเครดิต และกลุ่มงานธุรการ

13. สายเทคโนโลยีสารสนเทศ มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์และแผนงานด้าน วางแผนเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านพัฒนาระบบงานสารสนเทศ ด้านปฏิบัติการและเครือข่าย สารสนเทศ ด้านบริหารโครงการและคุณภาพและด้านบริหารความปลอดภัยสารสนเทศ โดยมี หน่วยงานในสังกัด ดังนี้ ฝ่ายวางแผนเทคโนโลยีสารสนเทศ ฝ่ายพัฒนาระบบงานสารสนเทศ ฝ่าย ปฏิบัติการและเครือข่ายสารสนเทศ ฝ่ายบริหารโครงการและคุณภาพ งานบริหารความปลอดภัย สารสนเทศ และกลุ่มงานธุรการ

14. สายการเงิน มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์และแผนงานด้านการเงิน และด้าน การบัญชีโดยมีหน่วยงานในสังกัดดังนี้ ฝ่ายการเงิน ฝ่ายการบัญชี และกลุ่มงานธุรการ

15. สายสนับสนุนสินเชื่อ มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้าน ปฏิบัติการสินเชื่อ ด้านบริหารและพัฒนาหนี้ และด้านผลิตภัณฑ์สินเชื่อ โดยมีหน่วยงานในสังกัด ดังนี้ฝ่ายปฏิบัติการสินเชื่อ ฝ่ายบริหารและพัฒนาหนี้ ฝ่ายผลิตภัณฑ์สินเชื่อ และกลุ่มงานธุรการ

16. สายสนับสนุนทั่วไป มีหน้าที่ บริหาร กำหนดกลยุทธ์ และแผนงานด้าน กฎหมาย ด้านการจัดการทรัพย์สิน และด้านจัดหาพัสดุและบริการ โดยมีหน่วยงานในสังกัดดังนี้ ฝ่ายกฎหมาย ฝ่ายจัดการทรัพย์สิน ฝ่ายจัดหาพัสดุและบริการ และกลุ่มงานธุรการ

6.3 ธุรกิจของธนาคารออมสิน ธนาคารออมสินเป็นหนึ่งในห้าแห่งของธนาคารเฉพาะกิจในประเทศไทยและธนาคารออมสิน มีธุรกิจการรับฝากเงิน การให้บริการ การให้เงินกู้ยืม เบิกเงินบัญชี และการให้สินเชื่อ ดังนี้

1. การรับฝากเงินออม

- 1.1 เงินฝากเพื่อเรียก
- 1.2 เงินฝากเพื่อเรียกพิเศษ
- 1.3 เงินฝากประจำ 3 เดือน
- 1.4 เงินฝากประจำ 6 เดือน
- 1.5 เงินฝากประจำ 12 เดือน
- 1.6 เงินฝากประจำ 24 เดือน
- 1.7 สลากออมสินพิเศษ
- 1.8 พันธบัตรออมสิน

2. การรับฝากเงินออมสินสงเคราะห์

- 2.1 สงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบเพิ่มทุนทรัพย์
- 2.2 สงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบร่มไทร
- 2.3 สงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบทุนการศึกษา
- 2.4 สงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบบำนาญสงเคราะห์
- 2.5 สงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบออมสินสะสมทรัพย์
- 2.6 สงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบออมสินตลอดชีพ
- 2.7 สงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบออมสินคู่ขวัญ
- 2.8 สงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบออมสินอุ่นใจ
- 2.9 สงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบออมสินเพิ่มทรัพย์ 200
- 2.10 สงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวแบบออมสินเพิ่มทรัพย์

3. การให้บริการทางการเงิน

- 3.1 ตัวแลกเงินเพื่อเดินทาง
- 3.2 ตัวแลกเงินของขวัญ
- 3.3 รับ จ่าย และ โอนเงิน
- 3.4 รับฝากเงินกระแสรายวัน
- 3.5 บริการให้เชาตู้เงินรภัย
- 3.6 รับชำระเงินค่าไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์

- 3.7 บริการรับโอนเงินเดือน บำเหน็จบำนาญ
- 3.8 รับชำระค่าภาษีอากรประเภทต่างๆ
- 3.9 รับชำระหนี้แก่สถาบันการเงินอื่นๆ
- 4. การให้เงินกู้ยืม เบิกเงินเกินบัญชีและการให้สินเชื่อ
 - 4.1 เงินกู้หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ และองค์การของรัฐ
 - 4.2 เงินเบิกเกินบัญชีกระแสรายวัน
 - 4.3 เงินเบิกบัญชีสหกรณ์ออมทรัพย์ทั่วไป
 - 4.4 สินเชื่อสวัสดิการ
 - 4.5 สินเชื่อเคหะ
 - 4.6 สินเชื่อไทรทอง
 - 4.7 สินเชื่อเพื่อธุรกิจ SMEs
 - 4.8 สินเชื่อเพื่อธุรกิจห้องแถว
 - 4.9 สินเชื่อเพื่อชีวิตสุขสันต์
 - 4.10 สินเชื่อโครงการธนาคารประชาชน
 - 4.11 สินเชื่อเพื่อพัฒนากลุ่มอาชีพ
 - 4.12 สินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท
 - 4.13 สินเชื่อเงินกู้กรรมธรรม์ค้ำประกัน
 - 4.14 สินเชื่อแก้ไขหนี้สินภาคประชาชน

6.4 การบริหารทรัพยากรบุคคล แผนยุทธศาสตร์ด้านทรัพยากรบุคคลปี 2554-2558 ธนาคารกำหนดทิศทางและนโยบายด้านทรัพยากรบุคคล ให้สอดคล้องและเป็นทิศทางเดียวกับแผนวิสาหกิจของธนาคาร มุ่งเน้นการเป็นหุ้นส่วนเชิงกลยุทธ์กับหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค (HR Network / HR Proactive) โดยกำหนดให้หน่วยงานดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการจัดการทรัพยากรบุคคลเชิงกลยุทธ์ เพื่อขับเคลื่อนแผนธุรกิจของหน่วยงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย มีการพัฒนาเครื่องมือการบริหารทรัพยากรบุคคล(HR Tools) ใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ การสร้างความรัก ความผูกพัน และความภักดีต่อองค์กร(Engagement and Loyalty) การพัฒนาขีดความสามารถพนักงานเพื่อพัฒนาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากรบุคคล การพัฒนาคุณภาพชีวิต ความปลอดภัยสุขภาพ และความรับผิดชอบต่อพนักงาน

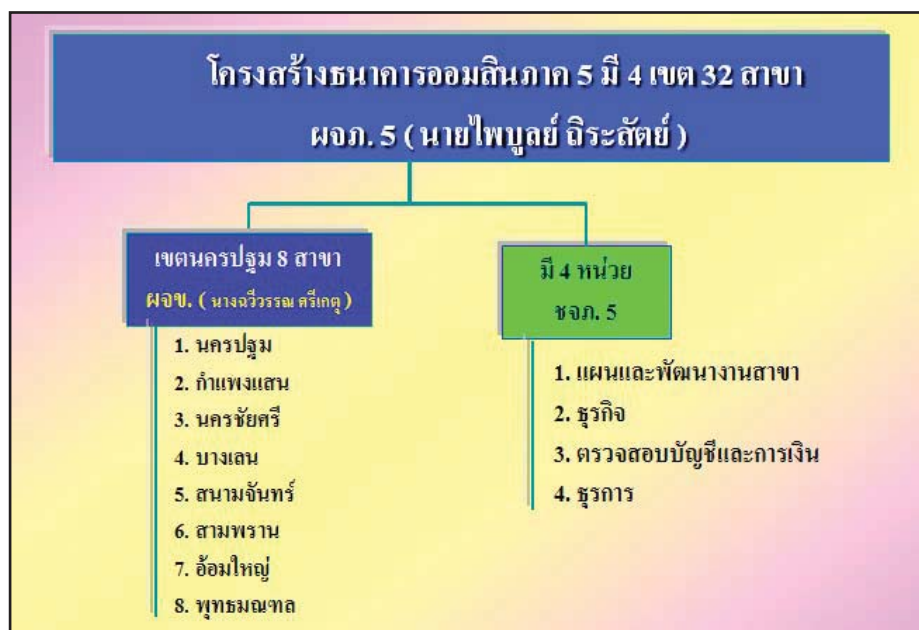
ด้านการบริหารอัตราค่าจ้างและการสรรหา ข้อมูล ณ วันที่ 30 สิงหาคม 2553 ธนาคารออมสินมีพนักงานและลูกจ้างประมาณ 11,000 คน (ไม่รวมลูกจ้าง) มีการประมาณการการออกจากงานโดยการเกษียณอายุ ดังนี้

1. ในปี 2553 – 2557 มีพนักงานเกษียณอายุ ประมาณ 500 คน
2. โครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด (Early Retirement) ปี 2553 ซึ่งเปิดโอกาสให้พนักงานที่มีอายุงานตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไป หรืออายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป หรือพนักงานที่มีปัญหาสุขภาพเจ็บป่วย มีพนักงานสมัครเข้าร่วมโครงการระดับบริหาร 200 คน และระดับปฏิบัติการ 447 คน (รวมทั้งสิ้น 647 คน) โดยจ่ายผลตอบแทนไม่เกิน 22 เท่าของเงินเดือนเดือนสุดท้าย และจ่ายเงินชดเชยตามประกาศของคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เรื่องมาตรฐานขั้นต่ำของสภาพการจ้างในรัฐวิสาหกิจ อีก 10 เท่าของเงินเดือนเดือนสุดท้าย
3. ในปี 2554 ธนาคารกำหนดให้พนักงานที่มีอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปสามารถออกจากงานกรณีเกษียณอายุได้ ซึ่งคาดว่าจะมีพนักงานเกษียณอายุจำนวนมาก

6.5 ธนาคารออมสิน ภาค 5 ธนาคารออมสิน ภาค 5 ตั้งอยู่เลขที่ 145 ถ.ติวานนท์ ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.นนทบุรี

ภาพที่ 4 โครงสร้างธนาคารออมสินภาค 5 เขตนนทบุรี เขตสุพรรณบุรี และเขตกาญจนบุรี

ภาพที่ 5 โครงสร้างธนาคารออมสิน ภาค 5 เขตนครปฐม

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับธนาคารออมสินทำให้ทราบถึง ธุรกิจของธนาคารออมสิน โดยธนาคารออมสินมีธุรกิจรับฝากเงิน การให้บริการ การให้เงินกู้ยืมเบิกเงินบัญชี และการให้สินเชื่อเกี่ยวกับลูกค้าของธนาคารออมสิน ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลเกี่ยวกับธนาคารออมสินมาใช้ในการตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ในด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดิเรก ปัทมศิริวัฒน์ (2551) ศึกษาการวิเคราะห์นโยบายขยายความคุ้มครองทางสังคมผู้สูงอายุ เป็นการวิเคราะห์นโยบายการคลังเกี่ยวกับการขยายการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมผู้ใช้แรงงานนอกระบบ วิเคราะห์ความสามารถหารายได้ของผู้ใช้แรงงานนอกระบบ ผลการศึกษาพบว่า การสะสมเงินเข้าออกกองทุนฯ มีแนวโน้มเพียงพอสำหรับการดำรงอยู่ถึงอายุ 74 ปี โดยประมาณ ซึ่งสะท้อนหาความไม่ยั่งยืนของกองทุนประกันสังคมของภาคประชาชน แต่หากกองทุนภาคประชาชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐจำนวนหนึ่ง (120 บาทต่อคนต่อเดือน) ระหว่างวัยทำงานก็สามารถทำให้กองทุนฯ ดังกล่าวดำรงได้และให้บำนาญสมาชิกจนถึง 80 ปี นอกจากนี้การรวมกลุ่มของภาคประชาชนยังเกิดผลดีต่อสังคมในมิติคุณภาพ นอกเหนือไปจากการ

ระดมเงินออมที่เรียกว่าผลล้นออก (Spillover Effects) ต่อผลดีต่อสภาพแวดล้อมจากการปลูกป่าของชาวบ้าน การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบและการชักชวนผู้สูงอายุร่วมกิจกรรมทางสังคม/วัฒนธรรมร่วมกับเด็กและคนวัยทำงาน

ภูมิ นริศชาติ (2547) ศึกษาการทำงานหลังเกษียณอายุราชการของบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พบว่า บุคลากรเกษียณอายุส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ระดับการศึกษาสูง มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับที่ดี มีรายได้ เพิ่มขึ้นจากการทำงานหลังเกษียณ มีบทบาทในครอบครัวสูงขึ้น และมีความพึงพอใจต่อความเป็นอยู่หลังเกษียณเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในสาขาที่ตนเองมีความรู้ ความชำนาญและความสนใจ พบว่าผู้เกษียณให้ความสำคัญกับการค้นคว้าและศึกษาเพิ่มเติม ส่งผลให้ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีมาก มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดี ได้รับปัจจัยพื้นฐานอย่างเพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินชีวิต มีอิสรภาพในการสร้างสรรค์และพัฒนาตนเอง ส่วนใหญ่ให้เหตุผลต่อปัจจัยที่มีผลมากในการทำงานหลังเกษียณคือ ความต้องการทางสังคมและการยอมรับ ส่วนมากต้องการทำงานเพราะใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ผู้ร่วมงานและสังคม

จกมล เนียมกลาง (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการทำงานต่อหลังเกษียณอายุราชการของแพทย์สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ภาคกลาง พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการทำงานต่อภายหลังเกษียณอายุราชการ และประมาณครึ่งหนึ่งต้องการทำงานต่อในภาครัฐ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในบทบาทปัจจุบันมีความคาดหวังในสัมพันธภาพที่ดีของบุคคลอื่น ความต้องการทำประโยชน์กับสังคม ให้ความสำคัญกับสุขภาพกายและจิต และมีความคาดหวังในรายได้ผลตอบแทนอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับการมีภาระพึ่งพิง ส่วนใหญ่มีเกษียณอายุราชการ พบว่าความต้องการทำประโยชน์ให้กับสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กับความต้องการทำงานต่อภายหลังเกษียณอายุราชการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับปัจจัยด้านสุขภาพและเศรษฐกิจนั้นพบว่าไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการทำงานต่อภายหลังเกษียณอายุซึ่งน่าจะคาดหมายได้ว่าแพทย์ต้องการทำงานต่อในภาครัฐและต้องการทำงานเพื่อประโยชน์สังคมหลังเกษียณอายุราชการ ดังนั้นกระทรวงสาธารณสุขควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ดี มีความชัดเจนในการรณรงค์ให้แพทย์ที่เกษียณอายุราชการแล้วกลับมาทำงานให้กับภาครัฐในภูมิสำเนาของตนหรือสถานพยาบาลที่ขาดแคลนแพทย์

ศศิพัฒน์ ยอดเพชร (2544) ศึกษาการเกี่ยวพันทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ พื้นที่ศึกษาในเขตภาคใต้พบว่าการเกี่ยวพันทางสังคมที่เกี่ยวพันทางจิตใจและอารมณ์เกิดขึ้นจากการที่ผู้สูงอายุได้จากบุคคลรอบข้างทั้งในครอบครัว เพื่อนบ้าน และเครือญาติ โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความมั่นคงทางด้านจิตใจและอารมณ์ เกิดความสามารถในการปรับตัวของผู้สูงอายุให้เข้ากับภาวะทาง

สังคมที่เปลี่ยนแปลงไป จนไม่เกิดความรู้สึกหวั่นไหวทางด้านจิตใจและอารมณ์ บุตรเป็นผู้เกื้อหนุนทางด้านวัตถุ สิ่งของ เครื่องอุปโภคบริโภค และการเงินแก่ผู้สูงอายุมากกว่าเครือข่ายอื่นๆ ส่วนการเกื้อหนุนด้านข้อมูลข่าวสารเกิดจากการชวนขายและแสวงหาของผู้สูงอายุเอง โดยผู้สูงอายุชายมีความสนใจมากกว่าผู้สูงอายุหญิง สำหรับการเกื้อหนุนด้านอื่นๆ ได้แก่ บริการชุมชนและกิจกรรมทางสังคม ผู้สูงอายุได้รับจากผู้นำชุมชนทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการมากกว่าเครือข่ายอื่นๆ บริการสังคมที่ผู้สูงอายุไปใช้บริการมากที่สุดและพึงพอใจคือบริการด้านสาธารณสุข และต่างคาดหวังว่าจะมีสุขภาพที่ดี มีบุตรหลานดูแลเอาใจใส่ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีมากกว่าปัจจุบัน

ฉวีวรรณ จันทรัตน์ (2540) ศึกษาการตั้งใจทำงานหลังเกษียณอายุของข้าราชการอัยการ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีระดับความตั้งใจการทำงานหลังเกษียณอายุในระดับปานกลาง มีระดับความตั้งใจในการเลือกประเภทของงานอิสระส่วนตัวในระดับมาก มีระดับความตั้งใจในการเลือกประเภทของงานรับจ้างในระดับต่ำ และมีระดับความตั้งใจในการเลือกประเภทงานเพื่อประโยชน์ต่อสังคมในระดับปานกลาง

นาคยา รัตนอัมภา (2540) ศึกษาการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศูนย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่า การเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุราชการของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศูนย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุขโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านสุขภาพอยู่ในระดับดีส่วนด้านการเงิน ด้านที่อยู่อาศัย ด้านบทบาทในครอบครัวและด้านการใช้เวลาอยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมทุกด้านจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าพยาบาลที่มีสถานภาพสมรสคู่ การเตรียมตัวก่อนเกษียณด้านบทบาทในครอบครัวสูงกว่าพยาบาลที่มีสถานภาพโสด พยาบาลที่มีจำนวนบุตร 2 คน และ 3 คน มีการเตรียมก่อนเกษียณสูงกว่าพยาบาลที่ไม่มีบุตร พยาบาลที่มีเวลา 10 ปีก่อนเกษียณอายุราชการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุสูงกว่าพยาบาลที่มีเวลา 15 ปีก่อนเกษียณ และพยาบาลที่มีโรคประจำตัวมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณสูงกว่าพยาบาลที่ไม่มีโรคประจำตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สหชัย ระดาเขต (2540) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทผู้สูงอายุในสังคมของผู้เกษียณอายุราชการในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ในสังคมได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา เขตที่อยู่อาศัยการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การเข้าสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ และความพึงพอใจในชีวิต มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทในสังคม ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ เขตที่อยู่อาศัย การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มในสังคม และความพึงพอใจในบทบาทชีวิตตามลำดับ

Lowenthal (1980, อ้างถึงใน จีวีวรรณ จันทรรัตน์, 2540) ศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีการติดต่อและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า การศึกษาทำให้คนมีความรู้ความสามารถ มีทัศนคติทางบวกมีความสามารถที่จะตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีเหตุผลและรู้จักใช้ความรู้และทักษะในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่า การศึกษาเป็นพื้นฐานของคนในการตัดสินใจที่จะทำหรือเลือกชนิดของกิจกรรมที่ทำ ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าจึงมีความมั่นใจในการทำกิจกรรมและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่ระดับการศึกษาน้อยกว่า

Daly and Futrell (1989 : 30-3, อ้างถึงใน นาคยา รัตนอัมภา, 2540) ศึกษาทัศนคติต่อการเกษียณและสภาวะสุขภาพในบุคคลเกษียณและก่อนเกษียณ จำนวน 431 คน พบว่า กลุ่มเกษียณมีทัศนคติทางบวกต่อการเกษียณมากกว่ากลุ่มก่อนเกษียณเล็กน้อย โดยผู้หญิงเกษียณจะมีทัศนคติทางบวกมากกว่าผู้ชายเกษียณเล็กน้อย แต่กลุ่มก่อนเกษียณเรื่องเพศจะไม่มีนัยสำคัญต่อทัศนคติของการเกษียณอายุ และจำนวนปีหลังการเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการเกษียณอายุงาน แต่สถานภาพสมรสและอาชีพไม่มีนัยสำคัญต่อทัศนคติของการเกษียณ สภาวะสุขภาพด้านสุขภาพกาย เพศชายอยู่ในระดับสูงกว่าเพศหญิง และสภาวะสุขภาพจะขึ้นอยู่กับสภาวะการเกษียณกล่าวคือ บุคคลเกษียณแล้วจะมีการเจ็บป่วยมากกว่า และความสมบูรณ์ของร่างกายจะสัมพันธ์ทางสังคมน้อยกว่ากลุ่มก่อนเกษียณ ทัศนคติต่อการเกษียณมีความสัมพันธ์กับสภาวะสุขภาพในส่วนเกี่ยวกับอาการเจ็บป่วย และสุขภาพจิต

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะเห็นได้ว่า รูปแบบการใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุมีหลายรูปแบบ เช่น การทำงานต่อภายหลังเกษียณอายุ เพราะต้องการการยอมรับ และการทำงานเป็นการใช้ความรู้และประสบการณ์ที่มีให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง การทำประโยชน์ให้กับสังคม และปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ประกอบไปด้วยด้านสุขภาพ ด้านการเงิน ด้านที่อยู่อาศัย ด้านบทบาทในครอบครัวและด้านการใช้เวลา ดังนั้นผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนด กรอบแนวความคิดการวิจัย ตัวแปรอิสระในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ตัวแปรตามในส่วนของการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ และใช้เป็นแนวทางในการออกแบบสอบถาม ตลอดจนนำผลที่ได้มาอภิปรายและสรุปข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการวิจัยในครั้งนี้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. แผนงานและระยะเวลางานวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป จำนวน 168 คน จากจำนวนพนักงานทั้งหมด 442 คน

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไปที่ใช้ในการศึกษา

เขต	จังหวัด	จำนวนประชากร
นครปฐม	นครปฐม	38
นนทบุรี	นนทบุรี	56
สุพรรณบุรี	สุพรรณบุรี	45
กาญจนบุรี	กาญจนบุรี	29
รวม		168

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการออกแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ และรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการออกแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน (รายละเอียดแสดงในภาคผนวก ก) ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ภาระทางครอบครัว ระดับการศึกษา และตำแหน่งการทำงาน ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 จำนวน 6 ข้อคำถาม โดยคำถามเป็นแบบปลายปิดแบบมีหลายคำตอบให้เลือก (Multiple Choices Questions) และเลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว (Best Answer) เพื่อใช้ในการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มประชากร

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ประกอบไปด้วย ด้านเศรษฐกิจ, ด้านที่อยู่อาศัย, ด้านอนามัย, และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ จำนวน 21 ข้อคำถาม เพื่อใช้ในการวัดระดับปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ของกลุ่มประชากร โดยแบบสอบถามสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สร้างตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ประเมินคำตอบ โดยให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว กำหนดให้แต่ละข้อมี 5 ตัวเลือก ดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ประกอบไปด้วย นันทนาการ, การเรียนรู้, บริการผู้อื่น, การทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน, การดำเนินธุรกิจและการลงทุน และงานอดิเรก จำนวน 24 ข้อคำถาม เพื่อใช้ในการวัดระดับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ของกลุ่มประชากร โดยแบบสอบถามสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สร้างตามมาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ประเมินคำตอบ โดยให้เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว กำหนดให้แต่ละข้อมี 5 ตัวเลือก ดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

3	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือโดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

3.1 ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิด ทฤษฎี และรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากกรอบแนวคิด หลักการ ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ

3.2 สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง โดยพัฒนาแบบสอบถามมาจากเครื่องมือของ นาคยา รัตนอัมภา (2540) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ และศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างคำถามตามกรอบประเด็นที่กำหนดให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด เกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ และรูปแบบการใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุ

3.3 นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความครอบคลุม ของเนื้อหาและความถูกต้องของภาษา รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข

3.4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาความเที่ยงตรงตามเนื้อหาแล้ว ไปทดลองใช้ (Try -Out) กับกลุ่มตัวอย่างพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 4 ประกอบด้วย พนักงานธนาคารออมสินเขตสมุทรสาคร จำนวน 10 คน เขตราชบุรี จำนวน 10 คน และ เขตเพชรบุรี จำนวน 10 คน รวมจำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach) ในการศึกษาค้นคว้าได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุเท่ากับ 0.77 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านรูปแบบการการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุเท่ากับ 0.92

3.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้วมาตรวจแก้ไข ปรับปรุงให้สมบูรณ์ แล้วนำเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย จำนวน 168 คน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยได้รวบรวมรายชื่อพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไปจำนวนทั้งสิ้น 168 คน จากจำนวนพนักงานทั้งหมด 442 คน

4.2 ส่งแบบสอบถามถึงพนักงานธนาคารออมสินสาขาที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ผ่านทางธนาคารออมสินเขต เพื่อส่งต่อไปยังสาขาในสังกัด และส่งกลับมายังธนาคารออมสินเขตอีกครั้ง เมื่อตอบแบบสอบถามเสร็จ โดยแนบซองติดแสตมป์ จ่าหน้าซอง ถึงผู้วิจัยเพื่ออำนวยความสะดวกในการส่งกลับมายังผู้วิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Science) กำหนดระดับความมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.50 โดยกำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปแบบตารางโดยใช้สถิติอย่างง่ายเปรียบเทียบเป็นค่าร้อยละ (Percentage of Frequency) คำนวณค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) เป็นรายด้าน และโดยรวม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ซึ่งวิเคราะห์จากค่าแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percent)

2. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุและรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยใช้สถิติ คำนวณค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับการแปลผลคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ผู้วิจัยแบ่งตามมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) มีค่าคะแนน 5, 4, 3, 2 และ 1 แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด มีความคิดเห็นด้วยมาก มีความคิดเห็นด้วยปานกลาง มีความคิดเห็นด้วยน้อย และมีความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด โดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้นโดยพัฒนามาจากเครื่องมือของ วรากรณ์ สงวนศักดิ์ (2553 : 72) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนระดับ}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ \text{ดังนั้นช่วงคะแนน} &= 0.80 \end{aligned}$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับความคิดเห็นได้ดังนี้
ค่าคะแนนเฉลี่ย 4.21- 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย 3.41- 4.20 หมายถึง มีความคิดเห็นที่เห็นด้วยมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ย 2.61- 3.40 หมายถึง มีความคิดเห็นปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.81- 2.60 หมายถึง มีความคิดเห็นที่ไม่เห็นน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ย 1.00- 1.80 หมายถึง มีความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยมากที่สุด

3. ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยแปลงผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (ประสพชัย พสุนนท์, 2553 : 472) ดังนี้

$|r| \geq 0.80$ แสดงว่ามีความสัมพันธ์กันสูง

$0.5 < |r| < 0.80$ แสดงว่ามีความสัมพันธ์ปานกลาง

$|r| \leq 0.50$ แสดงว่ามีความสัมพันธ์ต่ำ

สำหรับค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ กำหนดไว้ที่ระดับ 0.05

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 เพื่อศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 และศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป จำนวน 168 คน ผลที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5
2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ
3. การวิเคราะห์รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ
4. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 จำนวน 168 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ภาระทางครอบครัว ระดับการศึกษา และตำแหน่งการทำงาน ด้วยการแจกแจงความถี่ และคิดเป็นร้อยละ แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

(n = 168)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
1 เพศ		
ชาย	51	30.36
หญิง	117	69.64

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 (ต่อ)

(n = 168)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
2 อายุ		
45 - 49 ปี	62	36.90
50 - 54 ปี	59	35.12
55 - 60 ปี	47	27.98
3 สถานภาพสมรส		
โสด	45	26.79
สมรส	86	51.19
หม้าย	26	15.48
หย่าร้าง	9	5.36
แยกกันอยู่	2	1.19
4 ภาระทางครอบครัว		
ไม่มีบุตร	65	38.69
มีบุตร	87	51.79
ผู้ที่อยู่ในอุปการะ	16	9.52
5 ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษา	3	1.79
ปวช. / ปวส.	12	7.14
อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	9	5.36
ปริญญาตรี	78	46.43
สูงกว่าปริญญาตรี	64	38.10
อื่นๆ	2	1.19

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 (ต่อ)

(n = 168)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
6 ตำแหน่งการทำงาน		
พนักงานปฏิบัติการระดับ 1-3	14	8.33
พนักงานปฏิบัติการระดับ 4-5	15	8.93
พนักงานปฏิบัติการระดับ 6-7	48	28.57
ผู้ช่วยผู้จัดการสาขา/หัวหน้าหน่วย	50	29.76
ผู้จัดการสาขา/ผู้จัดการสาขาอาวุโส/ผู้จัดการเขต	41	24.40

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป จำนวน 168 คน ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ภาระทางครอบครัว ระดับการศึกษา และตำแหน่งการทำงาน สามารถอธิบายได้ดังนี้

เพศ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป จำนวน 168 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 69.64 และเพศชาย มีจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 30.36

อายุ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป จำนวน 168 คน ส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 45 - 49 ปี มีจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 36.90 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 50 - 54 ปี มีจำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 35.12 และอายุที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ช่วงอายุ 55 - 60 ปี มีจำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 27.98

สถานภาพสมรส พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป จำนวน 168 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีจำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 51.19 รองลงมาคือ สถานภาพโสด มีจำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 26.79 สถานภาพหม้าย มีจำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 15.48 สถานภาพหย่าร้าง มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 5.38 และสถานภาพที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ สถานภาพแยกกันอยู่ มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.19

ภาระทางครอบครัว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป จำนวน 168 คน ส่วนใหญ่มีบุตร มีจำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 51.79 รองลงมาคือ ไม่มีบุตร มีจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 38.69 และที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ผู้ที่อยู่ในอุปการะ มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 9.52

ระดับการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป จำนวน 168 คน ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีจำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 46.43 รองลงมาคือสูงกว่าปริญญาตรี มีจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 38.10 ปวช. / ปวส. มีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 7.14 อนุปริญญา หรือเทียบเท่า มีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 5.36 มัธยมศึกษา มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 1.79 และที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ระดับการศึกษาอื่นๆ มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.19

ตำแหน่งการทำงาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป จำนวน 168 คน ส่วนใหญ่มีตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการสาขา/หัวหน้าหน่วย มีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 29.76 รองลงมาคือตำแหน่งพนักงานปฏิบัติการระดับ 6-7 มีจำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 28.57 ตำแหน่งผู้จัดการสาขา/ผู้จัดการสาขาอาวุโส/ผู้จัดการเขต มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 24.40 ตำแหน่งพนักงานปฏิบัติการระดับ 4-5 มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 8.93 และที่มีจำนวนน้อยที่สุดคือ ตำแหน่งพนักงานปฏิบัติการระดับ 1-3 มีจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33

2. การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ประกอบไปด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอนามัย และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม

(n = 168)

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	μ	σ	ระดับ
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.98	0.69	มาก
2. ด้านที่อยู่อาศัย	3.29	0.61	ปานกลาง
3. ด้านอนามัย	4.06	0.55	มาก
4. ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และความเอาใจใส่	3.85	0.52	มาก
รวม	3.79	0.43	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยให้ความสำคัญในด้านอนามัยมากที่สุด ($\mu = 4.06$) ให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.98$) และให้ความสำคัญในด้านที่อยู่อาศัยน้อยที่สุด ($\mu = 3.29$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านเศรษฐกิจ

(n = 168)

ด้านเศรษฐกิจ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1 ท่านมีการวางแผนฝากเงินเพื่อใช้หลังเกษียณอายุ	113 (67.3)	26 (15.5)	20 (11.9)	9 (5.4)	0 (0.0)	4.45	0.90	มากที่สุด
2 ท่านจะมีรายได้ทุกเดือนหลังจากเกษียณอายุ	107 (63.7)	28 (16.7)	25 (14.9)	6 (3.6)	2 (1.2)	4.38	0.95	มากที่สุด
3 ท่านจะมีลูกหลานหรือญาติให้การเลี้ยงดูหลังเกษียณอายุ	67 (39.9)	22 (13.1)	30 (17.9)	20 (11.9)	29 (17.3)	3.46	1.53	มาก
4 ท่านต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือหลังจากเกษียณอายุ	97 (57.7)	45 (26.8)	18 (10.7)	6 (3.6)	2 (1.2)	4.36	0.90	มากที่สุด
5 ท่านมีภาระต้องเลี้ยงดูสมาชิกภายในครอบครัวหลังจากเกษียณอายุ	42 (25.0)	28 (16.7)	57 (33.9)	11 (6.5)	30 (17.9)	3.24	1.38	ปานกลาง
รวม						3.98	0.69	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด 3 ข้อ ระดับมาก 1 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านจะมีลูกหลานหรือญาติให้การเลี้ยงดูหลังเกษียณอายุมากที่สุด ($\mu = 3.46$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีการวางแผนฝากเงินเพื่อใช้หลังเกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 4.45$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีภาระต้องเลี้ยงดูสมาชิกภายในครอบครัวหลังจากเกษียณอายุน้อยที่สุด ($\mu = 3.24$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านที่อยู่อาศัย

(n = 168)

ด้านที่อยู่อาศัย	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1 บ้านที่อยู่เพื่อการทำงาน เป็นที่เดียวกับบ้านหลังเกษียณ	143 (85.1)	20 (11.9)	1 (0.6)	2 (1.2)	2 (1.2)	4.79	0.63	มากที่สุด
2 ท่านต้องอาศัยอยู่กับลูกหลานหรือญาติหลังจากเกษียณอายุ	82 (48.8)	31 (18.5)	1 (0.6)	15 (8.9)	39 (23.2)	3.61	1.67	มาก
3 ท่านต้องการซื้อบ้านหรือหาที่อยู่อาศัยใหม่ภายหลังการเกษียณอายุ	27 (16.1)	5 (3.0)	32 (19.0)	27 (16.1)	77 (45.8)	2.27	1.47	น้อย
4 ท่านวางแผนจะอาศัยอยู่สถานสงเคราะห์หลังจากเกษียณอายุ	4 (2.4)	12 (7.1)	11 (6.5)	41 (24.4)	100 (59.5)	1.68	1.03	น้อยที่สุด

ตารางที่ 5 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านที่อยู่อาศัย (ต่อ)

(n = 168)

ด้านที่อยู่อาศัย	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5 ท่านต้องการเปลี่ยนแปลงบ้านเพื่อความสะดวกสำหรับคนสูงอายุ เช่น ต้องการอยู่ชั้นล่าง อุปกรณ์ในห้องน้ำมีราวจับ การระบายอากาศที่ดี	92 (54.8)	36 (21.4)	18 (10.7)	12 (7.1)	10 (6.0)	4.12	1.21	มาก
รวม						3.29	0.61	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านที่อยู่อาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ระดับมาก 2 ข้อ ระดับน้อย 1 ข้อ และระดับน้อยที่สุด 1 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องบ้านที่อยู่เพื่อการทำงาน เป็นที่เดียวกับบ้านหลังเกษียณมากที่สุด ($\mu = 4.79$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการเปลี่ยนแปลงบ้านเพื่อความสะดวกสำหรับคนสูงอายุ เช่น ต้องการอยู่ชั้นล่าง อุปกรณ์ในห้องน้ำมีราวจับ การระบายอากาศที่ดีอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 4.12$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านวางแผนจะอาศัยอยู่สถานสงเคราะห์หลังจากเกษียณอายุน้อยที่สุด ($\mu = 1.68$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านอนามัย

(n = 168)

ด้านอนามัย	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1 ท่านต้องการบริการด้านสุขภาพหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่จัดให้แก่ผู้เกษียณอายุ	83 (49.4)	62 (36.9)	16 (9.5)	0 (0.0)	7 (4.2)	4.27	0.95	มากที่สุด
2 ท่านจะออกกำลังกายสม่ำเสมอ	50 (29.8)	46 (27.4)	62 (36.9)	6 (3.6)	4 (2.4)	3.79	0.99	มาก
3 ท่านมีการตรวจสอบสุขภาพประจำปี และศึกษาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ	84 (50.0)	69 (41.1)	13 (7.7)	2 (1.2)	0 (0.0)	4.40	0.69	มากที่สุด
4 ท่านเลือกรับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ และตรงตามวัยที่ควรได้รับ	53 (31.5)	46 (27.4)	55 (32.7)	14 (8.3)	0 (0.0)	3.82	0.98	มาก
5 เมื่อท่านเจ็บป่วย ท่านต้องการได้รับการดูแลจากบุคลากร	81 (48.2)	43 (25.6)	20 (11.9)	13 (7.7)	11 (6.5)	4.01	1.23	มาก
รวม						4.06	0.55	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านอนามัยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด 2 ข้อ และระดับมาก 3 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีการตรวจสอบสุขภาพประจำปี และศึกษาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ

มากที่สุด ($\mu = 4.40$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการบริการด้านสุขภาพหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่จัดให้แก่ผู้เกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 4.27$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านจะออกกำลังกายสม่ำเสมอหรือไม่ที่สุด ($\mu = 3.79$) ตามลำดับ

ตารางที่ 7 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่นและความเอาใจใส่

(n = 168)

ด้านความรัก ความ เคารพ ความอบอุ่นและ ความเอาใจใส่	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปล ผล
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
1 ท่านมีความกังวล ใจในชีวิตภายหลัง เกษียณอายุ	10 (6.0)	27 (16.1)	85 (50.6)	2 (1.2)	44 (26.2)	2.74	1.18	ปาน กลาง
2 ท่านรู้สึกทราบดีว่าสมาชิก ในครอบครัวทำให้ ท่านรู้สึกอบอุ่นใจ	56 (33.3)	64 (38.1)	37 (22.0)	0 (0.0)	11 (6.5)	3.92	1.07	มาก
3 ท่านเตรียมการ ยอมรับการเป็น สมาชิกใน ครอบครัวแทนการ เป็นหัวหน้า ครอบครัวเมื่อ เกษียณอายุ	44 (26.2)	75 (44.6)	35 (20.8)	3 (1.8)	11 (6.5)	3.82	1.05	มาก
4 ท่านต้องการ พบปะสังสรรค์กับ เพื่อนๆ วัยเดียวกัน ภายหลัง เกษียณอายุ	75 (44.6)	72 (42.9)	19 (11.3)	0 (0.0)	2 (1.2)	4.30	0.76	มาก ที่สุด

ตารางที่ 7 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ (ต่อ)

(n = 168)

ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่นและความเอา ใจใส่	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5 ท่านมีความพึงพอใจ ในสภาพที่เป็นอยู่ ของครอบครัว	99 (58.9)	58 (34.5)	0 (0.0)	11 (6.5)	0 (0.0)	4.46	0.80	มากที่สุด
รวม						3.85	0.52	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด 2 ข้อ ระดับมาก 2 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของครอบครัวมากที่สุด ($\mu = 4.46$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนๆ วัยเดียวกันภายหลังเกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 4.30$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีความกังวลใจในชีวิตภายหลังเกษียณอายุน้อยที่สุด ($\mu = 2.74$) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ

การวิเคราะห์รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ประกอบไปด้วย ด้านนันทนาการ ด้านการเรียนรู้ ด้านบริการผู้อื่น ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน และด้านงานอดิเรก ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม
(n = 168)

รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	μ	σ	ระดับ
1. นันทนาการ	4.41	0.66	มากที่สุด
2. การเรียนรู้	3.56	1.03	มาก
3. บริการผู้อื่น	3.86	1.01	มาก
4. การทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน	2.92	1.27	ปานกลาง
5. การดำเนินธุรกิจและการลงทุน	3.25	1.07	ปานกลาง
6. งานอดิเรก	3.75	0.96	มาก
รวม	3.62	0.77	มาก

จากตารางที่ 8 พบว่า รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ระดับมาก 3 ข้อ และระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยให้ความสำคัญในด้านนันทนาการมากที่สุด ($\mu = 4.41$) ให้ความสำคัญในด้านบริการผู้อื่นอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.86$) และให้ความสำคัญในด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนน้อยที่สุด ($\mu = 2.92$) ตามลำดับ

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ

(n = 168)

ด้านนันทนาการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1 ท่านต้องการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ	74 (44.0)	61 (36.3)	31 (18.5)	0 (0.0)	2 (1.2)	4.22	0.83	มากที่สุด

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ (ต่อ)

(n = 168)

ด้านนันทนาการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2 ท่านชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อความบันเทิงที่ให้คุณค่าพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม เช่น การร้องเพลง การเต้นละคร ส่งเสริมการแสดงออก สร้างมนุษยสัมพันธ์	109 (64.9)	24 (14.3)	30 (17.9)	5 (3.0)	0 (0.0)	4.41	0.89	มากที่สุด
3 ท่านชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อสุขภาพที่พัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเราให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น เต้นรำ ร้องเพลง กีฬานิตต่างๆ ออกกำลังกาย เต้นแอโรบิค การฝึกสมาธิ โยคะ	109 (64.9)	28 (16.7)	31 (18.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.46	0.79	มากที่สุด

ตารางที่ 9 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ (ต่อ)

(n = 168)

ด้านนันทนาการ	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
4 ท่านชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อการเรียนรู้และทักษะเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เช่น การอ่านหนังสือ การเล่นกีฬา การอ่าน	103 (61.3)	53 (31.5)	12 7.14	0 (0.0)	0 (0.0)	4.54	0.63	มากที่สุด
รวม						4.41	0.66	มากที่สุด

จากตารางที่ 9 พบว่า รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อการเรียนรู้และทักษะเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เช่น การอ่านหนังสือ การเล่นกีฬา การอ่าน มากที่สุด ($\mu = 4.54$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อสุขภาพที่พัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเราให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น เดินรำ ร้องเพลง กีฬาชนิดต่างๆ ออกกำลังกาย เต้นแอโรบิค การฝึกสมาธิ โยคะ อยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 4.46$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ น้อยที่สุด ($\mu = 4.22$) ตามลำดับ

ตารางที่ 10 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้

(n = 168)

ด้านการเรียนรู้	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1 ท่านต้องการศึกษาหาความรู้หลังเกษียณอายุเพื่อปรับตัวให้เท่าทันสังคม	51 (30.4)	38 (22.6)	47 (28.0)	12 (7.1)	20 (11.9)	3.52	1.31	มาก
2 ท่านคิดว่าระดับการศึกษาส่งผลต่อการทำกิจกรรมภายหลังเกษียณอายุ	45 (26.8)	44 (26.2)	30 (17.9)	22 (13.1)	27 (16.1)	3.35	1.41	ปานกลาง
3 ท่านต้องการศึกษาธรรมะ ปาฐกถา หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาภายหลังเกษียณอายุ	71 (42.3)	56 (33.3)	35 (20.8)	0 (0.0)	6 (3.6)	4.11	0.97	มาก
4 ท่านได้มีวางแผนสำหรับการศึกษาหาความรู้หลังเกษียณอายุแล้ว	37 (22.0)	31 (18.5)	61 (36.3)	14 (8.3)	25 (14.9)	3.24	1.30	ปานกลาง
รวม						3.56	1.03	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่า รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ และปานกลาง 2 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการศึกษาธรรมะ ปาฐกถา หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาภายหลังเกษียณอายุมากที่สุด ($\mu = 4.11$) ให้

ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการศึกษาหาความรู้หลังเกษียณอายุเพื่อปรับตัวให้เท่าทันสังคม อยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.52$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านได้มีวางแผนสำหรับการศึกษาหาความรู้หลังเกษียณอายุแล้วน้อยที่สุด ($\mu = 3.24$) ตามลำดับ

ตารางที่ 11 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น

(n = 168)

ด้านบริการผู้อื่น	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1 ท่านต้องการทำงานอาสาสมัครให้แก่องค์กรการกุศลภายหลังเกษียณอายุ	54 (32.1)	42 (25.0)	59 (35.1)	3 (1.8)	10 (6.0)	3.76	1.11	มาก
2 ท่านต้องการออกไปทำประโยชน์ให้แกชุมชน เช่น การสอนหนังสือ หรือ เป็นวิทยากร ภายหลังเกษียณอายุ	47 (28.0)	51 (30.4)	57 (33.9)	3 (1.8)	10 (6.0)	3.73	1.08	มาก
3 ท่านต้องการดูแลสมาชิกภายในครอบครัวหลังเกษียณอายุ	80 (47.6)	26 (15.5)	37 (22.0)	12 (7.1)	13 (7.7)	3.88	1.29	มาก
4 ท่านมีประสบการณ์หรือความสามารถพิเศษ ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ช่วยคนอื่น แก้ปัญหาภายหลังเกษียณอายุได้	80 (47.6)	45 (26.8)	28 (16.7)	3 (1.8)	12 (7.1)	4.06	1.17	มาก
รวม						3.86	1.01	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่า รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น ของ พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีประสบการณ์หรือความสามารถพิเศษ ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ช่วยคนอื่นแก้ปัญหาภายหลังเกษียณอายุได้ มากที่สุด ($\mu = 4.06$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการดูแลสมาชิกภายในครอบครัวหลังเกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.88$) และให้ความสำคัญในเรื่องต้องการออกไปทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน เช่น การสอนหนังสือ หรือ เป็นวิทยากรภายหลังเกษียณอายุน้อยที่สุด ($\mu = 3.73$) ตามลำดับ

ตารางที่ 12 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน

(n = 168)

ด้านการงานที่ได้รับเงินตอบแทน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1 ท่านต้องการทำงานหรือหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวภายหลังเกษียณอายุ	43 (25.6)	31 (18.5)	17 (10.1)	42 (25.0)	35 (20.8)	3.03	1.52	ปานกลาง
2 ท่านทำงานอื่นนอกจากงานประจำหรือหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวเนื่องจากรายได้ไม่พอกับรายจ่าย	26 (15.5)	21 (12.5)	38 (22.6)	41 (24.4)	42 (25.0)	2.69	1.38	ปานกลาง

ตารางที่ 12 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน (ต่อ)

(n = 168)

ด้านการงานที่ได้รับ เงินตอบแทน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปล ผล
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด			
3 ท่านมีการวางแผนที่จะหารายได้ช่วงหลังเกษียณอายุแล้ว	34 (20.2)	27 (16.1)	44 (26.2)	32 (19.0)	31 (18.5)	3.01	1.38	ปาน กลาง
4 ครอบครัวของท่านมีรายได้ประจำจากการทำธุรกิจส่วนตัวของครอบครัว	49 (29.2)	10 (5.95)	39 (23.2)	25 (14.9)	45 (26.8)	2.96	1.57	ปาน กลาง
รวม						2.92	1.27	ปาน กลาง

จากตารางที่ 12 พบว่า รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 4 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการทำงานหรือหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวภายหลังเกษียณอายุ มากที่สุด ($\mu = 3.03$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีการวางแผนที่จะหารายได้ช่วงหลังเกษียณอายุแล้วอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.01$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านทำงานอื่นนอกจากงานประจำ หรือหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวเนื่องจากรายได้ไม่พอกับรายจ่ายน้อยที่สุด ($\mu = 2.69$) ตามลำดับ

ตารางที่ 13 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน

(n = 168)

ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1 ท่านต้องการลงทุนทำธุรกิจส่วนตัวเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวภายหลังเกษียณอายุ	46 (27.4)	40 (23.8)	25 (14.9)	25 (14.9)	32 (19.0)	3.26	1.48	ปานกลาง
2 ท่านไม่ต้องกู้ยืมเงินจากธนาคาร สหกรณ์ หรือจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ สำหรับการลงทุนหลังเกษียณอายุ	62 (36.9)	35 (20.8)	29 (17.3)	12 (7.1)	30 (17.9)	3.52	1.49	มาก
3 ท่านได้ซื้อกองทุนเพื่อให้มีรายได้หลังเกษียณในรูปแบบบำนาญ	46 (27.4)	22 (13.1)	32 (19.0)	23 (13.7)	45 (26.8)	3.01	1.57	ปานกลาง
4 ท่านได้มีการลงทุนในรูปแบบของแผนประกันชีวิต	50 (29.8)	20 (11.9)	51 (30.4)	11 (6.5)	36 (21.4)	3.22	1.48	ปานกลาง
รวม						3.25	1.07	ปานกลาง

จากตารางที่ 13 พบว่า รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ และระดับปานกลาง 3 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านไม่ต้องกู้ยืมเงินจากธนาคาร สหกรณ์ หรือจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ สำหรับการลงทุนหลังเกษียณอายุมากที่สุด ($\mu = 3.52$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการลงทุนทำธุรกิจ

ส่วนตัวเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวภายหลังเกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.26$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านได้ซื้อกองทุนเพื่อให้มีรายได้หลังเกษียณในรูปบำนาญน้อยที่สุด ($\mu = 3.01$) ตามลำดับ

ตารางที่ 14 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรก

(n = 168)

ด้านงานอดิเรก	ระดับความคิดเห็น (ร้อยละ)					μ	σ	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1 ท่านต้องการทำงานอดิเรกในยามว่าง ภายหลังเกษียณอายุ	68 (40.5)	63 (37.5)	5 (3.0)	19 (11.3)	13 (7.7)	3.92	1.26	มาก
2 ปัจจุบันท่านมีงานอดิเรกทำก่อนเกษียณอายุ	26 (15.5)	34 (20.2)	27 (16.1)	29 (17.3)	52 (31.0)	2.72	1.47	ปานกลาง
3 ท่านต้องการทำงานอดิเรกที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมและชุมชนหลังจากเกษียณอายุ	72 (42.9)	37 (22.0)	45 (26.8)	3 (1.8)	11 (6.5)	3.93	1.17	มาก
4 ท่านต้องการทำงานอดิเรกในยามว่าง เช่น ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ ภายหลังเกษียณอายุ	103 (61.3)	48 (28.6)	10 (6.0)	0 (0.0)	7 (4.2)	4.43	0.93	มากที่สุด
รวม						3.75	0.96	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่า รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรก ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ระดับมาก 2 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยให้

ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการทำงานอดิเรกในยามว่าง เช่น ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ภายหลังเกษียณอายุมากที่สุด ($\mu = 4.43$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการทำงานอดิเรกที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมและชุมชนหลังจากเกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.93$) และให้ความสำคัญในเรื่องปัจจุบันท่านมีงานอดิเรกทำก่อนเกษียณอายุน้อยที่สุด ($\mu = 2.72$) ตามลำดับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ประกอบไปด้วย ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านอนามัย และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสินภาค 5 สามารถเขียนเป็นสมมติฐานย่อยได้ 7 สมมติฐาน ดังนี้คือ

สมมติฐานที่ 1.1 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม สามารถเขียนสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานหลัก (H_0): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม

สมมติฐานรอง (H_1): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม

ตารางที่ 15 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ความสัมพันธ์
1. ด้านเศรษฐกิจ	0.48**	0.00	ต่ำ
2. ด้านที่อยู่อาศัย	0.38**	0.00	ต่ำ
3. ด้านอนามัย	0.43**	0.00	ต่ำ

ตารางที่ 15 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ความสัมพันธ์
4. ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และความเอาใจใส่	0.08	0.31	ต่ำ
รวม	0.49**	0.00	ปานกลาง

** p = 0.01

จากตารางที่ 15 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.49$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วน ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสินภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.48$, $r = 0.38$, และ $r = 0.43$ ตามลำดับ)

สมมติฐานที่ 1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 สามารถเขียนสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานหลัก (H_0): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

สมมติฐานรอง (H_1): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

ตารางที่ 16 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ความสัมพันธ์
1. ด้านเศรษฐกิจ	0.20**	0.01	ต่ำ
2. ด้านที่อยู่อาศัย	0.31**	0.00	ต่ำ
3. ด้านอนามัย	0.15	0.05	ต่ำ
4. ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และความเอาใจใส่	0.11	0.14	ต่ำ
รวม	0.27**	0.00	ต่ำ

** p = 0.01

จากตารางที่ 16 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.27$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านอนามัย และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วน ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.20$ และ $r = 0.31$ ตามลำดับ)

สมมติฐานที่ 1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 สามารถเขียนสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานหลัก (H_0): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

สมมติฐานรอง (H_1): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

ตารางที่ 17 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ความสัมพันธ์
1. ด้านเศรษฐกิจ	0.31**	0.00	ต่ำ
2. ด้านที่อยู่อาศัย	0.13	0.10	ต่ำ
3. ด้านอนามัย	0.40**	0.00	ต่ำ
4. ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และความเอาใจใส่	0.02	0.79	ต่ำ
รวม	0.31**	0.00	ต่ำ

** p = 0.01

จากตารางที่ 17 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.31$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วน ด้านเศรษฐกิจ และด้านอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ตาม

ความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.31$ และ $r = 0.40$ ตามลำดับ)

สมมติฐานที่ 1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 สามารถเขียนสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานหลัก (H_0): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

สมมติฐานรอง (H_1): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

ตารางที่ 18 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ความสัมพันธ์
1. ด้านเศรษฐกิจ	0.49**	0.00	ต่ำ
2. ด้านที่อยู่อาศัย	0.37**	0.00	ต่ำ
3. ด้านอนามัย	0.46**	0.00	ต่ำ
4. ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และความเอาใจใส่	0.15	0.06	ต่ำ
รวม	0.52**	0.00	ปานกลาง

** $p = 0.01$

จากตารางที่ 18 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.52$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วน ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่นตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสินภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.49$ $r = 0.37$ และ $r = 0.46$ ตามลำดับ)

สมมติฐานที่ 1.5 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 สามารถเขียนสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานหลัก (H_0): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

สมมติฐานรอง (H_1): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

ตารางที่ 19 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำ กิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ความสัมพันธ์
1. ด้านเศรษฐกิจ	0.53**	0.00	ปานกลาง
2. ด้านที่อยู่อาศัย	0.44**	0.00	ต่ำ
3. ด้านอนามัย	0.31**	0.00	ต่ำ

ตารางที่ 19 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน (ต่อ)

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ความสัมพันธ์
4. ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และความเอาใจใส่	0.21**	0.01	ต่ำ
รวม	0.53**	0.00	ปานกลาง

** p = 0.01

จากตารางที่ 19 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.53$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสินภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.53$) ส่วนด้านที่อยู่อาศัย ด้านอนามัย และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.44$ $r = 0.31$ และ $r = 0.21$ ตามลำดับ)

สมมติฐานที่ 1.6 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 สามารถเขียนสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานหลัก (H_0): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

สมมติฐานรอง (H_1): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

ตารางที่ 20 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ความสัมพันธ์
1. ด้านเศรษฐกิจ	0.33**	0.00	ต่ำ
2. ด้านที่อยู่อาศัย	0.36**	0.00	ต่ำ
3. ด้านอนามัย	0.27**	0.00	ต่ำ
4. ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และความเอาใจใส่	0.01	0.86	ต่ำ
รวม	0.35**	0.00	ต่ำ

** p = 0.01

จากตารางที่ 20 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.35$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วนด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.33$ $r = 0.36$ และ $r = 0.27$ ตามลำดับ)

สมมติฐานที่ 1.7 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 สามารถเขียนสมมติฐานได้ดังนี้

สมมติฐานหลัก (H_0): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

สมมติฐานรอง (H_1): ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์ต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

ตารางที่ 21 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรก

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ความสัมพันธ์
1. ด้านเศรษฐกิจ	0.27**	0.00	ต่ำ
2. ด้านที่อยู่อาศัย	0.11	0.17	ต่ำ
3. ด้านอนามัย	0.37**	0.00	ต่ำ
4. ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และความเอาใจใส่	-0.16*	0.03	ต่ำ
รวม	0.22	0.01	ต่ำ

** p = 0.01

จากตารางที่ 21 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.22$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านที่อยู่อาศัย ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการ

ทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสินภาค 5 ส่วนด้านเศรษฐกิจ ด้านอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.27$ และ $r = 0.37$) และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = -0.16$)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 เพื่อศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยกลุ่มประชากรที่ใช้ในงานวิจัยคือ พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป จำนวน 168 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ และรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Coefficient) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.64 ช่วงอายุ 45 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.90 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 51.19 มีบุตร คิดเป็นร้อยละ 51.79 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 46.43 มีตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการสาขา/หัวหน้าหน่วย คิดเป็นร้อยละ 29.76

1.2 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.79$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก 3 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยให้ความสำคัญในด้านอนามัยมากที่สุด ($\mu = 4.06$) ให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.98$) และให้ความสำคัญในด้านที่อยู่อาศัยน้อยที่สุด ($\mu = 3.29$) โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1.2.1 ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.98$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด 3 ข้อ ระดับมาก 1 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านจะมีลูกหลาน

หรือญาติให้การเลี้ยงดูหลังเกษียณอายุมากที่สุด ($\mu = 3.46$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีการวางแผนฝากเงินเพื่อใช้หลังเกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 4.45$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีภาระต้องเลี้ยงดูสมาชิกภายในครอบครัวหลังจากเกษียณอายุน้อยที่สุด ($\mu = 3.24$)

1.2.2 ด้านที่อยู่อาศัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.29$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ระดับมาก 2 ข้อ ระดับน้อย 1 ข้อ และระดับน้อยที่สุด 1 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องบ้านที่อยู่เพื่อการทำงาน เป็นที่เดียวกับบ้านหลังเกษียณมากที่สุด ($\mu = 4.79$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการเปลี่ยนแปลงแปลนบ้านเพื่อความสะดวกสำหรับคนสูงอายุ เช่น ต้องการอยู่ชั้นล่าง อุปกรณ์ในห้องน้ำมีราวยึดจับ การระบายอากาศที่ดีอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 4.12$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านวางแผนจะอาศัยอยู่สถานสงเคราะห์หลังจากเกษียณอายุน้อยที่สุด ($\mu = 1.68$)

1.2.3 ด้านอนามัย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด 2 ข้อ และระดับมาก 3 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีการตรวจสุขภาพประจำปี และศึกษาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพมากที่สุด ($\mu = 4.40$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการบริการด้านสุขภาพหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่จัดให้แก่ผู้เกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 4.27$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านจะออกกำลังกายสม่ำเสมออย่างน้อยที่สุด ($\mu = 3.79$)

1.2.4 ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่นและความเอาใจใส่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.85$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในระดับมากที่สุด 2 ข้อ ระดับมาก 2 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของครอบครัวมากที่สุด ($\mu = 4.46$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนๆ วัยเดียวกันภายหลังเกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 4.30$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีความกังวลใจในชีวิตภายหลังเกษียณอายุน้อยที่สุด ($\mu = 2.74$)

1.3 รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ระดับมาก 3 ข้อ และระดับปานกลาง 2 ข้อ โดยให้ความสำคัญในด้านนันทนาการมากที่สุด ($\mu = 4.41$) ให้ความสำคัญในด้านบริการผู้อื่นอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.86$) และให้ความสำคัญในด้านการงานที่ได้รับเงินตอบแทนน้อยที่สุด ($\mu = 2.92$) โดยมีรายละเอียดแต่ละด้านดังนี้

1.3.1 ด้านนันทนาการ ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.41$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อการเรียนรู้และทักษะเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เช่น การอ่านหนังสือ การเล่นกีฬา การอ่าน มากที่สุด ($\mu = 4.54$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อสุขภาพที่พัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเราให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น เดินรำ ร้องเพลง กีฬาชนิดต่างๆ ออกกำลังกาย เดินแอโรบิก การฝึกสมาธิ โยคะ อยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 4.46$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ น้อยที่สุด ($\mu = 4.22$)

1.3.2 ด้านการเรียนรู้ ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ และปานกลาง 2 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการศึกษาธรรมะ ปาฐกถา หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ภายหลังเกษียณอายุมากที่สุด ($\mu = 4.11$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการศึกษาหาความรู้หลังเกษียณอายุเพื่อปรับตัวให้เท่าทันสังคม อยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.52$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านได้มีวางแผนสำหรับการศึกษาหาความรู้หลังเกษียณอายุแล้วน้อยที่สุด ($\mu = 3.24$)

1.3.3 ด้านบริการผู้อื่น ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.86$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีประสบการณ์หรือความสามารถพิเศษ ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ช่วยคนอื่นแก้ปัญหาภายหลังเกษียณอายุได้ มากที่สุด ($\mu = 4.06$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการดูแลสมาชิกภายในครอบครัวหลังเกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.88$) และให้ความสำคัญในเรื่องต้องการออกไปทำประโยชน์ให้แก่มุขชน เช่น การสอนหนังสือ หรือ เป็นวิทยากรภายหลังเกษียณอายุน้อยที่สุด ($\mu = 3.73$)

1.3.4 ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.92$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 4 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการทำงานหรือหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวภายหลังเกษียณอายุ มากที่สุด ($\mu = 3.03$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านมีการวางแผนที่จะหารายได้ช่วงหลังเกษียณอายุแล้วอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.01$) และให้ความสำคัญในเรื่อง

ท่านทำงานอื่นนอกจากงานประจำ หรือหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวเนื่องจาก รายได้ไม่พอกับรายจ่ายน้อยที่สุด ($\mu = 2.69$)

1.3.5 ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 3.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ และระดับปานกลาง 3 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านไม่ต้องกู้ยืมเงินจากธนาคาร สหกรณ์ หรือจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ สำหรับการลงทุนหลังเกษียณอายุมากที่สุด ($\mu = 3.52$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการลงทุนทำธุรกิจส่วนตัวเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวภายหลัง เกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.26$) และให้ความสำคัญในเรื่องท่านได้ซื้อกองทุนเพื่อให้มี รายได้หลังเกษียณในรูปแบบน้อยที่สุด ($\mu = 3.01$)

1.3.6 ด้านงานอดิเรก ของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้น ไป ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้ว พบว่า พนักงานธนาคาร ออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ระดับมาก 2 ข้อ และระดับปานกลาง 1 ข้อ โดยให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการทำงานอดิเรกในยามว่าง เช่น ปลุกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ภายหลังเกษียณอายุมากที่สุด ($\mu = 4.43$) ให้ความสำคัญในเรื่องท่านต้องการ ทำงานอดิเรกที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคมและชุมชนหลังจากเกษียณอายุอยู่ในอันดับรองลงมา ($\mu = 3.93$) และให้ความสำคัญในเรื่องปัจจุบันท่านมีงานอดิเรกทำก่อนเกษียณอายุน้อยที่สุด ($\mu = 2.72$)

1.4 สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรม หลังเกษียณอายุกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคาร ออมสิน ภาค 5

1.4.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลัง เกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของ พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.49$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของ พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วน ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านอนามัย มี ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของ

พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.48$, $r = 0.38$, และ $r = 0.43$ ตามลำดับ)

1.4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.27$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านอนามัย และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วน ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านนันทนาการ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.20$ และ $r = 0.31$ ตามลำดับ)

1.4.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.31$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วน ด้านเศรษฐกิจ และด้านอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการเรียนรู้ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.31$ และ $r = 0.40$ ตามลำดับ)

1.4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.52$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น

ความเอาใจใส่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่น ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วน ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านบริการผู้อื่นตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.49$, $r = 0.37$ และ $r = 0.46$ ตามลำดับ)

1.4.5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.53$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.53$) ส่วนด้านที่อยู่อาศัย ด้านอนามัย และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.44$, $r = 0.31$ และ $r = 0.21$ ตามลำดับ)

1.4.6 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.35$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้านพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วนด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย และด้านอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุนตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.33$, $r = 0.36$ และ $r = 0.27$ ตามลำดับ)

1.4.7 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความ

ต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.22$)

เมื่อจำแนกปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุรายด้าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านที่อยู่อาศัย ไม่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วนด้านเศรษฐกิจ ด้านอนามัย มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = 0.27$ และ $r = 0.37$) และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ มีความสัมพันธ์เชิงลบในระดับต่ำกับรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ด้านงานอดิเรกตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = -0.16$)

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือ พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปีขึ้นไปจำนวนทั้งหมด 168 คน ผู้วิจัยขออภิปรายผลดังนี้

2.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไปส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.64 ช่วงอายุ 45 - 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.90 มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 51.19 มีบุตร คิดเป็นร้อยละ 51.79 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 46.43 มีตำแหน่งผู้ช่วยผู้จัดการสาขา/หัวหน้าหน่วย คิดเป็นร้อยละ 29.76 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นาดยา รัตนอัมภา (2540) ศึกษาการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศูนย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ 40-59 ปี จำนวน 285 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส เป็นผู้ที่มีบุตร 2 คน มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีตำแหน่งระดับหัวหน้าผู้ป่วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิ นริศชาติ (2547) ศึกษาการทำงานหลังเกษียณอายุราชการของบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรเกษียณอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาโทและปริญญาตรี ตำแหน่งงานก่อนเกษียณอายุส่วนใหญ่ เป็นรองศาสตราจารย์ สามารถอธิบายได้ว่าบุคลากรที่ใกล้เกษียณอายุและหลังเกษียณอายุส่วนใหญ่จะเป็นเพศหญิง มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีระดับตำแหน่งเป็นผู้บริหารเป็นส่วนใหญ่

2.2 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ จากผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ให้ความสำคัญในระดับมากในด้านอนามัย ด้านเศรษฐกิจ และด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น และความเอาใจใส่ ให้ความสำคัญในระดับปานกลางในด้านที่อยู่อาศัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 มีการเตรียมพร้อมที่ดีก่อนเกษียณอายุ โดยให้ความสำคัญมากสุดในด้านอนามัย เนื่องจากมีการตรวจสอบสภาพประจำปีย่อยเป็นประจำ มีการศึกษาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ ให้ความสนใจและศึกษาสถานบริการด้านสุขภาพหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่จัดให้แก่ผู้เกษียณอายุ มีการเลือกรับประทานอาหารที่ถูกหลักโภชนาการ และตรงตามวัยที่ควรได้รับ มีการออกกำลังกายสม่ำเสมอ ให้ความสำคัญด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับรองลงมา เนื่องจากพนักงานธนาคารออมสินส่วนใหญ่มีการวางแผนฝากเงินเพื่อใช้หลังเกษียณอายุ เพื่อให้มีรายได้ทุกเดือนหลังจากเกษียณอายุ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ นาดยา รัตนอัมภา (2540) ได้ศึกษาการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศูนย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผลการศึกษาพบว่า การเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุราชการของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศูนย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุขโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการด้านสุขภาพอยู่ในระดับดีส่วนด้านการเงิน ด้านที่อยู่อาศัย ด้านบทบาทในครอบครัวและด้านการใช้เวลาอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 รูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุ จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการทำการกิจกรรมหลังเกษียณอายุของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ให้ความสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุดในด้านนันทนาการ ให้ความสำคัญในระดับมากในด้านการบริการผู้อื่น ด้านงานอดิเรก และด้านการเรียนรู้ ให้ความสำคัญในระดับปานกลางในด้านการดำเนินธุรกิจและการลงทุน และด้านการงานที่ได้รับเงินตอบแทน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ส่วนใหญ่ต้องการที่จะพักผ่อนโดยทำการกิจกรรมนันทนาการหลังจากเกษียณอายุมากกว่าการทำงานที่ได้รับเงินตอบแทนหลังเกษียณอายุ เช่น นันทนาการเพื่อการเรียนรู้และทักษะเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นันทนาการเพื่อสุขภาพที่พัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเราให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น นันทนาการเพื่อความบันเทิงที่ให้คุณค่าพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม เช่น การร้องเพลง การเล่นเกม ส่องเสริมการแสดงออก สร้างมนุษย์สัมพันธ์ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ จงกมล เนียมกลาง (2545) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการทำงานต่อหลังเกษียณอายุราชการของแพทย์สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ภาคกลาง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการทำงานต่อภายหลัง

เกษียณอายุราชการ และประมาณครึ่งหนึ่งต้องการทำงานต่อในภาครัฐ และขัดแย้งกับงานวิจัยของ นาดยา รัตนอัมภา (2540) ได้ศึกษาการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของพยาบาลวิชาชีพใน โรงพยาบาลศูนย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ผลการศึกษาพบว่า พยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล ศูนย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ส่วนใหญ่มีรูปแบบการทำกิจกรรมด้านงานอดิเรกที่เหมาะสมกับ ตัวเองมากที่สุด และขัดแย้งกับงานวิจัยของ ภูมิ นริศชาติ (2547) ศึกษาการทำงานหลังเกษียณอายุ ราชการของบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรเกษียณอายุ ยังคงทำงานต่อ หลังจากเกษียณอายุเป็นส่วนใหญ่ โดยลักษณะงานที่ทำคือธุรกิจส่วนตัวมากที่สุด

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุกับ รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อ รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 โดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ส่วนใหญ่ มี สุขภาพอนามัยที่แข็งแรง มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ และเลือกรับประทานอาหารที่ถูกหลัก โภชนาการ และตรงตามวัยที่ควรได้รับ ดังนั้นเมื่อร่างกายมีความพร้อมจึงสนใจที่จะทำกิจกรรม นันทนาการเป็นส่วนใหญ่ เพราะกิจกรรมนันทนาการสามารถที่จะช่วยพัฒนาพัฒนาสุขภาพกาย และสุขภาพจิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และกิจกรรมนันทนาการยังช่วยให้คุณค่าพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม เช่น การร้องเพลง การเล่นละคร ส่งเสริมการแสดงออก สร้าง มนุษย์สัมพันธ์

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

3.1.1 จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในด้านอนามัยมากที่สุด ให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจ อยู่ในอันดับรองลงมา และให้ความสำคัญในด้านที่อยู่อาศัยน้อยที่สุด ดังนั้นพนักงาน ธนาคารออมสิน ภาค 5 ควรจะเพิ่มความสนใจในด้านที่อยู่อาศัย เนื่องจากที่อยู่อาศัยนับเป็นปัจจัยที่สำคัญในการ ดำรงชีวิตและหลาย ๆ คนได้มองข้ามความสำคัญตรงนี้ เพราะคิดว่าไม่จำเป็นจะต้องปรับปรุงอะไร กับตัวบ้าน ดังนั้น ธนาคารออมสินหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนควรควรจะให้ ข้อมูลข่าวสารกับผู้ที่กำลังจะเกษียณอายุเพื่อให้เกิดความตระหนักและการเตรียมความพร้อมในเรื่อง บ้านหรือที่อยู่อาศัยในช่วงหลังเกษียณอายุ โดยหากบ้านที่อยู่เพื่อการทำงานในปัจจุบันเป็นที่

เดียวกับบ้านหลังเกษียณ ควรตรวจเช็คแบบแปลนบ้านเพื่อความสะดวกสำหรับคนสูงอายุ เช่น ความต้องการอยู่ชั้นล่างเพื่อลดการเดินขึ้นลงบันไดอุปกรณ์ในห้องน้ำมีราวจับเพราะหากประสบอุบัติเหตุในห้องน้ำจะได้มีราวจับเพื่อพยุงตัวขึ้นมาได้ และห้องที่พักอาศัยหรือบ้านควรมีการระบายอากาศที่ดี เพื่อให้ได้รับอากาศที่บริสุทธิ์

3.1.2 จากผลการศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป พบว่าโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า พนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป ให้ความสำคัญในด้านนันทนาการมากที่สุด ให้ความสำคัญในด้านบริการผู้อื่นอยู่ในอันดับรองลงมา และให้ความสำคัญในด้านการงานที่ได้รับเงินตอบแทนน้อยที่สุด ดังนั้นพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ควรมีการวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนที่จะเกษียณอายุ ควรเลือกรูปแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับตัวเองให้มากที่สุด หากเลือกที่จะไม่ทำงานหลังเกษียณอายุ ควรมีการวางแผนฝากเงินเพื่อให้หลังเกษียณอายุ เพื่อจะมีรายได้ทุกเดือนหลังจากเกษียณอายุ ควรจะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ เพื่อเป็นประโยชน์ในการวางแผนใช้ชีวิตในอนาคตที่ดี

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 เนื่องจากในการศึกษารั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ในการศึกษารั้งต่อไป อาจใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกต การทดลอง หรือวิธีการอื่นๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะมีประโยชน์ในการนำไปใช้วางแผนในการพัฒนาแนวคิดด้านรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุมากขึ้น

3.2.2 การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มประชากรพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ในการศึกษารั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 กับพนักงานธนาคารอื่น ๆ โดยทำการเปรียบเทียบรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุโดยข้อมูลต่างๆ เหล่านี้สามารถนำมาพัฒนาปรับปรุงการบรรลุเป้าหมายของรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุได้เป็นอย่างดี

3.2.3 เนื่องจากการศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ในการศึกษารั้งต่อไปควรมีการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของสวัสดิการธนาคารออมสินที่ได้รับก่อนเกษียณอายุ เพื่อเป็นแนวทางให้ธนาคารออมสินวางแผนปรับปรุงสวัสดิการและคุณภาพชีวิตของพนักงานธนาคารออมสินหลังจากเกษียณอายุ

3.2.4 การศึกษาครั้งนี้มีข้อจำกัดในเรื่องประชากรที่ใช้ในการวิจัย โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่มีอายุตั้งแต่ 45 ปี ขึ้นไป และในปัจจุบันยังทำงานอยู่กับธนาคารออมสิน ดังนั้นเพื่อประโยชน์ในการวางแผนเลือกรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุให้มากที่สุด ควรจะเพิ่มกลุ่มประชากรของอดีตพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5 ที่เกษียณอายุแล้ว เพื่อศึกษาความแตกต่างของการเลือกรูปแบบการทำกิจกรรมทั้งก่อนและหลังเกษียณอายุ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเตรียมความพร้อมและวางแผนการดำเนินชีวิตหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กรมประชาสัมพันธ์. (2530). รายงานประจำปี 2530 กรมประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรออฟเซต.
- เกื้อ วงศ์บุญสินและคณะ. (2554). ข้อมูลผู้สูงอายุที่น่าสนใจ. เข้าถึงเมื่อ 15 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก http://www.cps.chula.ac.th/pop_info_2551/Image+Data/Publications/Cps_res/Data/CPS-No278_Full.pdf
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ. (2544). ร่างแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- จกมล เนียมกลาง. (2545). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการทำงานต่อหลังเกษียณอายุราชการของแพทย์สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ภาคกลาง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฉวีวรรณ จันทรัตน์. (2551). “ความตั้งใจในการทำงานหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการอัยการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฉวีวรรณ บุญยอนันท์. (2540). “ความตั้งใจในการทำงานหลังเกษียณอายุราชการของข้าราชการอัยการ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดวงสมร เท่วิวัฒน์. (2542). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปรับตัวของข้าราชการตำรวจหลังเกษียณอายุราชการ.” ปริญญานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสุขศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2554). วิเคราะห์นโยบายขยายความคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทยที่กำลังเคลื่อนสู่สังคมผู้สูงอายุ. เข้าถึงเมื่อ 15 พฤศจิกายน. เข้าถึงได้จาก <http://www.thailandnce.eco.ku.ac.th/document/paper/5.2.pdf>
- ทองใบ สุดซารี. (2544). ภาวะผู้นำและการจูงใจ. พิมพ์ครั้งที่ 2. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- นาคยา รัตนอัมภา. (2540). “การเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลศูนย์สังกัดกระทรวงสาธารณสุข.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพยาบาลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิตา ชูโต. (2525). **คนชราไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรลุ ศิริพานิช. (2534). **รายงานการวิจัย:พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุไทยที่มีอายุยืนยาวและแข็งแรง**. กรุงเทพมหานคร : สามดี.
- _____. (2536). **คู่มือเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุการงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 30. กรุงเทพมหานคร : บริษัท พี.ที.เอ.เบสท์ ซัพพลาย จำกัด.
- บุญมา สันธูประมา. (2539). **สังคมวิทยาผู้สูงอายุ**. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์สมพรการพิมพ์.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2553). **สถิติธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ท็อป.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล. (2550). “ผู้สูงอายุไทยปัจจุบันและอนาคต.” งานสัมมนาวิชาการเรื่องเตรียมพร้อมสู่สังคมผู้สูงอายุ 26 มีนาคม 2550 ห้องประชุมคณะกรรมการธิการ ชั้น 3 จัดโดยอาคารรัฐสภา คณะกรรมการสาธารณสุข สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ร่วมกับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม ม.ป.ท.
- ภูมิ นริศชาติ. (2547). “การทำงานหลังเกษียณอายุราชการของบุคลากรมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มัทนา พนมมัย และคณะ. (2545). **ประชากรวัยกลางคน : การเตรียมความพร้อมเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพในสังคมผู้สูงอายุใน 10-20 ปีข้างหน้า**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันทรัพยากรมนุษย์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). **พจนานุกรมฉบับพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์.
- วิจิตร บุญยะโหดระ. (2533). **คู่มือเกษียณอายุ**. กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์ จำกัด.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร. (2544). **สวัสดิการผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรกุล เจนอบรม. (2534). **วิทยาการผู้สูงอายุ**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุพัตรา สุภาพ. (2543). **สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม : ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สหชัย ระดาเขต. (2540). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับบทบาทผู้สูงในสังคมของผู้เกษียณอายุราชการในจังหวัดขอนแก่น.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาการพัฒนาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อัมพร เกลิมจัตร. (2542). “การเตรียมตัวสำหรับชีวิตหลังเกษียณอายุราชการ : กรณีศึกษาจากข้าราชการครู บำนาญในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.” ปรินิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคูใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

ภาษาต่างประเทศ

- Carnevate, E. (2007). “World Population Highlights : Key Finding from PRB’s 2007 World Population Data Sheet.” **Population Bulletin** 62, 3 (September).
- Carnevate, E. (2011). **World Population Highlights : Key Finding from PRB’s 2007 World Population Data Sheet**. Accessed December 20. Available from <http://www.prb.org/pdf07/62.3Highlights.pdf>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสอบถามการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงาน ธนาคารออมสิน ภาค 5

วัตถุประสงค์

1. ศึกษารูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5
2. ศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ ตามความต้องการของพนักงานธนาคารออมสิน ภาค 5

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามชุดนี้ใช้รวบรวมข้อมูลของกลุ่มประชากรจากพนักงานพนักงานธนาคารออมสินภาค 5
2. ลักษณะของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่
 - ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ
 - ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ
3. ข้อมูลที่ได้รับจากแต่ละท่านถือเป็นความลับ และจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น
4. โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน [] หน้าคำตอบที่ตรงกับข้อมูลของท่านมากที่สุดเพียงคำตอบเดียว
5. ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความอนุเคราะห์ของท่านที่ให้ข้อมูลในครั้งนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2.อายุ

☐ 45 – 49 ปี

☐ 55 – 60 ปี

☐ 50 – 54 ปี

3.สถานภาพ

☐ โสด

☐ สมรส

☐ หม้าย

☐ หย่าร้าง

☐ แยกกันอยู่

4.ภาระทางครอบครัว

☐ ไม่มีบุตร

☐ มีบุตร (โพรคน).....คน

☐ ผู้ที่อยู่ในอุปการะ (โพรคน).....คน

☐ อื่นๆ (โพรคน).....

5.ระดับการศึกษา

☐ ประถมศึกษา

☐ ปริญญาตรี

☐ มัธยมศึกษา

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

☐ ปวช. / ปวส.

☐ อื่นๆ (โพรคน).....

☐ อนุปริญญา หรือเทียบเท่า

6.ตำแหน่งการทำงาน

☐ พนักงานปฏิบัติการระดับ 1-3

☐ พนักงานปฏิบัติการระดับ 4-5

☐ พนักงานปฏิบัติการระดับ 6-7

☐ ผู้ช่วยผู้จัดการสาขา/หัวหน้าหน่วย

☐ ผู้จัดการสาขา/ผู้จัดการสาขาอาวุโส

☐ ผู้จัดการเขต

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านเศรษฐกิจ					
7 ท่านมีการวางแผนฝากเงินเพื่อใช้หลังเกษียณอายุ					
8 ท่านจะมีรายได้ทุกเดือนหลังจากเกษียณอายุ					
9 ท่านจะมีลูกหลานหรือญาติให้การเลี้ยงดูหลังเกษียณอายุ					
10 ท่านต้องการให้รัฐบาลช่วยเหลือหลังจากเกษียณอายุ					
11 ท่านมีภาระต้องเลี้ยงดูสมาชิกภายในครอบครัวหลังจากเกษียณอายุ					
ด้านที่อยู่อาศัย					
12 บ้านที่อยู่เพื่อการทำงาน เป็นที่เดียวกับบ้านหลังเกษียณ					
13 ท่านต้องอาศัยอยู่กับลูกหลานหรือญาติหลังจากเกษียณอายุ					
14 ท่านต้องการซื้อบ้าน หรือหาที่อยู่อาศัยใหม่ภายหลังการเกษียณอายุ					
15 ท่านต้องการเปลี่ยนแบบแปลนบ้านเพื่อความสะดวกสำหรับคนสูงอายุ เช่น ต้องการอยู่ชั้นล่าง อุปกรณ์ในห้องน้ำมีราวจับ การระบายอากาศที่ดี					

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรม หลังเกษียณอายุ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	น้อย ที่สุด 1
16 ท่านวางแผนจะอาศัยอยู่สถาน สงเคราะห์หลังจากเกษียณอายุ					
ด้านอนามัย					
17 ท่านต้องการบริการด้านสุขภาพ หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนที่จัด ให้แก่ผู้เกษียณอายุ					
18 ท่านจะออกกำลังกายสม่ำเสมอ					
19 ท่านมีการตรวจสุขภาพประจำปี และ ศึกษาความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ					
20 ท่านเลือกรับประทานอาหารที่ถูกหลัก โภชนาการ และตรงตามวัยที่ควรได้รับ					
21 เมื่อท่านเจ็บป่วย ท่านต้องการได้รับ การดูแลจากบุตรหลาน					

ปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการทำกิจกรรม หลังเกษียณอายุ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
ด้านความรัก ความเคารพ ความอบอุ่น ความเอาใจใส่					
22 ท่านมีความกังวลใจในชีวิตภายหลัง เกษียณอายุ					
23 ท่านรู้สึกว่สมาชิกในครอบครัวทำ ให้ท่านรู้สึกอบอุ่นใจ					
24 ท่านเตรียมการยอมรับการเป็นสมาชิก ในครอบครัวแทนการเป็นหัวหน้า ครอบครัวเมื่อเกษียณอายุ					
25 ท่านต้องการพบปะสังสรรค์กับ เพื่อนๆ วัยเดียวกันภายหลัง เกษียณอายุ					
26 ท่านมีความพึงพอใจในสภาพที่ เป็นอยู่ของครอบครัว					

ส่วนที่ 3 รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	5	4	3	2	1
นันทนาการ					
27 ท่านต้องการเข้าร่วมกิจกรรมผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุ					
28 ท่านชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อความบันเทิงที่ให้คุณค่าพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม เช่น การร้องเพลง การเล่นละคร ส่งเสริมการแสดงออก สร้างมนุษยสัมพันธ์					
29 ท่านชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อสุขภาพที่พัฒนาสุขภาพกายและสุขภาพจิตของเราให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น เต้นรำ ร้องเพลง กีฬาชนิดต่างๆ ออกกำลังกาย เต้นแอโรบิก การฝึกสมาธิ โยคะ					
30 ท่านชอบกิจกรรมนันทนาการเพื่อการเรียนรู้และทักษะเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เช่น การอ่านหนังสือ การเล่นนิทาน การอ่าน					

รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
การเรียนรู้					
31 ท่านต้องการศึกษาหาความรู้หลังเกษียณอายุเพื่อปรับตัวให้เท่าทันสังคม					
32 ท่านคิดว่าระดับการศึกษาส่งผลต่อการทำกิจกรรมภายหลังเกษียณอายุ					
33 ท่านต้องการศึกษารัชมะ ปาฐกถา หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา ภายหลังเกษียณอายุ					
34 ท่านได้มีวางแผนสำหรับการศึกษาหาความรู้หลังเกษียณอายุแล้ว					
บริการผู้อื่น					
35 ท่านต้องการทำงานอาสาสมัครให้แก่องค์กรการกุศลภายหลังเกษียณอายุ					
36 ท่านต้องการออกไปทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน เช่น การสอนหนังสือ หรือ เป็นวิทยากรภายหลังเกษียณอายุ					
37 ท่านต้องการดูแลสมาชิกภายในครอบครัวหลังเกษียณอายุ					
38 ท่านมีประสบการณ์หรือความสามารถพิเศษ ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม ช่วยคนอื่น แก้ปัญหาภายหลังเกษียณอายุได้					

รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
การทำงานที่ได้รับเงินตอบแทน					
39 ท่านต้องการทำงาน หรือหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ภายหลังเกษียณอายุ					
40 ท่านทำงานอื่นนอกจากงานประจำ หรือหาอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวเนื่องจากรายได้ไม่พอกับรายจ่าย					
41 ท่านมีการวางแผนที่จะหารายได้ช่วง ภายหลังเกษียณอายุแล้ว					
42 ครอบครัวของท่านมีรายได้ประจำ จากการทำธุรกิจส่วนตัวของ ครอบครัว					
การดำเนินธุรกิจและการลงทุน					
43 ท่านต้องการลงทุนทำธุรกิจส่วนตัว เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว ภายหลังเกษียณอายุ					
44 ท่านไม่ต้องกู้ยืมเงินจากธนาคาร สหกรณ์ หรือจากแหล่งเงินทุนต่าง ๆ สำหรับการลงทุนหลังเกษียณอายุ					
45 ท่านได้ซื้อกองทุนเพื่อให้มีรายได้ ภายหลังเกษียณในรูปแบบบำนาญ					
46 ท่านได้มีการลงทุนในรูปแบบของแผน ประกันชีวิต					

รูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ	ระดับความคิดเห็น				
	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
	5	4	3	2	1
งานอดิเรก					
47 ท่านต้องการทำงานอดิเรกในยามว่าง ภายหลังเกษียณอายุ					
48 ปัจจุบันท่านมีงานอดิเรกทำก่อน เกษียณอายุ					
49 ท่านต้องการทำงานอดิเรกที่ทำ ประโยชน์ให้แก่สังคมและชุมชน หลังจากเกษียณอายุ					
50 ท่านต้องการทำงานอดิเรกในยามว่าง เช่น ปลูกต้นไม้ เลี้ยงสัตว์ภายหลัง เกษียณอายุ					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

ภาคผนวก ข

ค่าทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Q7	156.2333	558.5989	.5281	.9137
Q8	156.2333	581.4264	.0563	.9177
Q9	157.2667	549.0989	.4591	.9144
Q10	156.3000	575.7345	.1823	.9167
Q11	157.4000	556.0414	.4098	.9149
Q12	155.9333	565.5816	.4881	.9144
Q13	157.2333	548.8747	.3780	.9161
Q14	158.5333	542.1885	.6104	.9123
Q15	156.8333	562.0747	.2870	.9166
Q16	158.9333	578.6161	.0970	.9177
Q17	156.4333	585.1506	-.0302	.9184
Q18	156.7000	575.6655	.1976	.9165
Q19	156.2667	567.1678	.4639	.9146
Q20	156.7000	559.2517	.5487	.9136
Q21	156.5667	565.2885	.2974	.9160
Q22	157.9667	572.9299	.1821	.9172
Q23	156.6333	565.2057	.3332	.9155
Q24	156.6667	575.8851	.1776	.9167
Q25	156.4333	568.5989	.4263	.9149
Q26	156.0667	580.7540	.1051	.9169
Q27	156.5000	566.2586	.4312	.9147
Q28	156.4000	560.8690	.4609	.9143

	Scale	Scale	Corrected	
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
Q29	156.2333	565.9782	.4653	.9145
Q30	156.0000	572.1379	.4589	.9151
Q31	157.0667	560.7540	.3868	.9150
Q32	157.2000	563.0621	.2938	.9163
Q33	156.4667	571.9816	.3182	.9156
Q34	157.3333	546.8506	.6605	.9121
Q35	157.0000	556.3448	.5588	.9134
Q36	156.9667	561.2747	.4581	.9143
Q37	156.8333	542.8333	.6792	.9117
Q38	156.7000	545.7345	.6676	.9119
Q39	157.7333	540.4782	.6622	.9117
Q40	158.0667	537.9954	.6848	.9113
Q41	157.7667	545.0126	.6512	.9120
Q42	157.6667	539.8851	.5915	.9125
Q43	157.4667	545.4989	.5226	.9135
Q44	157.6333	553.8264	.3761	.9156
Q45	157.7333	536.8920	.6364	.9118
Q46	157.6333	534.8609	.6810	.9112
Q47	156.6333	569.0678	.2890	.9159
Q48	157.8333	542.2126	.6094	.9123
Q49	156.8667	552.2575	.6406	.9126
Q50	156.1667	570.3506	.3948	.9151

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 44

Alpha = .9164

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุ

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Q7	70.9333	85.0989	.5282	.7507
Q8	70.9333	89.5816	.3251	.7635
Q9	71.9667	78.1713	.5624	.7422
Q10	71.0000	92.3448	.1517	.7729
Q11	72.1000	82.9897	.4364	.7545
Q12	70.6333	88.1023	.4796	.7566
Q13	71.9333	79.0989	.4125	.7589
Q14	73.2333	82.4609	.4412	.7540
Q15	71.5333	83.1540	.3850	.7592
Q16	73.6333	91.6195	.1560	.7737
Q17	71.1333	93.5678	.0817	.7766
Q18	71.4000	92.4552	.1602	.7721
Q19	70.9667	88.7230	.4564	.7582
Q20	71.4000	87.9034	.4003	.7591
Q21	71.2667	85.8575	.3624	.7605
Q22	72.6667	88.4368	.2715	.7670
Q23	71.3333	88.2989	.2917	.7654
Q24	71.3667	91.7575	.1838	.7712
Q25	71.1333	89.1540	.4280	.7595
Q26	70.7667	92.7368	.2055	.7696

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 20

Alpha = .7718

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านรูปแบบการทำกิจกรรมหลังเกษียณอายุ

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
Q27	81.1667	283.4540	.4079	.9173
Q28	81.0667	278.0644	.4862	.9160
Q29	80.9000	281.9552	.4901	.9163
Q30	80.6667	287.2644	.4476	.9174
Q31	81.7333	274.9609	.4822	.9162
Q32	81.8667	278.2575	.3362	.9195
Q33	81.1333	285.9816	.3512	.9180
Q34	82.0000	267.3793	.7066	.9121
Q35	81.6667	276.3678	.5406	.9152
Q36	81.6333	281.8954	.3781	.9177
Q37	81.5000	268.8793	.6125	.9137
Q38	81.3667	269.0678	.6469	.9131
Q39	82.4000	264.4552	.6642	.9126
Q40	82.7333	263.3747	.6716	.9124
Q41	82.4333	270.2540	.5876	.9142
Q42	82.3333	263.8851	.5937	.9142
Q43	82.1333	268.5333	.5089	.9161
Q44	82.3000	270.1483	.4439	.9179
Q45	82.4000	257.2138	.7379	.9108
Q46	82.3000	256.0793	.7799	.9098

	Scale	Scale	Corrected	
	Mean	Variance	Item-	Alpha
	if Item	if Item	Total	if Item
	Deleted	Deleted	Correlation	Deleted
Q47	81.3000	282.0793	.3635	.9180
Q48	82.5000	261.3621	.7085	.9116
Q49	81.5333	269.9126	.7321	.9121
Q50	80.8333	286.9023	.3466	.9180

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0 N of Items = 24

Alpha = .9183

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อสกุล	นายพรชัย เอี่ยมขจรชัย
ที่อยู่	65 หมู่ 4 ตำบลคอนตูม อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม รหัสไปรษณีย์ 73130
ที่ทำงาน	ธนาคารออมสินเขตกาญจนบุรี เลขที่ 210 ชั้น 3 ถนนแสงชูโต ตำบลบ้านเหนือ อำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี รหัสไปรษณีย์ 71000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2536	สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (ศส.บ.) สาขาวิชา บริหารธุรกิจ (การตลาด) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2553	ศึกษาต่อระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2537 – ปัจจุบัน	ธนาคารออมสิน (ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าหน่วยประเมินราคา และพิธีการสินเชื่อ ธนาคารออมสินเขตกาญจนบุรี)